

הישיבה השלוש-מאות-ותשע של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ה' בתמוז התשנ"א (17 ביוני 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), התשנ"א — 1991, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק עבודת נשים (תיקון — קרן השתלמות), התשנ"א — 1991, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לעידוד המגזר היצרני (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת גדליה גל; הצעת חוק הלוואות לדירי (חיוב בהפרשי הצמדה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק לעידוד מחקר ופיתוח בחקלאות, התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז; הצעת חוק שירות המרניה (גמלאות) (הגדלת קצבה לעובדי משרד התקשורת לשעבר), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק הגנת השכר (תיקון — התיישנות), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת עמיר פריץ; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון — פריסה), התשנ"א — 1991, מאת חברי הכנסת ח' מירום וא' שוחט.

כמו-כן הונח להודיע, כי חבר הכנסת דן חיון מבטל חתימתו על הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון — דמי שכירות מינימליים), התשנ"א — 1991, שהונחה על שולחן הכנסת ביום כ"ה בכסליו התשנ"א, 12 בדצמבר 1990. תודה.

היו"ר ע' עלי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

לדיון מוקדם: הצעת חוק הבטחת הלוואות לדירי לזוגות צעירים ועולים חדשים, התשנ"א — 1991, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק רשות השירות (אגרה באזור), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון — הנחת הדוח), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק ביטוח בריאות לעולה (הוראת שעה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון — איסור פעילות מפלגתית), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק השלום — הסדר מדיני מאוון — עזה, התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז;

ב. שאלות ותשובות

4. האם ניתן לזרז ולפשט את הליכי הטיפול בתביעות של נפגעי התקפות הטילים, אזעקות וכו'?

סגן שר העבודה והרווחה (לנשאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

1. הסמכות לאשר כי לאדם אירעה פגיעת איבה כמשמעותה בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה היא בידי הרשות המאשרת שמונתה על-ידי שר הביטחון מכוח סעיף 10 לחוק.

פגיעת איבה כוללת בחובה את ההכרה בקשר הסיכתי בין פגיעה שאירעה לאדם לבין פעולות איבה של כוחות אויב, לרבות מה שכונה בשאלתא "נוקים עקיפים".

2. עד כה אושרו 177 תביעות; נמצאות במוסד וברשות המאשרת עוד 78 תביעות; נדחו — 14 תביעות.

3. בכל מקרה שהרשות המאשרת אינה מאשרת פגיעה כפגיעת איבה, ניתן לערור על החלטתה בפני ועדת עררים, כאמור בסעיף 11 לחוק.

4. המוסד לביטוח לאומי פועל על-פי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה ותקנותיו בכל הנוגע למחן הטבות על-פי

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה שמואל הלפרט להשיב על שאלות.

3234. תביעות בגין נזקים עקיפים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בשבט התשנ"א (12 בפברואר 1991):

ידוע לי כי הביטוח הלאומי נערך לטיפול בריכוזי התביעות שהוגשו "בגין פעולות איבה", התקפות הטילים. עם זאת, נודע לי כי המוסד מתחבט בבעיית הנוקים העקיפים — התקפי לב בשעות האזעקה, התמטטויות עצבים וכו'.

ברצוני לשאול:

1. האם יוכל השר לפרט כיצד יטופלו תביעות בגין נזקים עקיפים שאירעו בין זמן האזעקה לבין זמן ההרגעה?

2. בכמה תביעות מסוג זה מדובר?

3. מה היא הפרוצדורה לערעור בשל תביעה בגין נזקים עקיפים שלא נתקבלה?

2. מי הוא הגורם האחראי לגידור התעלה ולהתקנת התאורה?
3. מה ייעשה כדי שעיריית קריית-ביאליק או הגורם האחראי יתקינו לאורך נחל-גדרה תאורה וגידור?

תשובת סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—3. המשרד לאיכות הסביבה מטפל במטרדים הסביבתיים של קיום התעלה הפתוחה בקריית-ביאליק, פעילות המשרד מתבטאת בעיקר במניעת מטרדי יתושים במקום, וזאת באמצעות ניטור והדברה.

המשרד לאיכות הסביבה אינו מטפל ואינו אחראי לנושא המפגעים הבטיחותיים. הנושא הוא באחריותן של עיריית קריית-ביאליק ורשות הניקוז זבולון.

3621. דליפת פסולת רדיואקטיבית

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 25 באפריל 1991 פורסם, כי משאיות מובילות פסולת חששית רדיואקטיבית בחביות משופצות וממוחזרות בצורה המסכנת את האנשים בכביש בסמוך להן. החביות אינן ממוגנות מפני הקרינה הנפלטת מהפסולת הרדיואקטיבית.

ברצוני לשאול:

בעולם מקובל להשתמש במכלי פלדה אטומים, שעוביים פי שניים עד פי שלושה בהשוואה לחביות המקובלות בארץ. מדוע לא עוברים בישראל לשימוש בתקן הבין-לאומי?

תשובת סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

פינוי הפסולת הרדיואקטיבית ממוסדות העוסקים בחומרים רדיואקטיביים נמצא בפיקוח המשרד לאיכות הסביבה בשיתוף עם משרד התחבורה. צוות הפיקוח של המשרד מנהל מעקב אחר המוסדות המייצרים פסולת רדיואקטיבית ומודא כי היא תפונה על-ידי גורם אחד בלבד — הקריה למחקר גרעיני, אל אתר הגניזה הלאומי.

לפי המידע שבידינו ועל-פי הודעת הוועדה לאנרגיה אטומית, בכל שנות הפעילות של העברת פסולת רדיואקטיבית בישראל לא דווח על מקרה של דליפת חומר רדיואקטיבי. אי-לכך, הפרסומים בעיתונות כי פסולת רדיואקטיבית דולפת במהלך שינוע בכבישים אינם נכונים. הפרסומים מתבססים על גורם מחוץ-לארץ, מארצות-הברית, שהוא, בין היתר, יצרן של חביות לפינוי פסולת רדיואקטיבית.

קיימות הנחיות בין-לאומיות, אשר פורסמו ב-1985 על-ידי הסוכנות הבין-לאומית לאנרגיה אטומית, ביחס לנוהלי הבטיחות להובלת חומרים רדיואקטיביים בכלל ופסולת רדיואקטיבית בפרט. הנחיות אלה אומצו על-ידי הרשויות בישראל המופקדות על נושא זה, והן מפרטות, בין היתר, רישות בטיחות קרינה בתכנון אריות וחבילות המכילות חומרים רדיואקטיביים.

לכל סוג פסולת רדיואקטיבית אריזה מיוחדת לו כנדרש בתקנות הבין-לאומיות. כמות הקרינה מהחביות נמוכה מן

החוק, ואלה מוענקות רק למי שפגיעתם אושרה כפגיעת איבה על-ידי הרשות המאשרת. למעשה, מאז ומתמיד מתחיל הטיפול — באמצעות אגף השיקום של המוסד שלו היערכות חירום מיוחדת בכל רחבי הארץ — מייד עם קבלת מידע על פעולות איבה, בטרם התקבל אישור מן הרשות המאשרת.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני סגן השר, אני מודה לך על התשובה.

באיזו מידה מעורב המוסד לביטוח לאומי בעניין? לפי מה שאתה אומר, כשיש ידיעה על נפגעי פעולות איבה המוסד מתערב, אחר-כך עובר העניין לרשות מאשרת. באיזו מידה מעורב המוסד לביטוח לאומי ברשות המאשרת? האם נתקלתם כמצב שבו היה נפגע פעולות איבה בנוקים עקפים, למשל פגיעה נפשית, והרשות המאשרת לא אישרה? מה היא מידת יכולתו של המוסד לביטוח לאומי להתערב בנושא זה? כתקופה האחרונה פנו אלי במקרים רבים של נפגעי פגיעה נפשית.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

הביטוח הלאומי מעורב בשלבים הראשונים של הפגיעה. למשל, במלחמת המפרץ הביטוח הלאומי הגיע מייד לנפגעים. אם היה צורך להסיע אותם לבתי-חולים, הוא דאג להסעה, הוא דאג לתשלום עבור ימי האשפוז הראשונים בבית-החולים. מייד אחר כך הוא יצא מהתמונה, והרשות המאשרת פגיעה או זכאות לנכות היא משרד הביטחון.

כפי שאמרתי בתשובתי, אם אדם חושב שקופח בקביעה, יש לו זכות לערער בפני המוסדות המתאימים. הביטוח הלאומי אינו צד בנושא הזה כלל. רק למשרד הביטחון יש סמכות לאשר פגיעה ונכות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר העבודה והרווחה. סגן השר לאיכות הסביבה יגאל ביבי ישיב על שאלות.

3525. מפגעים אקולוגיים בנחל-גדרה

חבר הכנסת י' פרח שאל את השר לאיכות הסביבה ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

תושבי שכונת ביאליק-דרום בקריית-ביאליק מתריעים זה שנים על מפגעים בטיחותיים ואקולוגיים הנגרמים להם מנחל-גדרה, העובר לאורך שכונתם. מדובר בתעלה פתוחה המנקזת את מי הגשמים של כחמש רשויות מקומיות. התעלה נמצאת, מבחינת הטיפול במפגעים אקולוגיים, באחריות רשות הניקוז זבולון.

התעלה הפתוחה אינה מגודרת וסביבתה חשוכה מאוד, והיא נמצאת מרחק כמה מטרים בלבד מהכניסות לבתי הדיירים ברחוב ההגנה בעיר. משרד הבריאות קבע בשעתו כי באחריות עיריית קריית-ביאליק להתקין במקום תאורה וגידור שימנעו מילדים להתקרב. ראש עיריית קריית-ביאליק אמר בישיבת מועצת העיר, כי בעבר אירעו מקרים של מעידת ילדים לתוך תעלת נחל-גדרה במהלך משחק.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכר הנושא למשרד?

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

1. עם כניסתו לתוקף של התקנות למניעת מפגעים מאס"פים — אתרי סילוק פסולת — הוקם צוות מעקב, בראשות מנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה, ליישום התקנות ולאכיפתן. במסגרת עבודת הצוות נקבעים אתרים בעייתיים, שבהם יש צורך לרכז מאמץ, במטרה לאכוף את התקנות. רשימת 11 האתרים המוזכרת בשאלתא הועברה לטיפול הסיירת לאיכות הסביבה ב־13 בדצמבר 1990.

להלן האתרים: מזבלות — ג'סר־א־זוקא, עכו, דליית־אל־כרמל, כפר־סבא, רמת־השרון, בית־דרס ונתיבות; תחנות מעבר — כרמיאל, גדרה; אתרי סילוק פסולת — גבולות ואשלים. בחלק מאתרים אלה הסתיים הטיפול, כך, לדוגמה, נסגרו המזבלות בעכו וברמת־השרון. ברם, חלק מאתרים אלה עדיין בטיפול הסיירת לאכיפת התקנות למניעת מפגעים.

2. חלק ממפעילי אתרי סילוק הפסולת נערכו עוד בטרם כניסת התקנות לתוקף, בהתאם לדרישות המפורטות — חומר כיסוי, שער כניסה, גידור ושילוט, בעקבות פרסום התקנות בעיתונות והודעות אישיות שנשלחו למפעילים. כמו כן, מפעילי האס"פים הונחו כיצד ליישם את הדרישות המפורטות בתקנות. המזבלות הפראיות, בעיקר בסקטור החקלאי, אינן עומדות בתקנות, ובמקרים אלה המשרד לאיכות הסביבה פועל לחיסולן.

ניתן להמחיש את השינוי שחל בעקבות התקנות וטיפול המשרד לאיכות הסביבה. במזבלה הגדולה והבעייתית ביותר — חיריה, אם לפני שנה היו אירועי בעירת פסולת שנמשכו ימים מספר, כיום, במקרה של בעיה, פעולת הכיבוי נמשכת שעות מספר לכל היותר.

במסגרת יישום התקנות למניעת מפגעים ואכיפתן נאלץ המשרד לאיכות הסביבה להגיש תלונה ראשונה במשטרה באוקטובר 1990 כנגד עיריית הרצלייה. הטיפול במזבלת הרצלייה נמשך, ובמים אלה הוגשה תביעה אישית נגד האחראים ישירות להפעלת המזבלה.

היור' ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד סגן השר, תודה על המידע המדויק. יש לי שאלה נוספת: האם לצד האכיפה של התקנות אתם נותנים לרשויות גם כלים ותקציבים ומשאבים כדי ליישם אותן?

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

זו שאלה רצינית. לצערנו, המשרד לאיכות הסביבה אין לו כמעט תקציבים לפעולות. לצערי, המשרד קוצץ בצורה רצינית בחקופה שלא היה שר. תקציבים אנחנו לא יכולים להקצות. לנו יש הצוות המקצועי שמדריך, שמנחה ומאשר, אבל, תקציבים יש בדרך כלל במשרד הפנים. לדעתנו, הבעיה אינה רק תקציבית, אלא יותר ארגונית וקידום הנושאים וסדר־העדיפויות שהעירייה קובעת. למשל, היינו באחר המחזור בעפולה, שם אתה רואה מה קורה כאשר ראש עיר משקיע ואכפת לו והוא מקדיש ומשיג תקציב. הוא לא מחכה למשרד לאיכות הסביבה עם כמה אלפי שקלים שיש לו. זה הכיוון. לצערנו, אין לנו כספים לנושא זה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לסגן השר לאיכות הסביבה.

הנקבע בתקנים, ולכן הן אינן מסכנות את האנשים בכביש ולא בכל מקום אחר.

בכל מקרה, הנושא נמצא במעקב מתמיד של המשרד.

3667. ממירים קטליטיים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

נודע לי, כי הוועדה לבחינת נושא הממירים הקטליטיים פורקה לאחר שלא מילאה ייעודה ולאחר שחבריה, רובם או חלקם, התנגדו להמלצות המשרד לאיכות הסביבה. בעוד באירופה נעשה מאמץ מודגש לטיפול בנושא זיהום האוויר, המתבטא בתקנות מחמירות שתיכנסנה לתוקפן ב־1992, נדמה, כי בארץ קיימת מגמה של חוסר מחויבות בולטת לעניין.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. מה הוא ההסבר לכך שהוועדה פורקה?

3. האם יוקם מחדש גוף בין־משרשי שיגבש בהקדם דרכי פעולה בכל הנוגע לשימוש בממירים קטליטיים?

תשובת סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בפגישה שנערכה ביום 7 במאי 1991 בין שר האנרגיה לבין סגן השר לאיכות הסביבה סוכם על דעת שניהם, כי הוועדה לבחינת נושא הממירים הקטליטיים ברכב תחדש את דיוניה ותגיש בתוך חודש ימים את המלצותיה. אם יהיו נושאים שנויים במחלוקת, יובא ההכר להכרעת השרים האחראים.

2. יושב־ראש הוועדה, אשר מונה על־ידי מנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה, ביקש לשחררו מתפקידו מאחר שהוועדה לא הצליחה לסכם את דיוניה ולגבש המלצות מוסכמות.

מדיניות המשרד לאיכות הסביבה היא, כי יש: א. לקבוע לוח זמנים מחייב שבו כל הרכב החדש המיובא לישראל יהיה עם ממירים קטליטיים, זאת בהתאם לדרישות השוק האירופי המשותף — הנחיה 89/498/EEC; ב. להגביל באמצעות תקנות חדשות שיפורסמו מתוקף החוק למניעת מפגעים — חוק כנוביץ — את כמויות הזיהום הנפלטות לאוויר מכלי רכב, בהתאם לדרישות השוק האירופי המשותף — הנחיה 89/498/EEC.

3682. אכיפת תקנות למניעת מפגעים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

לפני כחצי שנה גיבש המשרד לאיכות הסביבה תקנות חדשות למניעת מפגעים מתפעול לקוי של מזבלות.

לסיירת לשמירת איכות הסביבה הועברו שמות 11 מזבלות ואתרים בעייתיים שבהם יש לרכז מאמץ מיוחד לאכיפת התקנות.

ברצוני לשאול:

1. מה היא רשימת האתרים שבהם דובר?

2. האם ומה נעשה מאז כניסתן של התקנות הנ"ל לתוקפן?

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

ג. הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה בשל דבריו של השר לקליטת העלייה על התנועה הקיבוצית הקולטת עולים מאתיופיה ודבריו על "סכנת שמד";

הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח לשלום, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש וממצאי דוח מבקר המדינה;

הצעת סיעת מפלגת הפועלים המאוחדת להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת הממשלה לנשיא בוש, ממצאי דוח מבקר המדינה ודברי השר פרץ;

הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש והקפאת התהליך המדיני;

הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש והקפאת התהליך המדיני;

הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה בעניין יוזמת השלום והמשך הקמת ההתנחלויות

להביא למינוי אנטי-ציוני כשר הקליטה. לכן, למען השם, אל תיגע בנו, השר פרץ, חוזר והסתגר בעולמך והנח לנו ואל תפעל כשר הקליטה של עולים שרבים מהם חיים, להשקפתך, כמשומדים.

קליטת העלייה היא מעשה ציוני, היא מחייבת ריכוז המאמץ של כל אחד מאתנו, יד תומכת, לב אוהב, מעבר לכל מחלוקת רוחנית או פוליטית. לא אתה ראוי לה.

ידענו גם בעבר מחלוקות קשות בין דתיים לחילונים, אך ידענו גם את סוד הגישור בינינו. וזאת כאשר החלוציות, הציונות ובניין המדינה היו הקו המאחד בין היהדות הדתית לחילוניות. את מקומה מחליפים, לצערי, דת מסתגרת בעולמה, מתנתקת משותפות באחריות למדינה, מתהדרת בסטטות פוליטית ובהשתמטות ממילוי חובת השירות צבאי.

אני מאמין ומקווה, שהפעם נלמד כולנו לקח ונאמר די. כמה רחוק עולמך הרוחני מאלה שחיפשו גשרים, מהשקפתו של הרב קוק, שאמר: הריכוז של השלום הוא שייארו כל הצדדים וכל השיטות ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו, מקומו ועניינו; שרק עליידי כיבוד כל החלקים וכל הפרטים וכל הדעות הנראות שונות, ייראה אור האמת והצדק.

לכן, הנח לנו, הרב פרץ, ואל תיגע בנו, לכל תיפגע הרקמה העדינה של בניין החברה הישראלית.

במסע הטיהור שפתחת בו אתה מוכן אף להכות ולפגוע באלה שאתה מדבר בשם כביכול, בעדת יהודי מרוקו. עדת יהודי מרוקו, הרב פרץ, איננה עדת בתי-הסוהר. הילד ישנו, הוא חי וקיים, אדוני המטיף. בני העדה — חמצאם כנהגות היישובים, בציבור המורים והמחנכים, הלוחמים והמפקדים, הפועלים והמדענים. יש בהם דתיים וחילונים, אנשי מערך וליכודניקים — עם ישראל כולו. אתה ניסית להופכם לקורבנות ולאבק, אך הם היו אתנו יחד לאדם ולעם.

כאיש התנועה הקיבוצית, אני גאה על שרבים מהם זכו בשנותיהם הקשות בארץ לבית חם ולחינוך פתוח וחופשי בבית הקיבוצי, חינוך שהכשירם להשתלבות בחברה הישראלית.

אני העומד לפניכם הואשמתו כאחד מהמשמדים הגדולים. בשנת 1961, כאיש צעיר, הדרכתו וחינכתי בקיבוצי, נתיב-הליכה, חברת נוער. באו אז לביתנו כ-40 נערות ונערים מבני העלייה החדשה. אהרן בא משדרות, חיים בא מטירת-

הי"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצעות להביע אי-אמון לממשלה, מאת סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים. אני מזמין לנמק את הצעות האי-אמון. לכל מנמק יהיו עשר דקות. אני אקפיד על לוח הזמנים.

ראשון המנמקים, חבר הכנסת יעקב צור.

יעקב צור (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם כאשר תחלוף הסערה והעניינים שבשגרה יחזרו לסדר חיינו, ימשיכו דברי הרב פרץ להדהד כעדות מרעושה נגדו ונגד חבריו; עדות לקנאות חשוכה שאיננה מסוגלת לקבל את החיים היהודיים בארץ כהווה של מדינה ציונית, פתוחה וחופשית.

ייצגת בדברך, הרב פרץ, תורה של כת סגורה, הרוצה להשליט את עצמה על חיי החברה בישראל, דת שמשמשים בה מושגים של טומאה, חרם ושומד, ולא של אהבה וסובלנות.

איננו באים אתך בדיון בכנסת ישראל על דברך השקריים, או על עיקרי השקפתך. אלה ואלה הם ענייניך וענייני חסידיך במישור הציבורי. אינני מרגיש גם שום צורך להסכים, או, חלילה, להצטרף בשמי או בשם חברי בקיבוצים אחרי דברך. אך לא נניח לך ככהותך כשר הקליטה.

בדברך ובכוונותיך פסלת את עצמך מלכתך בתפקיד שר הקליטה ומלהיות מופקד בכך על קיומו ורוחו של חוק השבות. דברך סותרים את רוחו ומעשך מאיימים על קיומו. וכבר הודית בעבר, שלא היית תומך בקבלת חוק זה ככתבו וכלשונו, כי כנראה ירדת לסוף מהותו של החוק, שחוק השבות הוא החוק הציוני של השיבה לציון ולא חוק דתי של החזרה בחשוכה.

חוק השבות איננו מבחין בין יהודי ליהודי, בין דתי לחילוני, לרפורמי ולקונסרבטיבי, וגם, אולי לצערך, בין יהודי ללא-יהודי, שקשר את גורלו בקשרי משפחה לעם היהודי. חוק השבות מעניק משמעות רחבה ופולחנית לכל זרם בעם היהודי, לכל אדם. הוא מותיר את מרחב המחיה, חירות המחשבה, האמונה ללא כפייה ומתוך שוויון ערך.

מה בין אלה לבין השקפתך? רק תתנועי הפוליטיקה הישראלית, נפתולים קואליציוניים והסטטות החרדית יכולים

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

לקיים את שמירת השבת כמצוותה או להקפיד על הכשרות, ולא נשמעה כל טענה אחרת. בזה היה אפשר לסיים, כביכול, את הוויכוח במט מוחלט לשר. אין כלום בכל טענותיו.

אבל, הוא החליט להיות פטרון עליהם. לא הם הכואבים, הוא כביכול הכואב; לא הם הסובלים ומתלוננים, הוא, הרב פרץ, מתלונן, והוא מסתיר, באותה שעה, שיהדות אתיופיה עדיין איננה מוכרת עליידי רבו ומורו, הרב שך. הוא היחיד שעדיין לא הכיר ביהדותה של היהדות האתיופית. בעוד הרב עובדיה יוסף כבר הכיר, הוא — לא הכיר.

אני שואל אותו: מי שמך פטרון על דתיותם של האתיופים מבין העולים החדשים? איך אתה מעז להתייחס אליהם כאל נחותים? מה אתה מתנשא עליהם? הרי הם יודעים לדבר. אפילו אין הם דוברים עברית, הם יכולים לדבר אמהרית. ויש להם אחים ואחיות וקרובים שעלו ב"מבצע משה", והם יכולים לתרגם את דבריהם או לדבר בשמם.

אדוני היושב־ראש, השר פרץ איננו פטרון על יהדות אתיופיה. יש לי הפתעה בשבילו — הוא אפילו איננו פטרון על יהדות מרוקו.

אני באתי אל קיבוץ גן־שמואל כאשר השר, בעודו ילד, בא אל המדרשייה בפרדס־חנה. אני עשיתי את חיי בגן־שמואל וספגתי מה שספגתי, והוא ספג מה שהוא ספג, אלא שהוא עבר כאן כב"טוניט", הוא עבר כאן כבדרך מעבר — מבית־הכנסת במרוקו אל בית־הכנסת היידישאי של ליטא. זהו המעבר שהוא עשה.

הוא אומר שמאתנו, ילדי המזרח, עקרו — ועוד בכוחו ובמזיד — את הדת. זאת שטות מוחלטת. והוא מהשר עקרו ממש את הכול, לא נשאר בו דבר.

אני באתי אל הקיבוץ, אדוני — וזה היה יכול להיות גם מושב או גם עיר ישראלית לכל דבר — וספגתי בפעם הראשונה בחיי תחושה של בן לעם ולא רב בן לדת; לא שייכות סגורה של דת אלא שייכות קבוצתית חופשית של עם, של חופש ושל ריבונות. לי נתנו אהבה אדיבה לעברית, לנוף, לחי ולצומח, לאדמה הטובה והקשה, לשירים, לתרבות, לקדמה ולערכי אנוש ויהדות שהם חדשים ומודרניים. היהדות החדשה הזאת שנגעה ופרחה בקרבי והדת נשארה לי 200 שנה מאחור, מעצמה, ולא משום שנעקרה.

העולם היהודי והישראלי החדש שנספג לתוכי הוא זה ששחרר אותי מכללי הדת המיושנת, ולא מישוהו שרצה לעשות זאת כמזיד. החופש היהודי החדש הזה הוא שבא במקום הפולחן היהודי המיושן. על זאת גאוותי. זה אני, הרב פרץ, ואני גאה על כך, לא משום שמישהו עיצב אותי, אלא משום שכן רצוני להיות.

אבל מה קרה אתך, הרב פרץ? מה נשאר ממך? מה נשאר מבית־הכנסת היהודי הסובלני שממנו באה במאה ה־20 ממרוקו? עברת לבית־כנסת יידישאי, ליטאי, מן המאה ה־19. הלכת לאחר 200 שנה במדינתנו החדשה. מה נשאר מהסובלנות המזרחית ומן האיפוק והכבוד שהיו לך בילדותך במרוקו? ספגת את הנוסח הפנטי, הקיצוני, החמור ומבדל נוסח מזרח־אירופה. מה נשאר ממך, השר פרץ? מה נשאר מבגדי הלכן של יהדות מרוקו, מאותה תרבות אצילה ויפה? החלפת את בגדיך בבגדי של ה"פאן" הפולני, ואתה עוד מעז כאן לדבר? מה נשאר מהשפה הערבית ומהעברית המזרחית שלך? החלפת אותן בידיש, ואתה בא כאן לדבר?

הכרמל, ואתם משה ולבנה, ואת נסים לוי קלטתי מבית־הכלא בתל־מונד.

לפני כשנתיים דפק על דלת ביתי אדם האוחז ביד בנו ואמר לי: באתי לומר "שלום" ו"תודה". באתי להראות לבני היכן התחנכתי ולהראות לך את בני, אני נסים לוי מתל־מונד. ואין הוא יחיד. מאות־מאות מהם באו אמש לשפיים לומר תודה.

אך אתה לא תבין זאת, אדוני השר. לכן, הנח לנו ואל תיגע בתהליך המסובך והרגיש של שיבת ציון.

אשר ליהודי אתיופיה, לא היסטת להשתמש בהם כדי לנהל על גבם מאבק היסטורי לכאורה, אך אין בו לא אמת, לא צדק, ובוודאי אין בו צורך. האמת הרי ידועה, שחלקים נכבדים ביהדות הדתית היו אלה שהערימו קשים בפני יהודי אתיופיה ובזו ליהדותם. ואני אומר זאת כמי שהיה בתקופה ההיא שר הקליטה וישב אתם חודש ימים בהפגנה אל מול הרכנות. גם היום רבים ביהדות הדתית פוסלים אותם מלבוא בקהל. לא קולטים אותם בבתי־הספר שלהם, לא מאפשרים להם לעלות לתורה בבתי־הכנסת ולא מתחננים בהם. ללא התערבות בית־הדין העליון בישראל לא היו הרבנים הראשיים מתיירים להם להינשא בישראל.

אל תטעה באצילותם של יהודי אתיופיה. הם לא מקבלים את פטרונותכם המזולזלת. הם ידעו בעבר להכריע על דרכם, ויעשו כך גם בעתיד.

אני יכול להבטיחכם, שבקיבוצים שבהם הם נקלטים יש יותר יחס כבוד למורשת היהודית שלהם, לדרך שבה הם מקיימים את אמונתם, מאשר בחלק נכבד ממוסדות הדת הכופים עליהם לשכוח את המנהגים שהביאו מאתיופיה ולקבל את המצוות הרבניות. לכן, הנח להם, הרב פרץ, ואל תשלח ידך אליהם.

אנו קוראים לך להאזין לקול העם ולהתפטר. אנו קוראים לראש הממשלה להעביר את שר הקליטה מתפקידו. לעם בישראל ולעולים הבאים אלינו אין אמון בממשלה שבה אתה מכהן, ואנו נתבע הצבעת אי־אמון לממשלה זו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב צור. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה; אחריו — חבר הכנסת מוחמד נפאע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, חברות וחברי הכנסת, הצעת האי־אמון המקורית הוגשה בשל תשובותיו השליליות של ראש הממשלה על האגרת של הנשיא בוש בנושא השלום. לא פקע הזמן ופורסם דוח מבקרת המדינה עם ממצאיו החמורים על קלקולי השלטון ושחיתויותיו. כבר חשבנו להתמקד בזה, אלא שעתה פרץ השר פרץ וקרע קרע גורא בעם, וראש הממשלה, אף ששר פרץ אינו הכרחי לקואליציה, אינו מפטר אותו. משמע, ראש הממשלה יצחק שמיר ושריו מהליכוד נותנים גיבוי לדברי ההבל והתועבה שהשר פרץ פלט, ועל כך ראויים ראש הממשלה אישית וממשלתו קולקטיבית לא־אמון של הבית הזה.

אדוני היושב־ראש, לו בדקנו את דבריו לגופם, באיוז מידה ראשית הקיבוצים לארח מתוך כבוד את עולי אתיופיה, התשובה הנה היא בידינו: מאז ההופעה הדוחה והפדובוקטיבית של השר פרץ לא קם ולו קיים אחד של הערה האתיופית, ולא איש אחד ולא אשה אחת מבין מאות העולים מאתיופיה שהושים בקיבוצים, ואמרו שאין הם יכולים להיות שם, שאין מכבדים את דתם ואת מנהגיהם, שמונעים מהם

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כי אם המדינה הציונית, רבותי חברי הכנסת, היא מדינה שמד לרוב העם היהודי, כי אז מצווה חרדית ידועה היא למצוץ מלשדה של המדינה הציונית.

הבן הנבז ביותר, אדוני היושבי-ראש, שהתחזי השר פרץ הוא הטלת דופי העבריינות והפשע והישיבה בבתי-הסוהר על הקיבוצים, ואולי על הישראליות. אילו רציתי להחמיא לו מעט — דבר שאין לי כל כוונה לעשות — הייתי אומר, שהדבר נובע ממצפוניו הלא-נקי, ממסור כליות שאולי תקף אותו באקראי. אלא שאתם יודעים, חברי הכנסת, כמה עבריינים יצאו מקרב נטשי הישיבות וכמה יצאו מקרב חברי הקיבוצים ועוזבי הקיבוצים.

אבל אתם גם יודעים, שמלבד קומץ פושעים שהמוניע להיותם כאלה הוא אולי מום כלשהו, אינני יודע מהו בדיוק, מעין דחף רע מלידה, רוב הפשע והעבריינות נובעים מהמצוקה, מהנחשלות, מאי-טיפול בזמן בנגעים החברתיים. מישוהו בכית הזה כולו מכיר חוק חברתי אחד, סעיף תקציבי, או הקצאה ממשלתית אחת, שבאו לטובת שכבות המצוקה כיומנתו של השר פרץ? לא חוק הסיעוד, לא חוק שגר מינימום, לא חוק המשכנתאות, לא חוק תעסוקת נכים, לא חוק הבטחת הכנסה, לא חוק תקציב לעידוד התעסוקה, לא חוק ביטוח בריאות ממלכתי ולא שום חוק או סעיף אחד, שבאים לעקור את גגע הבערות שהוא הסיבה לעבריינות, לא הוא אחראי להם. מי שאחראים להם אלה הגורמים המתקדמים בבית הזה, והוא עוסק רק בדבר אחד — איך להשיג לו ולחבריו ואיך לקצץ לנו ולחברינו. ועכשיו הוא בא להטיף לאחרים.

אני פונה מכאן לראש הממשלה לפטר, ומיד, את השר פרץ. אבל אם הוא לא יפטר אותו והכנסת לא תביע אי-אמון, כי אז אולי באמת יצחק פרץ הוא מה שמגיע ליצחק שמיר, ויצחק פרץ ויצחק שמיר יחד הם העונש הקולקטיבי על כולנו, על שהרשינו לממשלה כזאת לכאן בכלל אל השלטון בארץ הזאת. תודה רבה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה, ואחריו — חבר הכנסת יאיר צבן.

עכשיו קריאות ביניים, עד שהנאום יגיע אל הדוכן. חבר הכנסת גפני, בבקשה. באמצע לא תהייה קריאות ביניים. עד שהנאום יגיע אל הדוכן, אתם יכולים לנצל את הזמן.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, השאלות העיקריות הן — מי מעוניין בשלום באזור, מי עושה למען השלום, מי מתנגד ואיפה המכשול בדרך לשלום.

אין צורך בהרבה עדויות על תפקידו הכבד של ראש הממשלה, מר יצחק שמיר, כסרן עקשן לכל נושא השלום, אף שהוא יורה מפיו צוורות-צורות דיבורים על השלום, ואין לו מצוקת דיבור בנושא כפי שיש במדינה מצוקת דיור. יש לו יכולת ללא גבולות, יכולת פתוחה להכשיל, להתחמק, להסתתר אחרי דברים טכניים, והכול במטרה שלא להגיע לשלום.

הפעם לא מדובר על התנגדות מר שמיר להצעות מטעם ברית-המועצות, לא מטעם מדינות ערב, לא מטעם אש"ף, אפילו לא מטעם האומות המאוחדות. הוא מתנגד להצעות הנשיא ג'ורג' בוש. הוא מתנגד לפניית ארצות-הברית ומפר הסכמים שהוסכמו בארבע עיניים עם בייקר; ארצות-הברית, הידועה בתמיכתה הגדולה מבחינה פוליטית, כלכלית,

ואתה עוד מדבר כרב מרוקני, והרי אינך אלא משרתם של רבנים ליטאים אשכנזים, שבינם לבין העדה המרוקנית בישראל מפרידה תהום אדירה, שהרי רוב העדה המרוקנית השתלבה דווקא באותה ישראליות אמיתית, פתוחה, משוחררת, מרוחקת להוויה של כולנו.

ואתה הרי לא עגנת כאן, ישר עברת ל"ליטא שבירושלים". רק התנחלת בממשלה כדי למצוץ מהמדינה הציונית כל מה שאפשר ואולי גם כל מה שאי-אפשר.

אדרבה, הפטרונות שלך על האתיופים היא כפיל ממש לפטרונות של הממסד הדתי והחרדי בשנות ה-50 על חכמי העדה המרוקנית והעירקית. ממש צחוק הגורל, והרי אתה יודע היטב שגם ברבנים שלנו הם לא רצו להכיר, ומי שנלחם על הכרה ברכנות הספרדית היה השמאל ומחנה השלום, וחברת הכנסת שולמית אלוני בראשם. לא אתה עשית את זה. והיום אתה מצטרף אל אלה שמתעמרים בעדה המרוקנית.

משה גפני (דגל התורה):

איזה שקר זה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הרי גם אתה שייך לאותה ליטא, מה אתה מדבר בכלל?

משה גפני (דגל התורה):

זה לא ליטא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הליטאים שלך עוד לא מכירים בעדה האתיופית, אתם מקיזים להם את הדם. תלמדו את זה.

השר פרץ אמר, שהישראליות מוציאה לשמר חלק מהעם. לצאת לשמר, אדוני היושבי-ראש, משמע להוציא אל מחוץ לעם היהודי. אז מי נשאר? רק הדתיים יישארו, או שמא רק החרדים יישארו? ומי אנחנו, גוים, רחמנא ליצלן? משומדים? והרי הכרזת בכך על מלחמת האזרחים הראשונה, שעניינה קרב הבעלות על היהדות. ואתה מבקש להחליט מיהו יהודי ומי אינו יהודי, ועוד בתוך העם היהודי, ועוד בתוך מדינת ישראל? מנין התוצפה הזאת?

אני מבקש רק להודיע לך, שאם אתה וחבריך תנסו לעקור אותנו מן היהדות שבמדינת ישראל הציונית, שיצרה יהדות ישראלית חדשה ומודרנית, לא תהיה לנו דרך אחת, אלא להשאיר אתכם בימי הביניים שבהם אתם ממילא שרויים, ולהילחם על ישראל שלנו, דמוקרטית, פתוחה, חופשית ומשוחררת מהניצול שלכם.

נאמר: ישראל אף שחטא ישראל הוא, והשר יודע זאת היטב. אז מה פתאום הוא מנסה להוציא אותנו מהכלל היהודי אף שלא חטאנו, אדרבה — בנינו את המדינה הזאת? ההסבר, רבותי חברי הכנסת, הוא מתחכם מאוד ופשוט מאוד. שהרי אם אנחנו בחזקת משומדים, כדברי השר, כי אז אנו שקולים לגויים, ואם אנחנו שקולים לגויים, כי אז באמת מותר להם, לחרדים — מותר להם לגנוב מהגויים, להתבדל ולהשתמט מכל חובה ומכל אחריות, לשקר את הגויים, לערוק משירות צבאי במדינת הגויים, להתבדל, ובקיצור לעשות כל דבר ביושר או שלא ביושר, בעורמה ובהונאה, במצפון ובעיקר בחוסר מצפון.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אמרתי: כל העולם הערבי. אבל למה אתם בוחרים לדבר עם כל מדינה ערבית אף שהיא לא דמוקרטית ועם אש"ף לא?

אין שלום וכיבוש הולכים ביחד. אין שלום בלי פתרון הבעיה הפלשתינית. יש דרך אחת — לקיים ועידת שלום בהשתתפות כל הנוגעים בדבר — ממשלת ישראל ואש"ף, על בסיס נסיגה מהשטחים שנכבשו ב-1967 ועל בסיס הכרה בזכות ההגדרה העצמית לעם הערבי הפלשתיני ולהקמת מדינתו העצמאית לצד מדינת ישראל.

ומי שלא רואה את הדרך אינו מסוגל לראות. הדרך ישנה, היעד ישנו, ורק עיוור פוליטי וחירש פוליטי לא רואה ולא שומע. במדיניות עיוורת כזאת אין לנו אמן. תודה רבה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מוחמד נפאע. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת אברהם פורז. בהיעדרו — חבר הכנסת מוחמד מיעארי. בהיעדרו — חבר הכנסת עבד-אללה בראושה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטט: "השוואה הפיסית שלקחה מעם ישראל כשישה מיליונים מבניה ומבנותיה זכתה במדינת ישראל לאזכרה שנתיים, אך מה לגבי השוואה השנייה, חברי הכנסת? איפה האנדרטאות, הטקסים ויום הזיכרון לשואה זו? מה עם השוואה הרוחנית שהיתה דווקא במדינת היהודים כאשר יהודים שהחזיקו בידיהם את השלטון היהודי הראשון מאז אלפיים שנה גרמו לנטילת נשמותיהם של מאות אלפי יהודים אחרים, רובם עולים חדשים מארצות ערב, ארצות המזרח? עולים חדשים אלה, שהגיעו ארצה רובם ככולם שומרי תורה ומצוות, שמרו בגלות על גחלת היהדות כמשך מאות בשנים, שעלו כאן עם כבוד המשפחה, כבוד העם, כבוד התורה והכבוד העצמי, הוכנסו על-ידי השמאלנים — מפא"י, מפ"ם, משה קול וכו' — למעברות, למסודות. לקיבוצים, למסגרות שלא אפשרו להם להמשיך את חייהם הרוחניים. הם סבלו מלחץ כלכלי ומאיומים מצד מדיכאים ופקידים. הם הוכרחו לרשום את ילדיהם בכתיספר חילוניים.

"חברי הכנסת, במדינת ישראל, במדינת היהודים היתה שואה, שואה רוחנית, והתוצאות ברורות. יהודים שלא טעמו טעמו של פשע הושלכו לפשע, לסמים, והיתה התמוטטות של ערכים יהודיים."

הדברים האלה, המעלים כמוכן בזיכרון את דברי השר פרץ, לא נאמרו על-ידי. הם נאמרו על-ידי אביו הרוחני, על-ידי מאיר כהנא. כי צריך להיות חולה שנאה לתרבות האנושית הכללית, למורדתה, לחברה החילונית, למחוללי המפעל הציוני, כדי להציג כך את הדברים כפי שהציג אותם השר פרץ.

לפני יותר ממאה שנה כתב י"ל גורדון בשירו "קצו של יוד" על בן דמותו של יצחק פרץ, על הרב ופסי, את הדברים הבאים: "אך נשמת רב ופסי ודאי תתריח, אין בה אף אחת מן המידות המשובחות שנצטיינו בהן זרע קודש, בני ברית: על ממון ישראל עינו לא תחוס, דרך שלום לא ידע, חמלה לו זרה; ידע רק חרוב והחרם, הטרף ואסור."

יצחק פרץ רוצה להחזיר אותנו לימיו של הרב ופסי. זה עיקרו של הוויכוח. לכאורה מדובר בהתקפה שלוחת-חרם על התנועה הקיבוצית. התנועה הקיבוצית גדולה מדי בעיני, יפה מדי בעיני מכדי שאצא כאן להגן עליה בפני חדל אישים כזה.

ביטחונית, במדיניותה של ישראל. גם הדרישות של ארצות-הברית מ ישראל הן מאוד מאוד צנועות, כתוצאה מהמדיניות גם של ארצות-הברית וגם של ישראל. היא לא לחצה מעולם על ישראל, אלא היא פונה בנימוס, בצורה ידידותית, חברית, יוצאת מן הכלל ומשלמת מחיר יקר על כל הסכמה ישראלית.

לא יעלה בוודאי על הדעת, שארצות-הברית תחשוב, למשל, להפעיל לחצים נגד ישראל, ודאי לא להשתמש בכוח, כי לא מדובר על ירדן, לא מדובר על לבנון בשנת 1958, או בשנת 1982, לא מדובר על לוב, בוודאי לא מדובר על עירק.

ארצות-הברית מתנהגת בנימוס, באדיבות, בצורה גיטלמנית מפליאה כלפי ישראל, ובכל זאת שמיר התנגד. התנגד למה? לקיים יותר משיבה אחת של הוועידה המיועדת. רק משיבה אחת, ולא כל שישה חודשים, רק ועידה אחת, כמו ביצת התרנגול לפי האגדה. הוא מתנגד שנוציג מטעם מזכ"ל האו"ם ישתתף בוועידה, אפילו אם הוא שותף ומשותף.

יש חשבון ליצחק שמיר עם האומות המאוחדות בגלל החלטות האו"ם בנושא הפלשתיני, אבל הוא ויתר במשהו, הוא מוכן להסכים, שנוציג מטעם הקהילה האירופית ישתתף, ואת זה לא צריך לשכוח.

ואיזה שלום רוצה יצחק שמיר? הוא רוצה שלום עם המשך ההתנחלויות, הוא רוצה שלום עם המשך הכיבוש, שלום בלי השתתפות אש"ף, שלום אבל בלי הגדרה עצמית לפלשתינים. חוץ מזה, הוא מוכן לכול.

ובכל זאת באים בטענות למצרים, שהשלום אתה יותר מדי קר. מאשימים את כל מדינות ערב, שהן לא רוצות בשלום. מר שמיר וממשלתו הם הבוחן, ה"טסט", נותנים תעודות וציונים מי כשר ומי טרף בעולם. כל העולם טרף, האומות המאוחדות, הערבים, ארצות האסלאם, אירופה, ברית-המועצות, מדינות אפריקה, המדינות הבלתי-מזדהות, כל העולם טרף, רק שמיר כשר. על אש"ף אין מה להגיד. קובעים שזה ארגון טרוריסטי. נושא הדמוקרטיה, נושא רגיש מאוד ללבו של מר שמיר גם בעבר, וגם היום — לממשלת ישראל לא היו שום קשרים עם מדינות לא-דמוקרטיות בעולם, לא בדרום-אפריקה, לא באמריקה הלטינית. רק עם דמוקרטים היא מוכנה לדבר. היא מוכנה לדבר עם המלך הסעודי, למשל, כי שם זה היא הדמוקרטיה. יש הרבה דוגמאות בעולם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראש הממשלה שמיר נתן תשובה שלילית לנשיא בוש כימים שבהם חגג הנשיא בוש את ניצחונו הצבאי המרשים יחד עם מעצמות אחרות ויחד עם עשרות מדינות בעולם — ניצחון על מי? — על עירק.

כל העולם הערבי רוצה בשלום אמת, בשלום צודק — חוץ מממשלת ישראל, חוץ מראש הממשלה יצחק שמיר. אין נציגות אחרת של העם הערבי הפלשתיני חוץ מאש"ף, שהיא הנהגה דמוקרטית יותר מכל משטר אחר בעולם הערבי.

אין שלום וכיבוש הולכים ביחד — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אין דמוקרטיה יותר מסוריה, יותר מסעודיה, יותר מכוויית, מבחריין — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

זו לא חוכמה.

חבורת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חר"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

מתנהל רק בינינו לבין החרדים, הוא מתנהל בתוכנו. יש מי שאומר שחינוך יהודי במיטבו חייב להיות חינוך דתי. שר החינוך הראשון שקבע הנחה וגזר גזירה המתבססת על האקסיומה הזאת היה שר חינוך מהמחנה של תנועת העבודה. הוא קבע שילדי עולים מאתיופיה ילכו, בכפייה, לבתי ספר דתיים. ואילו אנחנו אומרים, שחינוך יהודי במיטבו אינו החינוך הניתן בישיבות, ככוללים ובחדרים. חינוך יהודי במיטבו הוא חינוך המשלב את החינוך על יסוד מורשת ישראל עם התרבות היהודית המודרנית, עם פתיחות לתרבות האנושית הכללית. זה בעינינו חינוך יהודי במיטבו.

ולכן, לא מתוך רגשי נחיתות או תובעים את הפתיחות ואת חופש ההכרעה של העולים כולם והעולים האתיופיים בתוכם, אלא מתוך הכרה שיש באפשרותנו להציע חינוך טוב יותר, מתאים יותר למטרות הלאומיות שלנו.

חברי הכנסת, אני מצטרף לתביעות שהושמעו עד כה לפיטוריו של השר פרץ. אנחנו ניאבק בכל כוחנו כדי שיצחק פרץ לא יצחק אחרון. כי כל עוד יצחק פרץ צוחק — לעם ישראל יש סיבה לבכות בכי תמרוורים. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר צבן. חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה. ואחריו — חבר הכנסת מוחמד מיעארי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התקפתו של השר פרץ על הקיבוצים איננה התקפה על הקיבוצים, משום שאנחנו יודעים היטב, שבשנות ה-50, כשבאו גלי עלייה המונית, חלק קטן מהעולים נקלט בקיבוצים, הרוב הגדול חי במעברות בשולי העיר. אם חלק מהם הפכו במשך הזמן לחילונים, זה משום שהחברה הישראלית שקלטה אותם היתה בעיקרה חברה חילונית.

לפיכך, התקפתו של השר פרץ מכוונת נגד החברה החילונית בישראל בכלל, ואם מותר לי לומר, גם נגד האשכנזים. נכון שהרב פרץ הוא עבד נרצע לרב שן ובאיו מקום הוא עושה דברו המוחלט, אבל יש לו איוז בעיה לא רק עם העניין הדתי, אלא גם עם העניין האשכנזי. משום שהוא לא אמר שבאו עולים דתיים מגלויות שונות והפכו לחילונים, אלא הוא דיבר על בני עדות המזרח.

לפיכך, כל מה שאנחנו מייצגים, כל מה שאני מייצג, בעיניו זו איננה יהדות. אני בעיניו משומד, אני בעיניו משול לגוי, או למי שהמיר את דתו. והרב פרץ איננו יחיד. אני שמעתי את הרב גפני בדרי. הוא דיבר אומנם בדברי נועם, אבל התוכן היה בדיוק כמו של דברי הרב פרץ, ללא כל שוני. שמעתי גם אחרים שהתבטאו באותו נוסח.

קריאה:

הוא אשכנזי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מה בעצם קורה לנו? אין לי שום טענה אל הרב פרץ ולא אל הרב גפני. אלה אנשים חזירי השקפת עולם דתית והם מאמינים שמי שלא חי בדרכם הוא משומד. אנחנו צריכים לבוא בטענות אל עצמנו, שאנחנו מאפשרים לאנשים כאלה להיות שרים במדינת ישראל ולשלט על גורלנו. בסוף דברי אדבר על מה שהביא לכך שהרב פרץ, שהוא בסופו של דבר עריק ממפלגתו, שברח עם המנדט מסיעת ש"ס, שהפר את ההחלטות שלהם בשעתו, הוא היום מי שפוזרים לגעת בו. הרי הוא מייצג בסך-הכול את עצמו. מנדט אחד.

לכן אני הוא העומד כאן על הדוכן בשם סיעתי, ולא חבר קיבוץ להב, חבר הכנסת חיים אורון.

לאמיתו של דבר, ההתקפה הזאת איננה אפילו על החברה החילונית בלבד. התקפה זאת היא מעבר לכך. היא, אכן, התקפה על היהדות המודרנית כולה, על הציונות, על מהותה של הציונות, על התרבות הלאומית שלנו. כמובן זה מה שסימל הרב פרץ — אינו חזרה לימי הביניים. גרוע מכך — זאת חזרה למזרח-אירופה של המאה השבע-עשרה. ואלה היו ימים יותר חשובים, יותר נכבדים.

יצחק פרץ מדבר בשם הדאגה לעולי אתיופיה? לא זוכרים? לא זוכרים כיצד עינה אותם הממסד הדתי, התעמר בהם עד אשר נאלץ סוף סוף להכיר בהם? הרי יקצר הזמן ויקצר המצע מלתאר את כל התעלולים האלה.

חברי הכנסת, מפעל אדיר של כינון עצמאות, של מלחמת שחרור, של בניין משק וחברה, של קליטת עולים, התחולל בארץ לפני 40 שנה. אני אחיה האחרון לומר, שלא היו משגים, שלא היו עיוותים, שלא היו מחדלים. אז, בימים ההם, ביקרתי, וכי היום אחזור כי מביקורת כזאת ואף אחרת? אבל שקר הוא שעל כך הוויכוח. כי הוויכוח הוא על המסלול העיקרי

— — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

יש לכם עניין לטשטש את העניינים העדיניים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, עוד מעט יש לך עשר דקות ותוכל להגיד כל אשר על לבך. גם אבקש שיאפשרו לך לומר זאת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוויכוח הוא על המסלול העיקרי. והמסלול העיקרי הוא מסלול של יציאת היהדות מן הגטו אל ההשכלה, אל החילון. אל הציונות. זה לא אומר שבמסלול העיקרי הזה לא היו יהודים שומרי מצוות וירא-שמים שנתנו יד למפעל התקומה הלאומית. היו והיו, ואנחנו גאים על השותפות הזאת.

אבל המסלול העיקרי היה זה. הרי בוויכוח הזה עם השר פרץ אנחנו צריכים לרגע לעצום את העיניים ולשאל את עצמנו את השאלה האלמנטרית: נניח לרגע שמשאת נפשו של השר פרץ היתה מתגשמת, ומאות אלפי יהודי עירק, מרוקו, אלג'יר, תוניס, תימן, שהגיעו לארץ היו מעוצבים כפי שהרב פרץ ואגודת ישראל רוצים — כך היתה נראית היום מדינת ישראל? כך היה נראה זה? כל היתה נראית התרבות שלנו? הרי המול הגדול של מדינת ישראל הוא, שמשאת הנפש הזאת של החרדים לא התגשמה. הרי "מזל" גדול הוא, שהאמביציה הזאת, להחזיר את הגטו אל המפעל המתגשם בארץ, לא עלתה בידם.

חברי הכנסת, אנחנו בעיצומה של מלחמת תרבות. לא השר פרץ התחיל בה. אנחנו צריכים להיות נאמנים לאמת: אגודת ישראל התחילה בה. היא התחילה בה לפני כשבעה-שמונה חודשים, אבל השר פרץ העלה אותה לשיאים חדשים שלא ידענו אותם. אנו נשיב מלחמה שעה בכל החזיתות: במאבק על גיוס בני ישיבות לצבא, במאבק נגד הכספים הייחודיים, בהדיפת החקיקה הדתית ובקידומה של החברה הישראלית אל היותה חברה נאורה יותר, פתוחה יותר.

חברי הכנסת, מאחורי הוויכוח עם השר פרץ מסתתר ויכוח עמוק בשאלה מהו חינוך יהודי במיטבו. אני פונה כאן אל חברי מתנועת העבודה, ממפלגת העבודה, כי הוויכוח הזה אינו

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

מכל מקום, זה החזון שלהם. ומה אנחנו עושים בעניין הזה? אנחנו מעורבים — אני מדבר על שני הצדדים של הבית — אם יהיה משא-ומתן לשלום או לא יהיה משא-ומתן לשלום, מה נחזיר ומה לא נחזיר במשא-ומתן לשלום, וכמעט מצליחים לחולל איזה מהפך שמכניס את הליכוד להיסטוריה טוטלית, וברגע שאחד החרדים האלה זו ימינה או שמאלה, מייד הם מתיישרים. אני גם מוכן להבין אותם. הם פחדים שהם יוזרו וזהיה ממשלה אחרת.

באיזה מקום הציבור החילוני אשם כמה שקרה: אנחנו נתנו להם את הכוח. אנחנו נותנים זאת לאדם עם סיעת יחיד, ששמו אותו במשרד הקליטה באותם ימים כי חשבו שהוא לא מספיק טוב להיות שר הפנים, כי באותם ימים במשרד הקליטה — אני לא יודע — קלטו בוודאי כמה מאות אנשים בשנה ולכן שמו אותו במשרד הכי נידח, שמו אותו במשרד הכי פחות חשוב. יורשו הצעיר במפלגתו נפנף אותו למשרד הכי פחות חשוב, ופתאום, לעג הגורל, המשרד הזה הופך אחד המשרדים החשובים ביותר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אתה רואה? ואתה אומר שאין השגחה עליונה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני אומר לך: יש השגחה עליונה.

חיים רמון (המערך):

יש אי-השגחה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

יש השגחה עליונה.

חיים רמון (המערך):

זה מראה שאין השגחה עליונה. אילו היתה השגחה עליונה, הוא לא היה מפקיר את העלייה.

היור"ר ע' עלי:

רבתי, לא נפתור כרגע את הבעיה הזאת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אין השגחה עליונה, יש משגיחים עליונים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אנחנו אשמים, אנחנו אשמים.

חיים רמון (המערך):

מי זה "אנחנו"?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כולנו, הציבור החילוני.

חיים רמון (המערך):

למה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אנחנו אשמים — והסכרתי קודם, חבר הכנסת רמון — אנחנו מתחרים על קולות החרדים, והם חוגגים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אל תגיד חילוני, תגיד: לא שומר מצוות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אין יהודי חילוני, אבל יש יהודי משומד, זה כן. את זה אנחנו יודעים. הרי הרב פרץ אמר שיש יהודים משומדים, אנחנו גם יודעים מי הם: אלה עדות המזרח שהם בבית-סוהר. הם המשומדים המודרניים.

אני מבין למה הרב פרץ רוצה לקרוא לכולנו משומדים, ואני מוכרח לתת לכך תיאור קצר איך היתה נראית מדינת ישראל לפי חזונו של הרב פרץ. לפי חזונו של הרב פרץ והיהדות החרדית, היהודים במדינת ישראל היו כולם לומדי תורה. מי היה שומר על גבולות הארץ? הכרתי והפלתי, לגיון זרים. אני מניח שהיו רוצים לעשות איזה לגיון כזה, כרתי ופלתי, והם היו מגיינים עליו והיהודים היו לומדים תורה. כמובן, אין צורך בטלוויזיה במדינה כזאת. הרי לרב פרץ אין טלוויזיה. אגב, גם לשר התקשורת אין טלוויזיה. כמובן, במדינה כזאת אין בתי-קולנוע, בתי-הקולנוע מראים רק תועבה. אין גם תיאטרון. כי במדינה כזאת אין תיאטרון. במדינה כזאת אין קונצרטים ואין תזמורת פילהרמונית. במדינה כזאת יש כליוזמים שמנגנים בחתונות, זה הכול. במדינה כזאת אין שום זמרת. אם יש זמרים הם רק גברים, כי לנשים אסור לשיר. במדינה כזאת אין כנסת. אולי אפשר להשתמש באולם הזה לכנס כאן את הסנדרין. אבל כנסת עם דמוקרטיה בוודאי אין. במדינה כזאת אין בתי-משפט, אין בית-המשפט העליון ואין בג"ץ. יש בתי-דין רבניים והכול הולך לפי דין תורה.

משה גפני (דגל התורה):

כך חיו בתקופת דוד המלך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

נכון, כך חיו בתקופת דוד המלך, ואתה היית רוצה שאנחנו נרכב על סוסים וכרכרות, ונחזור לימי דוד המלך. אני מודה לך מאוד. אני מאחל לך לחיות במדינה של ימי דוד המלך. אני רוצה לחיות באירופה-1992.

במדינה כזאת אין אמצעי מניעה, זו עבירה. חייבים ללדת מייד. מוכן שבמדינה כזאת אין הפלות.

אליקים העצני (התחיה):

אז לא תהיה בעיה דמוגרפית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

ודאי שלא תהיה בעיה דמוגרפית. במדינה כזאת, כמובן, אין אוניברסיטאות, יש רק ישיבות, לומדים לימוד תורני. מבחינה כלכלית, מדינה כזאת, כפי שאומרים בעגה שלנו: על הפנים — כי אין חינוך טכנולוגי. לא לומדים מדע, לא לומדים מתמטיקה, לא לומדים פיסיקה, מתרכזים בלימודי תורה. נניח שאדם עסק כל ימיו בלימוד תורה, איך הוא יכול אחר כך לעסוק במכשירים טכנולוגיים מתקדמים? קשה מאוד. כך המדינה באמת תהיה כמו בימי דוד המלך, עם שור וחמור נחרש את האדמה, יוצא מן הכלל. זה החזון, יפה מאוד. זאת החברה שלכם. אתם רוצים בזה? אני לא רוצה בזה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אתה יודע שיש מדענים מעולים בקרב הציבור החרדי. גם אם לא תגוים, זה מספיק — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה לומר לך, כבוד השר, שכל יוצא מן הכלל מעיד על הכלל. אבל כשבישיבות מקדישים את מלוא המאמץ לתלמוד ולתורה ומקדישים הרבה פחות לפיסיקה, למתמטיקה ולמקצועות טכנולוגיים — ברור שפה ושם תמצא מישור שעסק בתורה והוא גאון הדור והוא גם מצוין בפיסיקה ובמתמטיקה, אבל במאסה, מדינה כזאת היא מדינה מפגרת מבחינה טכנולוגית, משום שמדינה כזאת לא מקדישה את המשאבים שלה למה שהיא צריכה. אבל אם הבעיה היא רק זו שהם מצוינים בטכנולוגיה, וכל היתר, אין קונצרטים, אין תיאטרון, אין קולנוע, אין טלוויזיה, ואתה נתנה מזה, אתה חושב שזה טוב — אז אין לי ויכוח אתך.

חוכרת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

מפתיע, בלתי רגיל ומנוגד לציפיות. וכאן נשאלת השאלה: האם קרה כאן דבר בלתי צפוי? האם מישוהו שעניו בראשו ציפה לעמדה אחרת, להתנהגות אחרת, לגישה אחרת מראש הממשלה מר שמיר? הרי הנשיא בוש מדבר על סדר חדש, יצירת אקלים ותנאים מסוימים, כדי שכל האזור, כל המדינות וכל העמים יוכלו לחיות בשלום ובכבוד הדדי. ודבר ידוע הוא, שראש הממשלה הוא נגד השלום, הוא המחבל בכל תהליך של שלום והוא אפילו מטרפד כל הבנה, שלא רק נשיא ארצות הברית רוצה בה אלא שר החוץ שלו, מר דוד לוי, מסכם אותה ויוצא מתוך הנחה שהיא מקדמת את השלום.

מר שמיר הכריז מלחמה על כולם. ציינתי פעם שהוא הכריז מלחמה על האו"ם, והוא לא רוצה שום תפקיד לאו"ם והוא לא רוצה אותו כשותף בתהליך השלום. כשהאו"ם בעצם קם כדי לשמור על השלום בעולם כולו. עוד הפעם אני רוצה להזכיר, שמדינת ישראל חייבת את קיומה כמדינה להחלטה שקיבל המוסד הכין־לאומי הזה. וראו זה פלא, כשהאו"ם מחליט בזכות מדינת ישראל, זה מקובל; וכשהאו"ם מחליט להחלטות אחרות לגבי זכויות של אנשים אחרים, של עמים אחרים, של מדינות אחרות, הדבר לא מקובל והוא בא כדי לפגוע בישראל וכדי להביא לרעתה.

כבוד היושב־ראש, אני חושב שראש הממשלה הגיע למצב ללא תקנה. אי־אפשר לתקן או לשנות דבר אצל הכן־אדם הזה. אנחנו יודעים את עמדתו לגבי ההסכם עם מצרים, הוא היה נגד, הוא ראה בזה אסון, הוא ניסה גם לטרפד את ההסכם עם מצרים תוך כדי תקיעת מקלות בכל הגלגלים שזוים לקראת הסדר, לקראת שלום. אני יכול לדמות את ראש הממשלה לנערה שכבר יצאה לתרבות רעה, וכשרוצים להחזיר אותה למוטב היא מסרבת ואומרת: אני נהנית מהמצב הזה, זה טוב לי. ולכל היתר היא אומרת: בעוד חמש שנים אני אחשוב מחדש אם אני מוכנה לחזור להקים בית משלי. להקים משפחה ולהיות כמו כל בני האדם, כל הבכורות וכל הנערות. אני חושב שהמצב הגיע לדרגה כזאת, שאי־אפשר לסבול אותו עוד.

אם מישוהו רוצה להתפלא, שיתפלא על העמדות של רוב הציבור בארץ. של המפלגות, של תנועות השלום, של האזרחים, איך הם מרשים לראש הממשלה להתנהג בצורה כזאת, להרחיק את השלום, לטרפד אותו, לרצוח אותו ולאבד הזדמנות היסטוריות, שבה האזור הזה, לרבות מדינת ישראל וכול המדינות וכל העמים — כולם יוכלו לעלות על הדרך החדשה, על דרך שתבטיח שלום, שגשוג וביטחון.

אם יש להתפלא באמת, אני רוצה להתפלא על עמדותיו של נשיא ארצות־הברית עצמו. הרי הוא יודע שמר שמיר, בדרך שהוא נוקט ובצורה שבה ארצות־הברית ונשיא ארצות־הברית והארמיניסטרציה האמריקנית מתנהגים, אי־אפשר לגרום לכך שמר שמיר ישנה כיוון ויעלה על דרך השלום. אין אני רוצה להגיד שארצות־הברית יכולה ללחוץ ויכולה להשפיע ויכולה להעניש. לא זאת הדרך. אבל ארצות־הברית צריכה להיות רצינית ביותר, להציע את ההצעות המוגדרות והידועות ולהטיל את האחריות בפני העם בישראל, בפני האו"ם ובפני העולם על אותו אדם שאינו מוכן לשתף פעולה לקידום תהליך השלום.

אני חושב, שעד עכשיו לא אמרה ארצות־הברית את המלה האחרונה ולא הציעה את הדרך הישרה והיחידה שיכולה להזיז דברים בכיוון הנכון.

איך אפשר, למשל, להבין, שארצות־הברית רוצה בצמצום הנשק באזור המזרח התיכון? צמצום נשק צריך לכלול את כולם. אי־אפשר לדרוש מצד אחד צמצום נשק בארצות ערב

חיים רמון (המערך):
יש יהודי חופשי.

אליקים העצני (התחיה):
אתה מוכן לוותר על השלום?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על הכיבוש.

אליקים העצני (התחיה):
או השלום או החרדים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת העצני, אני רוצה לומר לך בכנות גמורה

חיים רמון (המערך):
גם השלום וגם החרדים?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
— אני נמנה עם אלה שאינם מאמינים שנדע לבסס ממשלה שתגיע לשלום כשהיא מבוססת על המחנה החרדי. לא ניתן. אם אנחנו נגיע לרוב בעם ונהיה 61 בלעדיתם בכנסת, או שתהיה בחירה ישירה של ראש הממשלה, וראש הממשלה שייבחר ברוב גדול יהיה אדם המצדד בפשרה וכו' וכו' — זה סיפור אחר. להרכיב ממשלה בשיטה הנוכחית, המבוססת על קולות החרדים — לא מאמין. זו תשובתי.

למה בכל זאת אי־אמון לממשלה? הרי אם אנחנו אשמים, צריך להיות אי־אמון בנו. אומר רק דבר אחד: בסופו של דבר הרב פרץ הוא מפלגה של איש אחד, עליו לא נשענת הקואליציה. הקואליציה הזאת איננה דיה גם אם הוא ינופף מהממשלה. מעבר לזה: הליכוד, אם יהיה משהו והממשלה חיפול ויהיו בחירות חדשות, אני לא רואה אותם כל כך מודאגים. לכן הייתי מצפה מראש הממשלה לעשות את המעשה שמצפים ממנו לעשות בסיטואציה כזאת: לומר לרב פרץ שהוא הגדיש את הסאה, עבר את כל הגבולות, ולשלוח אותו בחזרה לישיבה, שבה הוא ילמד בנועם ובכטחה את דבר תורתו.

הי"ד ע' עלי:
תודה לחבר הכנסת פורז. חבר הכנסת מוחמד מיעארי — בבקשה, אחריו — חבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה, ואם הוא לא יהיה — חבר הכנסת צירלי כיטון.

חיים קורפו (הליכוד):
חבר הכנסת מיעארי מציע הצעת אי־אמון מסיבות אחרות, ואתה לא מזכיר את זה אפילו במלה אחת.

הי"ד ע' עלי:
אני מבין שאתה מצטער מאוד.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני עכשיו אזכיר לך בשביל מה רוצים להביע אי־אמון בממשלה.

הי"ד ע' עלי:
אני רואה שאתה עצוב מאוד, חבר הכנסת קורפו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, חברי כנסת רבים, סיעות ואנשים טובים הביעו את פליאתם על תשובתו השלילית של ראש הממשלה לנשיא בוש, ואילו אני רוצה להביע את פליאתי מהמתפללים. פליאה נגרמת בדרך כלל כאשר קורה דבר

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

אני אומר את הדברים מכיוון שאנחנו עדים היום לתקופה שבה יש הזדמנות לשלום, יש בה אפשרויות לקידום תהליך השלום, להשגת שלום שימנע המשך האלימות וישים קץ לשפיכות הדמים. אבל הממשלה הזאת ממאנת, מסרבת, כאשר השלום מתרפק על דלתותיה, יצחק שמיר מסרב לפתוח את הדלת לשלום. הוא מדבר על השלום אבל איננו רוצה שלום.

מי שאינו מקבל את העיקרון של שלום תמורת שטחים, הוא לא יגיע לשלום, הוא לא ישיג שלום, ולא יעזור לו גם אם הוא ימשיך לדבר על השלום, כיוון שהוא יודע ששלום אפשר להשיג תמורת שטחים.

והיום, כאשר העולם הערבי כולו, והפלשתינים במיוחד, מכירים בישראל כעובדה קיימת, מכירים בזכות הקיום של מדינת ישראל, מוכנים לפתוח בשיתוח שלום עם ישראל, מוכנים לשבת ליד שולחן המשא-ומתן כדי להשיג שלום לכל העמים באזור, בזמן הזה, כמה עצוב, כמה כואב שדווקא יצחק שמיר הוא ראש הממשלה במדינת ישראל. כמה כואב שהממשלה מאגדת בתוכה את הקיצונים מימין אשר מדרבנים להמשך ההתנחלויות ולמניעת כל קידום בתהליך השלום באזור.

מר בייקר אומנם יצא בביקורת על הפקידים היושבים בלשכתו של ראש הממשלה. הוא צדק בביקורת הזאת, אבל הוא טעה בחלקה השני, כאשר החמיא לראש הממשלה, החמיא ליצחק שמיר כאילו יצחק שמיר רוצה בקידום תהליך השלום, ובכך בייקר טועה ומטעה. הוא מנסה להטעות, אם הוא אכן מתכוון ברצינות לדברים הללו שאמר לגבי יצחק שמיר, אני חושב שבייקר טועה ומטעה. כי הבעיה איננה רק בפקידות. הפקידות אומנם מערימה מכשולים בפני קידום תהליך השלום, אבל הבעיה האמיתית היא בראש הממשלה. הבעיה האמיתית היא בממשלה, אשר מקבלת את ההחלטות. לכן, מה שיאמר בייקר ומר שיאמר בוש, כל עוד לא מעוים לצאת בביקורת ישירה, כנה נגד יצחק שמיר, הם מחטיאים את המטרה. ולא יועילו כל ההצטדקויות שלהם כאילו הם מעוניינים בקידום תהליך השלום באזור.

כל עוד ממשלת ארצות הברית לא מוכנה לנקוט מדיניות אחרת כלפי יצחק שמיר וחבריו בממשלה, כל עוד מפנקים אותם, לא תהיה התקדמות בתהליך השלום באזור.

ארצות-הברית, אשר הפעילה כוח במקומות שונים בעולם ולאחרונה במפרץ, כוח מסיבי, ארצות-הברית יכולה להפעיל לחץ, לחץ פוליטי ולחץ כלכלי על ממשלת ישראל, לטובת עם ישראל, לטובת השלום באזור, כדי להציל את העם הזה, המדינה הזאת והאזור הזה מממשלה סרבנית שאינה רוצה שלום אלא רוצה בהמשך ההתנחלויות, רוצה בהמשך הדיכוי של עם אחר, רוצה בהמשך השליטה בעם אחר, בכוח. זאת הבעיה האמיתית. אני חושב שחובתה של ממשלת ארצות-הברית, חובתה של הנשיא בוש ושל המזכיר בייקר, ללחוץ את ממשלת שמיר כדי לחייב אותה לשבת ליד שולחן המשא-ומתן, כאשר העולם הערבי היום מוכן לשבת ליד שולחן המשא-ומתן.

מה אמרו קודם לכן? אמרו: אנחנו מתנגדים לוועידה בין-לאומית, רוצים ועידה אזורית, והעולם הערבי אמר: כן. גם אש"ף אמר כן לוועידה אזורית לשלום. עכשיו זה לא טוב לממשלת שמיר. הוא לא מסכים לזה; גם לזה הוא לא מסכים. אמרו: אנחנו מתנגדים למשלחת פלשתינית עצמאית, רוצים משלחת ירדנית-פלשתינית, והעולם הערבי היום מסכים למשלחת ירדנית-פלשתינית משותפת, אבל הוא לא מוכן גם

בלבד ובצד שני להשאיר את כל הנשק; יתירה מזו, אפילו לאחסן נשק בתוך ישראל, שבו יש לה רשות להשתמש. מצד אחד רוצים לצמצם את הנשק במזרח התיכון, אבל לישראל, שעד כמה שידוע לי נמצאת במזרח התיכון, נותנים יותר נשק ומאפשרים לה להשתמש בו לפי ראות עיניה.

דבר נוסף. אומרים שרוצים לחסל את הנשק הלא-קונבנציונלי גם במזרח התיכון, ולשם כך הכריזו מלחמה אכזרית נגד עירק במלחמת המפרץ. הרי כלולו יודעים שגם בישראל יש נשק לא-קונבנציונלי, למה לא מטילים בעניין הזה? למה ישראל היא המדינה היחידה במזרח התיכון, למשל, שאינה חתומה על האמנה לאיסור הפצת נשק גרעיני ונשק בלתי קונבנציונלי? האם באמת המצב הזה, ההתנהגות הזאת של ארצות-הברית היא מאוזנת, רצונית?

אם באמת יש כוונה להשליט סדר חדש ושלום במזרח התיכון, צריכים להתייחס לכל המדינות לפי אותן אמות-מידה ולפי אותן החלטות שמועצת הביטחון והאו"ם מקבלים לגבי כל הסכסוכים באזור.

ודבר אחרון. כביד היושב-ראש, שלום אי-אפשר לכפות, בוודאי לא כשצד אחד מקבל את רוב הדרישות שלו ואילו הצדדים האחרים לא מקבלים את תנאי המינימום שלהם הם זכאים; למשל, אם זה קיום מדיני, או לגבי סוריה — איך אפשר לדרוש מסוריה לבוא ולחתום על הסכם שלום עם ישראל וסדר חדש בלי לדון על רמת-הגולן ועל זכות סוריה להחזרת רמת-הגולן, שהיא חלק של סוריה, לשטחה? אני חושב שמי שדורש זאת אינו יודע את העובדה הזאת, ואם הוא יודע את העובדה הזאת, אז הוא אינו רציני. הוא משחק ב"גרמה לי" ואין לו תוכנית שלום מוגדרת.

איך אפשר לעשות שלום עם לבנון כשברדומה של לבנון יש שטח נרחב כבוש? שלום עם לבנון או עם כל מדינה אחרת חייב להיות בתנאי שהשטח שלה יהיה משוחרר ולא יהיה כיבוש.

ואחרון-אחרון חביב, איך אפשר לעשות שלום עם העם הפלשתיני, עם התושבים בשטחים הכבושים כשלא מכירים בזכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית וכשמסרבים לדבר עם הנהגתו המוכרת היחידה שהיא אש"ף?

אני חושב, שמי שרוצה להתייחס ברצינות ולנצל את ההזדמנות שנוצרה אחרי מלחמת המפרץ, הן את המצב שנוצר לאור הסדר החדש המתהווה בעולם, הן לאור יחס הכוחות החדש המתהווה לאחר סיום המלחמה הקרה, צריך להביא בחשבון את כל הנקודות האלה: שלום לכולם, זכויות לכולם, ביטחון לכולם. את הדבר הזה מר שמיר איננו מבין. הוא גורר את הממשלה, את העם ואת המדינה ומכין אותם למלחמה הבאה. הוא הפך להיות מטורד, אסון לאזור ולמדינת ישראל. הוא וממשלתו צריכים לפול, ויפה שעה אחת קודם. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו — לאתרון המנמקים, חבר הכנסת צירלי ביטון.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה הזאת חיזרה בהיסטוריה של מדינת ישראל כממשלה הגרועה ביותר מבין הממשלות שקמו למדינה מאז היווסדה. ראש הממשלה יצחק שמיר ייזכר כראש הממשלה הגרוע ביותר בהיסטוריה של מדינת ישראל מאז ייסודה.

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

אורח החיים שלהם. זה רב שהתאשכנו והתכולל באחת החצרות של החרדים של מזרח־אירופה.

אני עצמי זכיתי, בצעירותי, להתחנך במוסד של אגודת ישראל, "יסודי התורה", בשכונת מוסררה בירושלים, ומניסיוני אני יכול להעיד, שמהמוסד החינוכי הזה איש מאתנו לא הגיע לאוניברסיטה, אבל רבים רבים הגיעו למגרש־הרוסים, לחדרי המעצר של המשטרה, ורבים גמרו תואר ראשון ותואר שני בכתיבה כלכלה ברחבי הארץ.

אדוני היושב־ראש, לא הבאתי אתי את הספר "תרנגול כפרות" אבל הבאתי ספר אחר, לא בעמוד 44 אלא דווקא בעמוד 143 — — —

קריאה:

איזה ספר?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

ספר של דוד לוי, וכך הוא כותב בפרק 17, מול תופעת הפנתרים: "באוגוסט 1971 התקיימה הפגנה המונית ביוזמת הפנתרים בכיכר־ציון. המשטרה פיזרה את ההפגנה בכוח, ותופעות האלימות שנתלו. לפיזור ההפגנה היו כמעט חסרות תקדים בישראל. לאחר מכן ירדו כמה ממנהיגי הפנתרים למחתרת, ואחרים הוחזקו במעצר. על האווירה באותה תקופה ניתן ללמוד ממנוולוג של עליזה מרציאנו, זיכרונה לברכה, אמש של רפי וסעדיה מרציאנו, שנסעה בעת ההפגנה שארגנו אנשי רוח וסטודנטים להזדהות עם הפנתרים העצירים."

אמרה אז עליזה מרציאנו, זיכרונה לברכה: "אין דבר, אין דבר, תיתנו לאשכנזים הכול; מגיע להם, למה לא תביאו עולים ותשימו אותם בתוך שיכונים חדשים ויפים בשביל להוציא לנו את העיניים? תיתנו להם ארבעה חדרים, אולי חמישה, תעשו להם שיכונים יפים, בדיוק מול הבתים שלנו, כדי שהילדים שלי יראו איך דואגים לעולים, איך משאירים אותנו לחיות כמו כלבים. אנחנו נתנו את הדם שלנו בשביל המדינה הזאת. 20 שנה היינו חיים על הגבול, ערבים היו יורים עלינו וזורקים אבנים, אבל שחקנו. חשבנו: אין דבר. פעם יהיה טוב. איפה יהיה טוב? מתי יהיה טוב? יש לי כצבא שלושה בנים; אחד צנחן ושניים טנקיסטים. בשביל מה הם הולכים לתת את הדם שלהם? בשביל מי? כדי שאנחנו נחיה במוסררה כמו כלבים? 14 נפשות בתוך חדר וחצי? כדי שהמשטרה תבוא כל יום להרים את האח שלהם מהמיטה, להביא אותו לכלא, להרביץ כמו כלב? הבן שלי עכשיו יושב בכלא, מסכן, עושה שביתת רעב. לא מספיק כל הצרות, עוד שמו אותו בכלא." זה ציטוט מהספר של דוד לוי, היום שר החוץ.

חיים רמון (המערך):

למי הוא אמר את הדברים האלה?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

לאמא של סעדיה מרציאנו. אמרתי זאת בצורה ברורה.

הספר, חברי הכנסת, שמתוכו הבאתי את הדברים, נקרא: דוד לוי, ועמודים שלמים בו מצוטטים ישירות מפיו של סגן ראש הממשלה ושר החוץ היום. הנה דוגמה, ואני מצטט: "עד מהרה התברר לנו שכדי להתקיים צריך להיות חזקים מאוד, וחזקים מאוד פירושו להיות עם שרירים, וממש להתכתש כדי להשיג יום עבודה. היה צריך לקום השכם, בשעה ארבע בבוקר, ולהילחם על מקום עבודה במשאית שהסיעה את הפועלים לאותו יום עבודה. מי שמצא מקום במשאית, היתה לו עבודה, והיה לחם להביא למשפחה. ולהילחם על מקום פירושו לדחוף את חברך, לדרוך עליו, לרמוס אותו. השאלה היתה אם אתה

לזה, הוא רוצה לבחור כשביל הפלשתינים, למשלחת המשותפת, את מי שייצג אותם.

במדיניות הזאת מוכח ששמיר לא רוצה בשלום. הוא מפחד מכל סוג של ועידה, בין־לאומית או אזונית, הוא מפחד לשבת ליד שולחן המשא־ומתן כי הוא יודע שמשא־ומתן יוביל לפשרות, והוא לא רוצה להתפשר. הוא לא רוצה לוותר אפילו על אינץ' אחד למען השלום.

רבתי חברי הכנסת, חברי הממשלה, איך אפשר להשיג שלום בלי מוכנות לוותר? דווקא היום, כאשר הממשלה מכריזה על מדיניות להרחבת ההתנחלויות הקיימות והקמת התנחלויות חדשות; שמענו בימים האחרונים על תוכנית להקים 30,000 דירות חדשות באזור חברון וברצועת־עזה, אזורים צפופים באוכלוסיה פלשתינית. אזור עזה נחשב לאזור הצפוף ביותר בעולם כולו, ובכל זאת רוצים להקים התנחלויות חדשות כדי לפגוע בתהליך השלום ולפגוע בפלשתינים — זאת המטרה — כדי למנוע כל אפשרות לקדם את תהליך השלום.

משרד הבינוי והשיכון טוען שיש לו תוכניות לשנתיים הקודמות 13,000 דירות. גם מספר זה הוא מספר גדול, כיוון שכל התנחלות חדשה, כל דירה חדשה בשטחים הכבושים מהוות מכשול אמיתי בפני קידום תהליך השלום.

זה הזמן לשבת ליד שולחן המשא־ומתן, למי שרוצה בעתיד הילדים היהודים והערבים, למי שרוצה בעתיד המדינה הזאת והאזור הזה, למי שרוצה לשים קץ לשפיכות הדמים. יש לנצל את המומנטום של היום, כאשר העולם הערבי מוכן לשבת ולדבר שלום עם ישראל. הבעיה היא כאן, בממשלה הזאת, בתוך הכנסת. לכן אנחנו מציעים הצעת אי־אמון בממשלה הזאת, כי זאת ממשלה שאיננה זכאית לאמון, זאת ממשלה מסוכנת לעתיד הילדים, לעתיד המבוגרים, לעתיד כולנו, יהודים וערבים בתוך המדינה וכאזר.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מציע אי־אמון בממשלת שמיר.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, אחרון המנמקים. אחריו ישיב, בשם הממשלה, השר רוני מילוא.

חיים רמון (המערך):

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, שר העלייה והקליטה, הרב יצחק פרץ, איננו לב הבעיה המסעירה עכשיו את החברה הישראלית. אישיותו, דעותיו, שיטותיו וזכויותיו אינן חשובות כל כך כשלעצמן. מה חשוב הוא העניין עצמו — היחס של החברה הישראלית ומוסדותיה כלפי הציבור של יהודי המזרח, יהיו אלה יוצאי מרוקו, יוצאי תוניס, יוצאי מצרים — — —

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק את הדיבורים. דוברת התחיה, תסלחי לי, מה קורה כאן?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הרב פרץ נגע בנקודה זו, ועל כך יצא הזעם ופרץ הכעס.

האמת היא, שהרב פרץ עצמו, אפילו שנולד במרוקו, כבר מזמן איננו מייצג את יהודי מרוקו, לא את מסורתם, ולא את

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

אחר־כך הוא שפך את לכו על הקיבוצים, ואני מצטט: "לא רק חוש הצדק, גם ההיגיון התקומם על כך. הרי מדובר בקבוצת אנשים הדוגלת בערכי שוויוניות. אנשים יפים בעלי אידיאלים. אנשים שביקשו להקים בארץ חברה חדשה, ערכית. על האנשים האלה חלמתי במרוקו. על קיומם הייתי גאה. ואנו חיים זה לצד זה, באותה בקעה צחיחה, תחת שמש אחת. והם אדישים לחלוטין. אטומים. אין להם עניין לא לדעת על הנעשה אצלנו ולא לעזור. עדיין לא ידעתי אז על התקציבים המוגדלים שהוקצו לקיבוצים, על משאבי המים וההון. אבל חשתי בבירור: האדישות והאטימות הללו יצרו מחיצה ויידרשו עוד שנים רבות כדי להסירה."

המחיצה, חברי הכנסת, עדיין קיימת, והכבוד האבוד של יהודי המזרח עדיין רמוס.

אני רוצה עכשיו לספר לכם סקופ. כולם כאן מדברים כאילו יש קליטה של אתיופים בקיבוצים. גם המתנגדים לרב פרץ וגם אלה שמסכימים אתו מדברים כאילו זה קיים. אבל האמת היא זו שאני אספר לכם מייד. האמת, חברי הכנסת, היא שאין מדובר בקליטה של אתיופים בקיבוצים. מה שקורה הוא כך: קיבוץ איילת-השחר, שעליו מדובר, משכיר לסוכנות היהודית מבנים בשולי הקיבוץ לצורך שיון עולים מאתיופיה באותם מבנים כאשר, לפי ההסכם, הקיבוץ מקבל מהסוכנות 18 דולר עבור כל אתיופי, ובתמורה הוא מספק גם מזון מבית-ההארחה של הקיבוץ ושירותים שונים, זו, כמובן, חברי הכנסת, איננה קליטה ואיננה חצי קליטה.

אדוני היושב־ראש, אילו היה לי די זמן הייתי מוכיח שהאפליה של היהודים המזרחיים לא היתה מקרית. כבר בימי העלייה השנייה, לפני 80 שנה, הובאו לארץ יהודים מתמן על תקן של ערבים. המשרד הארצישראלי בראשותו של ארתור רופין החליט שהתימנים דומים לערבים ומסוגלים לעבוד קשה ולהסתפק במועט. יוסף שפרינצק, יושב־ראש הכנסת הראשונה, העיד בזמנו שהתימנים שוכנו, ואני מצטט, "ברפתות ובאורוות, המשמשים לעתים קרובות לדירה גם בשביל הפועלים הערבים". זוהי עדות מ־1912.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
למה אתה מצטרף למפלגה הגזענית הזאת?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אנחנו נדאג שאנשים לא־גזענים כמכוס יהיו בתוכה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
מה אתה מצטרף למפלגה כזאת?

יהושע מצא (הליכוד):
מה עושה שם הבאסטה שלך?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אנחנו נבדוק מה היא עושה שם. אם לא יהיה לה מה לעשות שם, היא גם לא תהיה שם. תאמין לי.

אריה אליאב (המערך):
אני באתי אליך, הבאתי לך אוכל, הבאתי לך ספרים. מה אתה עושה? ביקרתי אותך הרבה פעמים בבתי-הסוהר, ביקרתי אותך יום ולילה בבתי-הסוהר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
נכון. אבל ביקרתי אותי בבית-הסוהר.
חברי הכנסת, לאחר שנים סיפרה אתה מחלוצות העלייה השנייה על בית-הקברות בכינרת, ואמרה כי בבית-העלמין הזה

תקבל את יום העבודה או שהוא יקבל את יום העבודה; אם לילדים שלך יהיה מה לאכול או לילדים שלו. נאלצתי להיכנס למאבק המביש והמשפיל הזה. הייתי שרירי וחזק, ולרוב הצלחתי לעלות על המשאית, אך כלבי בכיתי על כך שמאלצים אותנו לחיות ולראות יהודים אחרים נשארים למטה בלי עבודה וכלי לחם."

בהמשך מקונן דוד לוי על ההשפלה, וזאת, חברי הכנסת, הנקודה החשובה ביותר בעניין העומד היום במרכז הסערה

יהושע מצא (הליכוד):
מאיזו שנה הספר?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
תפסיק. בחיך. קח, תביט עליו, ותבדוק מאיזה שנה הוא. תעזוב אותו.

יהושע מצא (הליכוד):
אני רוצה לדעת מאיזו שנה הוא? מי היה אז בשלטון?

אליהו בן־מנחם (המערך):
המצב עכשיו טוב יותר?

יהושע מצא (הליכוד):
מי היה אז בשלטון?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
נכון. מי היה אז בשלטון? את כל הדברים האלה אני אומר נגד אלה שהיו באותה שנה בשלטון.

יהושע מצא (הליכוד):

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
קח את הבאסטה גם שלי וגם שלהם.

אליהו בן־מנחם (המערך):

אורה נמיר (המערך):

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני היושב־ראש, אני מבקש ממך — — —

היו"ר ע' עלי:
רבתי — — —

קריאות:

היו"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, עד עכשיו התקיים דיון רציני, ואני מבקש שהוא ימשיך להיות כזה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
ברצוני להביא בפניכם דוגמה, חברי הכנסת — הקיבוצים היו מארגנים משאית כדי שהיא תסיע את הפועלים בבוקר. היו דוחפים 80 איש לתוך משאית ל־40, ובמשך היום, בחום הלוהט של עמק בית-שאן לא היו טורחים לדאוג למים קרים ונקיים לפועלים. היו נותנים להם רק מים חמים ומעופשים, ובסוף יום העבודה היו שוכחים לשלוח משאית, והפועלים היו עושים דרכם ברגל, עוובים ונטושים. דוד לוי לא שתק, הוא יזם התפרצות ללשכת העבודה, עקר את הדלת, עשה מהומה, ונכלא בפקודת שופט ל־12 ימי מחבוס.

חוכרת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

לכן, אדוני היושב-ראש, על כל אלה ועל המדיניות שנמשכת עד היום אנחנו מביעים אי-אמון לממשלה הזאת.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ביטון. השר רוני מילוא, בבקשה.

אורה גמיר (המערך):

למה לא סיפרת שהבת שלך מתחנכת בקיבוץ?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אמרת זאת זה בדיוק.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הוגשו כמה הצעות אי-אמון לממשלה. הוגשה הצעה בשם סיעת ר"צ להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובתו השלילית של ראש הממשלה לנשיא בוש בעניין קידום תהליך השלום, וכן בשל ממצאי דוח מבקרת המדינה. זאת היתה ההצעה שעל בסיסה דיבר כאן חבר הכנסת רן כהן. הוגשה הצעת אי-אמון לממשלה של חברת הכנסת גו'נסקי מחד"ש — התשובה השלילית של ראש הממשלה לבקש והכשלת ועידת השלום. הוגשה גם הצעת אי-אמון של חבר הכנסת חיים אורון ממפ"ם — תשובתה השלילית של ממשלת ישראל וממצאי דוח מבקרת המדינה. זו ההצעה שנומקה על-ידי חבר הכנסת יאיר צבן. הוגשה הצעת אי-אמון של סיעת שינוי כדלקמן: "בהתאם לסעיף 36 הנני מתכבד להגיש הצעת אי-אמון על רקע תשובתו השלילית של ראש הממשלה לנשיא ארצות-הברית ועל רקע דוח מבקרת המדינה ובמיוחד אי-סדרים הגובלים בפלילים כמשרד הבינוי והשיכון. בגלל נושאים אלה הממשלה אינה ראויה לאמון. חתום — חבר הכנסת אברהם פורז".

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מה לעשות, לא יכולתי לנחש שפרץ ידבר.

שר המשטרה ר' מילוא:

הוגשה הצעה של חבר הכנסת ביטון, שבה הוא מבקש להביע אי-אמון בנוגע לממצאים החמורים על שחיתויות והפרת כללי מינהל תקין במשרד השיכון, אשר התפרסמו בדוח מבקרת המדינה.

היחידים ששינוי, נדמה לי, את הנושא שלהם באופן פורמלי היו באמת אנשי סיעת המערך; הם שינו את נושא הצעת האי-אמון. אבל מכל הנושאים שהעליתי כאן וקראתי, אני חושב שברור שהאי-אמון שמבקשים להביע לממשלה כל הדוברים כאן אין לו כל קשר דווקא לנושא שעליו הם דיברו. אפילו בנימקים שלהם, כאשר הביאו את ההצעות המקוריות

אברהם שוחט (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:

נכון, יש שני חברי כנסת — חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה וחבר הכנסת מיעארי, שבאמת דיברו על הנושא. אבל הם בכל נושא מדברים על הנושא הזה. מה שנכון, הם דיברו על תהליך השלום ועל הבעיות המעיקות עליהם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נחזור לזה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני בטוח שתחזור לזה. אבל אני רק רוצה לומר ולהדגיש, שהעוועד הנורא והאי-אמון אינם נובעים דווקא מהנושא

"יש פינה של קברות התימנים, אלה שעלו בעקבות שליחותו של יבנאלי. משפחות משפחות מתו בקדחת ובמחלות אחרות, נפלו כשיבולים לפני הקוצר, ועל רבים מקבריהם אף לא הוצבה מצבה מלבד מצבה גדולה על קבר משפחת חכם, שנספו גם הם, אבות ובנים".

אדוני היושב-ראש, תחילה חשבתי להציע הקמתה של ועדת חקירה לבדיקת היחס, המדיניות, השיטות והנהגים כלפי היהודים המזרחיים בשנות ה-50 וה-60. לחקור את רצח ארלוזורוב — מותר, את היחס ליהודי המזרח — אסור. אבל אני יודע שאין סיכוי להקמתה של ועדה כזו, והסיבה לכך פשוטה וידועה: ועדת חקירה כזאת לא תקום כי יש לאנשים רבים מאוד מה להפסיד, אפילו שמדובר לכאורה בנושא ישר. מלפני 30 או 40 שנה.

חברי הכנסת, כאשר הגשנו את הצעת האי-אמון —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אתה מציע אי-אמון לממשלה או למפלגת העבודה?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

צריך גם להצביע על החטאים והפשעים שלהם, לא צריך להתבייש.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני לא מבין למי הוא מצביע אי-אמון.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פורז, הוא צריך לסיים את דבריו. אני מבקש שלא להפריע.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, כאשר הגשנו את הצעת האי-אמון בעניין דוח מבקרת המדינה והממצאים החמורים שלה כמשרד הבינוי והשיכון, עדיין לא באה לעולם הסערה שפרצה בעניין דבריו של השר פרץ. הנה באופן מפליא, ואולי באופן לא מפתיע כלל, לנוכח מה שאמרתי, הרי שהדברים מתקשרים גם לנושא שעליו הרחקתי את הדיבור עד לרגע זה, והקשר הוא ברור, חברי הכנסת. הרי הממצאים שהתבררו ביחס למה שקורה במשרד הבינוי והשיכון הם כה חמורים, עד כי אינם גובלים במעשים פליליים אלא במעשי שחיתות פליליים ממש. לכן אני שואל את עצמי: מדוע משטרת ישראל אינה פותחת בחקירה נגד השר אריאל שרון? האם יש סיבה כלשהי לכך שהשר הזה יש לו חסינות נגד הליכים של חקירה פלילית, אף שהחוק איננו נותן לו חסינות כזאת? למה המשטרה איננה פושטת על משרד הבינוי והשיכון? למה אין היא מחרימה אלפי מסמכים בקשר לעבירות חמורות לכאורה של שחיתות במכרזים תפורים, על מתן עבודות למקורבים, על העברת תקציבים בניגוד לחוק ובניגוד לכל נורמה? האם כל החוקרים עסוקים בחקירה של השר דרעי ושל יאיר לוי? למה הממשלה איננה עוצרת את פקידיו ועוזריו של השר שרון בחשדות של גנבות, הפרת אמונים, שחיתות, שוחד? מה קורה כאן, חברי הכנסת?

עוררתי עלי את חמתם של רבים מחברי כאשר הצעתי לכנסת בשבוע שעבר לסגור את תיקי החקירה נגד שר הפנים. אבל, אני מחפש את הצדק. אני עדיין מחפש את הגישה ההוגנת, השוויונית לכולם. גם בעניין זה, כשאני משווה את היחס לשר הפנים ליחס לשר השיכון, אני עדיין לא רואה את השוויון הזה.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

הי"ר ע' עלי:

רבנותי, אחרי כל חידודי הלשון האלה, אני מבקש להפסיק להפריע.

שר המשטרה ר' מילוא:

ההתנגדות לכך שהא"ם יהיה מעורב בתהליך השלום איננה חדשה. ידוע שהתהליך הנוכחי שאנחנו מדברים בו מבוסס על הסכמי קמפ-דייוויד, ועל-פי הסכמים אלה אין שום היגיון להכנסת האו"ם לנושא. מה גם שהאו"ם בכלל ומועצת הביטחון בפרט נושאים על שכמם נטל של החלטות חד-צדדיות ושליליות ביותר כלפי ישראל, שאין לנו שום עניין להכניסן לתהליך השלום.

משקיף מטעם האו"ם איננו גורם פסיבי. הוא חייב לדווח לשולחיו, והדוח שלו הופך להיות מסמך של האו"ם, שכל חברה באו"ם תוכל להתייחס אליו ולדרוש גם דיונים באחת המסגרות של הארגון.

העמדה של ישראל על משא-ומתן ישיר היא עמדה שמשמעותה ברורה לשני הצדדים, שניהם יודעים כי הדרך שהם עולים עליה היא דרך להשגת הסדר. אין ספק שמדינות ערב רוצות לגייס אמצעים שונים לשם הפעלת לחץ על ישראל כדי להשיג יתרונות לעצמן במשא-ומתן. הן היו רוצות לגרור את מועצת הביטחון של האו"ם וגם את המליאה אל הוועידה האזורית. כדי שאלה יקבעו עמדה לגופם של הנושאים הנתונים למשא-ומתן ישיר.

לכן אנחנו מתנגדים בתוקף למיסודם של גופים בין-לאומיים כלשהם בזיקה למשא-ומתן לשלום שיתנהל בינינו לבין מדינות ערב. כל מדינה ריבונית הנכנסת לתהליך מדיני, שיכול להשפיע על האינטרסים שלה, תשאף לכלכל את מהלכיה במידה מרבית של עצמאות ולהבטיח שתהיה לה שליטה מרבית על המתרחש במשא-ומתן. על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בניינים חזיתיים ואף קיומיים של אותה מדינה.

במערכת היחסים בין מדינות הנתונות בסכסוך, בייחוד כאשר מדובר בסכסוך טריטוריאלי, יבליט קיומו של משא-ומתן ישיר את העובדה שמדובר במשא-ומתן לשם השגת הסכם שלום. על כן משא-ומתן ישיר הוא הדרך העדיפה והמקובלת לצורך קידומו של התהליך.

בהצעות שהוגשו היתה גם התייחסות לדוח מבקר המדינה. השנה הונהג נוהל חדש לגבי תיקון ליקויים שהועלו בדוח מבקר המדינה.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צור, אתה נימקת הצעת אי-אמון, כדאי שתשמע גם את התשובה.

מרדכי גור (המערך):

לא משר המשטרה. ראש הממשלה צריך לענות.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני שמעתי את דבריו של חבר הכנסת צור בקשב רב. היה לו נאום טוב מאוד. ישמע גם הוא.

אורה נמיר (המערך):

שר המשטרה ר' מילוא:
מחמאה מותר לתת.

קריאה:

השר מילוא אחראי לערוץ השני.

שהעליתם כאן היום, אלא, כללית — יש גישה האומרת, ממשלה זו — על-פי תפיסתכם — איננה ראויה בשום מקרה, בשום נושא ובשום עניין לאמון.

אני חושב, שלמרות זאת כדאי לזכור, שהנושאים האמיתיים והרציניים שהעליתם בהצעות המקוריות לא-אמון, ולא מה שדיברתם כאן, הם הנושאים שצריכים להטריד את מדינת ישראל ואת העם היושב כאן בימים אלה, עם כל הכבוד וכל החשיבות של הנושא שעליו דיברתם קודם. אני חושב שתשובת ראש הממשלה על איגרת לנשיא כוש, שהיתה ביסוד רוב ההצעות שהוגשו, איגרת תשובה זו שהודלפה בצורה מקוטעת לעיתונות — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מקבל אתכם ברצינות. כשאתם כותבים שיש לכם נושא להצעת אי-אמון, אני מכין את התשובה על-פי הנושא שאתם הגשתם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה באמת אדם מקורי...

שר המשטרה ר' מילוא:

בהחלט. אני לא אשנה את הנושא. אתייחס לנושאים החשובים שאתם העליתם בהצעות האי-אמון. אחר כך אתייחס גם לנושא של סיעת המערך, ששינתה את הצעתה והעלתה גם את העניין של השר פרץ.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה נקרא יחס למקורות.

שר המשטרה ר' מילוא:

בוודאי. ובעיקר יחס למציעים.

תשובת ראש הממשלה על איגרת הנשיא כוש, שהודלפה בצורה מקוטעת לעיתונות, שיקפה את העמדה שראש הממשלה הציג גם לפני מזכיר המדינה בייקר בשיחות שהיו אתו כאן בישראל. עמדה זו מושתתת על יסודות מדיניותה של ממשלת ישראל ואף מסתמכת על עמדות ישראל מאז ומעולם, לאמור, הדרך להשגת הסדר שלום היא באמצעות משא-ומתן ישיר, דו-צדדי, ללא התערבות מבחוץ ואף ללא מעורבות של האו"ם.

משה שחל (המערך):

ארוני השר, התשובה צריכה להיות לפחות בעיקר על הנושא שהועלה בהצעת האי-אמון.

שר המשטרה ר' מילוא:

חברי הכנסת דראושה ומיעארי התייחסו לנושא הזה בדיוק. גם להם מגיעה תשובה. אבל מעבר לכך, אני מתייחס להצעות המקוריות שהוגשו.

חיים רמון (המערך):

בנושא השלום תיתן לנו, לצערנו, עוד הרכה עילות להצעות אי-אמון.

קריאה:

זה חשוב יותר מהדברים של השר פרץ.

יעקב צור (המערך):

אם לא יהיה שלום, שיהיה לפחות שלום-בית.

חוכרת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

שבימים אלה התבטאויות שגורמות לפירוד ולמחלוקת אינן טובות ואינן מועילות. להיפך — הן גם מזיקות.

בימים אלה של קליטת עלייה, של מאמץ לשמירה על אחדות העם, לא צריך שתהיינה התבטאויות שכאלה, הגורמות למחלוקת פנימית ולמריבה מיותרת ולחילוקי דעות בין חלקים שונים בעם.

אני יכול לומר, שאין שום ספק, לפחות על-פי תפיסתי, שהתבטאותו של הרב פרץ היתה התבטאות מיותרת ואומללה. אני חושב שאין צורך להרחיב את הדיבור לגבי תפקידם של הקיבוצים, של חבריהם, מבחינת התרומה שהם תרמו לכל המערכות של חיינו כאן בישראל. מן הראוי, לדעתי, שהדברים שנאמרו ייעלמו מעל סדר-היום הציבורי.

אני חושב שהרב פרץ, שאמר היום שהוא ישמח והוא מעוניין להיפגש עם נציגות של הקיבוצים ולהבהיר את העמדות ולהבהיר את הנקודה ואולי למחוק את הפרק הזה —

קריאות:

— — —

שר המשטרה ר' מילוא:

— — — מעל הדברים וחילופי הדברים שהיו.

קריאות:

— — —

היו"ר ע' עלי:

— — — רבותי —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מוטב שהשר ייעלם.

אורה נמיר (המערך):

לא שמעתי כלום.

שר המשטרה ר' מילוא:

חברת הכנסת נמיר, שמעתי את דבריו של הרב פרץ היום. שמעתי אותו אומר בקולו בתקשורת, שהוא מעוניין ורוצה להיפגש ולהבהיר את הנקודה. יכול להיות שהבהרה שלו תהיה כזאת או אחרת, אינני יכול לנחש ולומר מה היא תהיה, אבל אין לי ספק שמה שקרה והדברים שנאמרו, גם אצלו מעוררים ודאי מחשבה ורצון להביא להבהרה לחברי הקיבוצים ולמנהיגותם שהתרעמה, בצדק, על הדברים שנאמרו.

קריאה:

הדברים שלו היו ברורים לגמרי.

שר המשטרה ר' מילוא:

אין אני יכול לומר אלא שראש הממשלה, שהביע את צערו על הדברים, אני כשר בממשלה והממשלה כולה מצטערים על כך שבימים אלה היתה התבטאות אומללה שכזאת, כאשר לא היה שום מקום להתבטאות כזאת, לא היתה לה הצדקה והיא גרמה למתח מיותר ולמחלוקת פנימית מיותרת, בימים שבהם האחדות הלאומית הכללית של כל מדינת ישראל, של כל עם ישראל, האחדות הזאת כל כך דרושה, כל כך נחוצה וכולנו רוצים להיות שותפים בה.

אשר על כן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדחות את הצעות האי-אמון בממשלה ולהסירן מעל סדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר רוני מילוא. אנחנו מתחילים בדיון. ראשון

שר המשטרה ר' מילוא:

היה לו נאום טוב. מה שנכון, נכון.

אורה נמיר (המערך):

אם היה כל כך טוב, למה אתה צוחק?

שר המשטרה ר' מילוא:

מדוע לא לחייך? אם אני נותן מחמאה לחבר בבית, אפשר גם לחייך.

אשר לטענות בעניין דוח מבקר המדינה, השנה הונהג נוהל חדש לתיקון הליקויים שהועלו בדוח מבקר המדינה. לרשות משרד הכלכלה והתכנון עמדו 12 שבועות מרגע מסירת דוח המבקר לשר הכלכלה והתכנון. בתקופה הזאת טופלו מייד, במסגרת ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, מספר רב של נושאים במגמה לקבל החלטות ממשלה שיחייבו טיפול בתיקון הליקויים עוד לפני פרסום דוח המבקר. בדרך זו הממשלה משתדלת לשפר את ההתייחסות לאמור בדוח מבקר המדינה.

משרד הכלכלה והתכנון בראשות השר מגן יזם הצעת חוק לתיקון חוק מבקר המדינה כך שהדוח השנתי יחולק לארבעה חלקים ויוגש בארבעה מועדים שונים, אחת לשלושה חודשים. גם זאת על-מנת להגביר את האפקטיביות של הביקורת ואת היעילות של הטיפול בליקויים.

הממשלה שהוקמה רק לפני שנה יודעת להעריך את הביקורת ולהפיק ממנה לקחים במטרה לייעל את תפקודה. מעבר לדוגמאות הנ"ל, יש להזכיר שהממשלה נענתה ליוזמה של הכנסת והסכימה לחקיקה המחייבת הופעת שרים לפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, על-פי החלטת הוועדה.

בהתאם לחוק מבקר המדינה, התשי"ח—1958, דנה הכנסת ותמשיך לדון בדוח השנתי מס' 41 של מבקר המדינה. ביום 11 ביוני 1991 החלה הוועדה לענייני ביקורת המדינה בדיוניה בפרק המתייחס למשרד הבינוי והשיכון.

לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, שדיבר כאן בהרחבה, אני יכול לומר שהוועדה תדון ותגיש את סיכומיה על-פי החוק. טרם היה סיפק בידי הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדון ולמצות את ההליכים. היועץ המשפטי לממשלה הוא הגורם המוסמך להחליט אם יש מקום לפנות למשטרה כדי שזו תחקור נושאים שהועלו בדוח מבקר המדינה. עד עתה לא היתה שום פנייה כזאת למשטרה, וכן לא הוגשה שום תלונה אחרת על-ידי משהו למשטרה כדי שתחקור נושאים אלה. אם תהיה תלונה או פנייה כזאת, אין ספק שהיא תקבל את הטיפול הראוי, כפי שמקבלות תלונות אחרות בנושאים העומדים על סדר-היום ובנושאים הראויים לבדיקה ולחקירה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בעניין משרד הבינוי והשיכון הוגשה תלונה על-ידי ועל-ידי חבר הכנסת שריד.

שר המשטרה ר' מילוא:

לטענת המפכ"ל, עדיין לא הגיעה לידי התלונה. הוא אמר שהוא קרא בעיתון שהוגשה התלונה, אבל היא לא הגיעה אליו. אנחנו נבדוק זאת שוב.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בנושא שהרחיבו עליו את הדיבור חברי הכנסת שהגישו את הצעות האי-אמון, התבטאותו ודבריו של השר יצחק פרץ, כל שאני יכול לומר בקשר לזה הוא, שראש הממשלה הביע את דעתו על כך

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חר"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

לא היה איש אחד רעב ולא היה איש אחד בלי קורת גג בשנות ה-50. מה היה לנו להציע? היו אוהלים מרופטים; אחר-כך מהאוהלים עשינו בדונים; אחר-כך הקימונו פחונים בכל רחבי הארץ, קרים כמו קרח בחורף, ולוהטים בקיץ, אבל לא נשאר איש בלי קורת גג. רק אחרי זה באו צריפונים, ורק אחר-כך באו בלוקונים. כל זה — באלתור ובתושייה ובחוסר כסף. אשכול היה צריך לדאוג לכל אוניית חיטה ולכל אוניית דלק. כל משרד האוצר עבד על השאלה — מאין משיגים קרדיט לאוניית דלק ולאוניית חיטה.

לא היה איש רעב ולא היה איש בלי קורת גג ולא היה איש בלי עבודה. נכון, אלה היו עבודות קשות מאוד, סיקול, עבודות דחק ונטיעות עצים. ואנשים היו מרים, ושכר העבודה לא הגיע בזמן. והם, העולים, "שילמו" לנו את זה פוליטית כעבור שנים.

אני אומר לאנשי הליכוד: אנשים שמחפשים היום בזבל ישלמו גם לכם, אם לא תתנהגו כראוי. בשום מקום בעולם הנקלטים לא אוהבים את הקולטים, החדשים לא אוהבים את הוותיקים.

אבל להגיד עלינו שלא דאגנו לעבודה, שלא דאגנו למזון, שלא דאגנו לקורת גג? את זה אמרו כאן. את זה אמר גם פרץ וגם חבר הכנסת צירלי ביטון, הוא, הוא הלך לאכול עכשיו. את זה העלילו עלינו. איזה מין שקר נורא זה?

על איזה אנשים מדברים כאן? על מי מדבר הרב פרץ? על מי מדבר חבר הכנסת צירלי ביטון, על אמנון זעיר, הנקרא רודי, חבר קיבוץ גן-שמואל, שהתנדב לעבוד עם העולים כשהוא קרוב לגיל 60, והוא סגן אלוף במילואים בצבא, אחד מראשי "ההגנה" — הוא הוא הלך לירוחם בנגב לעבוד אתם, מהיום הראשון. על מי מדברים? על אהבה ובצלאל נהוראי? הוא היום קרוב לגיל 90, עדיין עובד אדמה בקיבוץ גניגר, ואשתו, זיכרונה לברכה, שזהרה כזוהר הרקיע והתפללה במושב עוצם הראשון, בחבל-לכיש. היא התפללה והדליקה נרות יחד עם אנשים אוהבי מסורת. על מי מדברים? על מוטל תמיר, אב שכול, שעזב הכול בקיבוץ תל-יוסף והלך למשך 20 שנה לבית-שן, לאותה בית-שן שעכשיו ציטטו משם את דוד לוי. איפה אנחנו חיים?

משה גפני (דגל התורה):

אריה אליאב (המערך):
אל תפריע לי.

אורה נמיר (המערך):
היית שם? על מי אתה עובד?

משה גפני (דגל התורה):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, נא לא להפריע.

אורה נמיר (המערך):

אריה אליאב (המערך):

חבר הכנסת גפני, אני לא שומע אותך. אני לא יודע מה אתה רוצה.

משה גפני (דגל התורה):

הדוכרים, חבר הכנסת אריה אליאב, ואחריו — חבר הכנסת חיים קורפו. אני מבקש להודיע, כי חבר הכנסת ששמו ייקרא ולא יימצא באולם, יפסיד את זכותו לדבר.

אריה אליאב (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתחילה רציתי לרכוז את דברי על הפרץ של רפשי וקללות ונאצות של הרב פרץ. עכשיו, לצערי, אני צריך לצרף גם תגובה על דבריו של חבר הכנסת צירלי ביטון, כי גם בהם היה פרץ ורצף של קללות ונאצות ושקרים.

קריאה:

— — —

אריה אליאב (המערך):

הפרץ הזה כוון לא רק על הקיבוצים. אלא על כל אנשי הקליטה של שנות ה-50. ניצב לפיכך אדם אשר לפני 40 שנה, כאשר היה קצת יותר צעיר, היה מ"אנשי שנות ה-50". ההתקפה המוחצת והחוצפנית הזאת על מובילי הקליטה דאו היתה על אנשים שלא יכולים לענות, כי אינם בחיים.

את "אנשי שנות ה-50" ייצגו והנהיגו שלושה אנשי קיבוצים; הם הובילו את הקליטה ואת העלייה של שנות ה-50. הראשון הוא דוד בן-גוריון. הוא הנהיג את המדינה החדשה, הוא גם הוביל את העלייה הגדולה. אבל אני מדבר עליו בעיקר כאיש קיבוץ שדה-בוקר בשנות ה-50. בן-גוריון — כאיש שדה-בוקר — פנה למאות על מאות אנשי מושבים וקיבוצים. הנה, יש לי תנא דמסייע, חבר הכנסת יגאל הורביץ. הוא הלך מקיבוץ לקיבוץ, ממושב למושב וביקש והתחנן שאנשים ותיקים ומנוסים יעזבו את מקומותיהם וילכו לא ליום ולא לשבוע אלא לשנה, לשנתיים ולשלוש שנים לעבוד במושבי העולים.

ואני הלכתי גם מפני שהוא ביקש ודרש, וישבתי שנה במושב נכטים שבנגב, והדרכתי שם עולי קוצ'ין. גרתי אתם שנה ועבדנו אתם וחינו אתם יום יום, לילה לילה. ואתי היו אנשי קיבוצים ואנשי מושבים, וכך במאות מושבי עולים כרחבי הארץ. אנחנו פתחנו שם את בתי-הכנסת והבאנו את ספרי התורה הראשונים.

עלינו, עלינו בא הרב פרץ — ומצטרף אליו חבר הכנסת צירלי ביטון — היום בטענות ושקרים?

איש הקיבוץ השני שהוביל את קליטת העולים בשנות ה-50 היה לוי אשכול, מורי ורבי ואהובי, איש קיבוץ דגניה-ב', שנשא על כתפיו הרחבות את כל משא התיישבות העולים של שנות ה-50, כ-500 מושבי עולים.

האיש השלישי הוא גיורא יוספטל, איש קיבוץ גלעד, שר העבודה שעמם את כל נושא העבודה לעולים: עבודות הרחק היוזמות והקשות, שעשו את האנשים מרים. ועל מרירות זאת שילמנו אחר כך את כל המחיר.

אלה היו שלושה אנשי קיבוצים שעמדו בראש המעשה הגדול של הקליטה. אבל, רבותי, בשנות ה-50 לא היה איש אחד ממיליון העולים רעב. אילו שקרים נאמרו כאן, שהיו אנשים רעבים. כולם אכלו. כולנו, ותיקים כעולים, אכלנו לפי תלושים, כולנו אכלנו לבנייה ואבקת חלב ואבקת ביצים, לפעמים דג פילה. זאת יודעים אנשים בני גילי. יש בכנסת אנשים צעירים שגדלו על אבקת חלב ואבקת ביצים ואף אחד לא נראה רע. כולם קיבלו את הווטמינים שלהם. אילו שקרים אלו?

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

אריה אליאב (המערך):

אל תפריע לי. אתה מילדי שנות ה-50. אכלת טוב. נתנו לך לאכול. נתנו לך קורת גג, ואתה נראה יפה מאוד.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

אריה אליאב (המערך):

אני לא יודע מה אתה רוצה. מה אתה מפריע לי?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אין זה יאה שאקרא סגן שר לסדר. יש כללי משחק.

אריה אליאב (המערך):

האם אני אומר שלא עשינו שגיאות? כתבתי שעשינו שגיאות. הלכתי מקצה הארץ לקצה. וסיפרתי שעשינו הרבה שגיאות. שגיאות חברתיות וכלכליות, ושגיאות ביחס למסורת ולתנאי החיים של האנשים שקלטנו, וזאת מחוסר ידיעה. אני הראשון שאומר זאת. אבל לבוא ולצבוע בשחור את כל שנות ה-50 וללכלך את כל הקיבוצים? איזו חוצפה.

לו היה השר פרץ יודע להצדיע — הוא לא יודע, כי הוא לא היה בצבא, לכן הוא לא יודע להצדיע — היה מצדיע: לו היה יודע מה זה לעמוד דום, היה עומד דום לזכר האנשים האלה. גם לצירלי ביטון הייתי קורא לעמוד דום. כאשר לצירלי ביטון לא היה טוב, הוא לא פנה אליכם, החרדים והליכוד: הוא פנה אלי ואל חברים שלי, והלכנו אתם בהפגנות, הלכנו אתם לבתי-הסוהר, ערכנו בעדם. מה זה? אילו דיבורים אלה? איזה מין סחף מטורף זה? פרץ של שנאה איומה וגוראה.

אני רוצה לסיים בכמה שורות שהיו לי, לחברי ולא לה ששלחו אותנו המוטו, הדגל שלאורו הלכנו אז. אני קורא מדברי חיים נחמן ביאליק: "לעזרת העם, לעזרת העם, במה? אל-תשאלו — באשר נמצאה. במי? אל-תבדוקו — כל לבו ירכנו. מי צרת האומה בלבבו נגעה — המחנה יאסף, אל-נא נבדילנו. כל-קרבן — יירצה, כל-מתת — נאמנה. אין בודקים בשעת הסכנה. כל פליטת הטוב, שריר העוז והאורה, שהותיר עוד אל בלבבנו פנימה, הבה נלקט, לאחדים נאגורה, ועל-נס ביום חילוננו נרימה. וילקוטו אלינו מקדם עדיים חיל גדול לעזרת העם".

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אריה אליאב. חבר הכנסת חיים קורפו, בבקשה, ואחריו — חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש להצטער צער רב על דבריו של הרב פרץ. ודאי שהם רחוקים מן המציאות בכל הנוגע לתרומה של הקיבוצים לחינוך וליצירת עתודה נאמנה לעם ישראל. אני סבור שהקיבוצים משגרים את מיטב בניהם לחיל הטוב ביותר, לחיל האוויר, ולקצונה. אנחנו יודעים יפה שתורמתם רבה מאוד, מעבר לאחוז שלהם בצביון.

אבל, צריך לזכור שכאשר הרב פרץ השתמש במלה "שמד" — אצל אדם דתי יש לזה משמעות שונה לחלוטין מאשר אצל אדם חילוני.

מרדכי גור (המערך):

הבנו היטב.

חיים קורפו (הליכוד):

אצל ילד דתי, מספיק שמישהו יעבור עבירה כלשהי כדי שיגידו שהוא יצא לשמד.

יעקב צור (המערך):

זה לא נכון.

שמעון שטרית (המערך):

יצא מכלל ישראל, זה שמד.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו לא סנהדרין ולא גפסוק בעניין זה.

חיים קורפו (הליכוד):

לעניין השימוש במלה "שמד" — אני מבקש את סליחתכם, אבל אני רוצה לצטט על-פי הזיכרון. צר לי על שרשות השידור אינה ערוכה לספק קלטות מהשידורים שלה לכל מבקש בתוך זמן קצר. אם זיכרוני אינו מטעני, אמר יעקב חזן בתוכנית "חיים שכאלה", שברל כצנלסון אמר לו בשעתו, שמי שיוצאים לקיבוצי השומרה-הצעיר יוצאים לשמד. נא לא להזדעזע.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מה אתה רוצה לומר בזה?

חיים קורפו (הליכוד):

חבר הכנסת הורביץ, מי מונע ממך לעלות כאן ולדבר? אתה יכול לעלות לכאן ולומר מה שאתה רוצה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה. ביקשתי רשות דיבור. אתה מונע.

חיים קורפו (הליכוד):

אני מנעתי ממך לדבר?

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה וחבריך.

חיים קורפו (הליכוד):

יותר מזה, הוא אפילו התבטא, שיש דבר אחד שהוא מצטער עליו, וזה הניתוק מהמסורת. בבקשה, תעיינו בקלטת ותראו אם אני צודק.

אברהם שוחט (המערך):

מה זה שייך?

עדנה סולודר (המערך):

מה זה שייך?

חיים קורפו (הליכוד):

אני רק רוצה לומר, שמה שהיה מותר לברל כצנלסון לומר, מותר גם לאחרים לומר.

יעקב צור (המערך):

בשנאה, בעוינות?

חיים קורפו (הליכוד):

כבר אמרתי שהשנאה לא היתה במקומה, שהעוינות לא היתה במקומה, הדברים לא היו במקומם. אני מדבר עכשיו רק על המשמעות של המלה "שמד" ומי עשה בה שימושים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חיים קורפו, אני מציע שלא תתווכח עם המעירים, כי אז לא יהיה סוף לדיון. אשתדל להרגיע את חברי הכנסת כדי שתוכל לשאת את דבריך.

חיים קורפו (הליכוד):

האמת היא, שמלחמת דת כבר ידענו עם כינונה של כנסת ישראל. הכנסת הראשונה נכנסה למשבר הראשון שלה כאשר גזו פאות של ילדי תימן בשדה-התעופה ובראש-העין, ועדת

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

הממשלה הזאת מצטיינת כמעשים בוטים, בהתנהגות בוטה, בדפיקת הראש שלה ושל כל הציבור בישראל בקיר, והתחושה היא שלא אכפת להם דבר — צריך ללכת קדימה ועד הסוף בנושאים שנראים להם חשובים, ולא חשוב מה קורה, ולא חשוב מה תהייה התוצאות; אם אני חושב כך ולא אחרת, אני הולך ועושה את הדברים.

הנה, ניקח את העניין של התשובה של ראש הממשלה לנשיא ארצות-הברית. הרי התשובה היא ה"לא" הנוסף של האיש הזה, ה"לא" הבוטה, המנסר פעם נוספת ביחסים שלנו עם ארצות-הברית. כשכא שר החוץ האמריקני, מקימס התנהלויות כדי להראות שאנחנו מצפצפים עליו ועל עמו האמריקני שעזר לנו כל כך הרבה, לא אכפת לנו דבר, אנחנו נעשה את שלנו, ולעזאזל התוצאות. הקיצוניות מושלת בהתנהגות של ראש הממשלה ושל שריו בהתייחסות לכל מה שקורה בינינו לבין האמריקנים.

אם אנחנו לוקחים את מבקרת המדינה, את הדוח של מבקרת המדינה, הרי ההתייחסות אל מבקרת המדינה מצד כמה שרי ממשלה — וראש הממשלה לא טמן את לשונו בצלחת — על התנהגותו, על מעשיו, על דוחותיו, אלה היו דברים שלא שמענו אותם מעולם בחברה הישראלית. אינני אומר שמבקר המדינה עומד מעל לכל חוק ומעל לכל ביקורת. אבל ההתקפות שהוטחו נגד מבקרת המדינה והדוחות שלה, הברוטליות שבה הותקפה הביקורת העניינית, שאפשר לחלוק עליה, אבל לא במין שטף כזה של זעם והסתערות כפי שעשו שרי ממשלה וראש הממשלה בתוכנו; יש איזה מין יצר להוכיח, שאנחנו מצפצפים על הכול, יש בידינו הכוח ולכן אנחנו צודקים, ואנחנו צודקים עד תום, ומי שמתקיף אותנו ומי שמבקר אותנו, מבקר אותנו עד תום ואנחנו נראה לו מה כותב ומה הוא שווה.

ואז אנחנו באים לדברים של האיש הזה, שרק מפאת הנימוס הפרלמנטרי אינני רוצה לתת שמות תואר למה שאני חושב עליו, על התנהגותו, על דבריו. וזו לא הפעם הראשונה, אנחנו זוכרים מה שהוא אמר לאחר אסון הבונים ומה שאמר בהזדמנויות אחרות; אדם שהרמה התבונית שלו, הייתי אומר, היא נמוכה ביותר.

האדם הזה, שאיננו סתם אדם מן היישוב, הוא שר בישראל, הוא שר שההיסטוריה עשתה אותו לאחד השרים החשובים ברגע הזה, הוא יושב ומפזר מסביבו שנאה נוראה לחלק מהחברה בישראל. לו הוא היה מנסה לנתח את הבעיה — אבל אני ראייתו אותו מופיע, ואני ראייתו את פרץ השנאה שנבע ממנו ואת הקיצוניות שבה הוא שפך את מררתו על חלק גדול של עם ישראל. האיש הזה הוא שר בישראל — ואותה קיצוניות ואותו חוסר התחשבות בנורמות מסוימות של התנהגות, של דיבור נכון, של שיקול דעת, של ראיית דברים בפרופורציות, ראייה שאיננה קיימת בממשלה הזאת, שגם הוא חלק ממנה.

לכן, ראש הממשלה לא רק שלא יסלק אותו, אלא הוא בכלל לא מבין מה האיש הזה עשה רע, מה בסך-הכול הוא אמר, איך בסך-הכול הוא התנהג, כי ממשלת ישראל הנוכחית נוהגת כך בכל תחום מהתחומים שבהם היא פועלת, בין שזו מדיניות חוץ, בין שזו מדיניות פנים, בין שאלה דברים קיצוניים של חריגות נוראות ממינהל ומנוהל תקין בכל מה שנוגע לכנייה ציבורית ובכל מה שנוגע לתוכניות פיתוח, בכל מה שנוגע למינויים פוליטיים, בכל מה שנוגע לכל תחומי החיים הציבוריים. הקיצוניות והזלזול, ההתעלמות מכל מינהל תקין ונורמה סבירה ואיפוק — זה חל על ראש הממשלה, על הממשלה, בכל התחומים.

חקירה שמונתה אז, בהרכב של חבר הכנסת יצחק כן-צבי וחבר הכנסת אברהם שאג, הניחה את מסקנותיה על שולחן הכנסת. זה גרם למשכר, הממשלה פורקה, והלכו לבחירות לפני מועדן, בכנסת הראשונה. היו דברים מעולם. האם אנחנו רוצים לחזור לכך?

האם הרב פרץ אמר מלה אחת כנגד יישובם, אכלוסם או שיגורם של העולים מברית-המועצות לקיבוצים? כמה העניין? למה אתם מציגים את העניין בדרמטיות כזאת? יש כאן בכנסת ייצוג ל-18 חברי כנסת דתיים. הם לא זכו מן ההפקר. יש להם תמיכה ציבורית. למה לא יכולה קבוצה כזאת להביע את דעתה? אף אחת מן הסיעות המתמרדות נגדה ומדברות גבוהה גבוהה לא מגיעות לשוליים של המספר הזה. למה אסור להם לומר, שגולה שחונכה וכידה מסורת של אלפי שנות גלותה תמשך בארץ הזאת באותה דרך? כמה זה פסול?

יעקב צור (המערך):

— — —

חיים קורפו (הליכוד):

כמה זה פסול, לומר שזה רצוי?

האם אתם באתם בטענות אל שר החינוך שלכם, כאשר הוא קבע במסגרת הוראות משרד החינוך, שבכתיבה-הספר יינתן חינוך מסורתי עד כמה שאפשר? מה הפגם בזה? מה הוא אמר? מה הוא רוצה?

הוא עשה טעויות, הוא עשה שגיאות, היו לו פליטות-פה, היו לו מעירות, קודם כול היתה לו מעידה בכך שהוא הסכים להופיע בוויכוח עם מר צור. הוא לא צריך היה להסכים להופיע בוויכוח אתו. הוא לא מתווכח אתו. הוא שר הקליטה, רוצים להזמין אותו שיציג את מדיניות משרד הקליטה, את הקונפליקט שלו עם הסוכנות היהודית — היה צריך להופיע; הוא לא היה צריך להופיע בוויכוח. אבל זה היה ויכוח אומלל וזו היתה התבטאות אומללה.

רבותי, בסופו של דבר, אם איננו רוצים לדרדר את עצמנו, אנא — עצרו. אנחנו לא נצא נשכרים, איש לא יצא נשכר מזה; איש לא יצא נשכר. אם תתחיל תביעה מכאן ותביעה שכנגד וחרם מפה וחרם שכנגד, רבותי, אנחנו כולנו נידרדר. הסקנו את המסקנות, למדנו מזה, אני משוכנע שהרב פרץ, בשוך הסערה ימצא גם את הדרך הנכונה להביע את עצרו על כך, ובזה צריך לסיים את העניין. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת אריה גמליאל, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת שמואל הלפרט, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת האשם מחאמיד, ואם הוא לא יהיה נוכח — לנציג המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל, שעדיין לא נמסר שמו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העילות השונות להצעות האי-אמון המועלות היום, יש בהן לכאורה עולם ומלואו, נושאים שונים. אבל אם מעיינים ואם חושבים, יש בכל זאת איזה קשר, איזה מכנה משותף, איזה חוט הקושר בין הנושאים השונים, ואולי, אם אפשר לומר כך, מה שמקשר זו ההתייחסות של הממשלה הזאת — והאי-אמון הוא בממשלה כולה — לנושאים באופן כללי.

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

ואי-אפשר שלא להביע צער וכאב על כך שדבר שעם ישראל כולו היה, ברוך השם, שותף בשמחתו הפך להיות נושא למחלוקת כעורה ומכאיבה.

משה גפני (דגל התורה):
אתם הפלחם את הממשלה בכנסת הראשונה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
הרשה לי, אני חושב שצריכה להיות הכתנה נחרצת וברורה. אינני מדבר על שנות ה-50, יש מקום לבוא עצמם חשבון אף-על-פי שנעשו דברים גדולים, כפי שציין כאן, בצדק, חבר הכנסת אריה אליאב.

משה גפני (דגל התורה):
אבל הפלחם את הממשלה ההיא.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אין ספק שבשנות ה-50 נעשו מעשי עוולה הרשומים וחרוטים לא רק על דפי ההיסטוריה אלא בלבם של אנשים. נעשו מעשים קשים מאוד, שאת פירותיהם הבאושים אנחנו אוכלים עד עצם היום הזה.

אבל השאלה היא: האם מן התבונה והאם מן החוכמה ליצור אנלוגיה בין אותו להט של שנות ה-50 להעביר עדה או חלקים מעדה על דתם, מתוך תפיסה מעוותת, חמורה; האם נכון למתוח אנלוגיה לימים אלה, לשנים אלה, לשנים שבהן לגבי העדה האתיופית יש הכרעה ברורה של הממשלה, של מוסדות החינוך? בהקשר זה אני יכול לומר — לא רק של הנציגים הדתיים שבתוכם, כי הדברים הללו הם פרי הכרעה שנפלה דווקא בתקופת היות השר יצחק נבון שר החינוך; שבני העדה האתיופית יחוננו במסגרת החינוך הממלכתי-דתית.

מונחים לפני כאן המסמכים. תוכנית היערכות לקליטת עלייה בעת "מבצע משה" בראשותו של השר נבון, וההדגשה היא: "בהגיע יהודי אתיופיה לישראל ב"מבצע משה", החליטה הממשלה שילדי אתיופיה ילמדו בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים בתקופה הראשונה של קליטת העלייה". וכך, גם בהחלטות פנימיות של המשרד, באופן גורף יותר: "עקב האופי הציוני-דתית של האוכלוסייה מומלץ שתנועות הנוער הדתיות תפעלנה בקרב אוכלוסייה זו לשיתוף בפעילות החברתית. כמו כן, יש לפעול להכשרת קבוצות של מנהיגות צעירה — ציונית-דתית — מבני העדה"; החלטות של שר החינוך עצמו.

משה גפני (דגל התורה):
למה זה לא קורה ב"מבצע שלמה"?

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת גפני, יש לך זכות דיבור ותוכל לומר דבר-יך.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
יתר על כן, בשאלתא — — —

משה גפני (דגל התורה):
— — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
מייד אענה על כך. זה קורה וזה יקרה, הרשה לי, אני עומד לענות על כך ואני עומד להתמודד על כך.

על שאלתא של חבר הכנסת דאז מתתיהו פלד עונה שר החינוך בכבודו ובעצמו: "ההחלטה לחנך את ילדי אתיופיה בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים נתקבלה על סמך חוות דעת של יועצים מקצועיים בתחומי החינוך ופסיכולוגים, שכן עדת בית-ישראל מאתיופיה הינה עדה דתית על-פי הגדרת מנהיגיה.

לכן השר הזה, הוא שור מועד בדברים האלה, הוא כבר נגח ועוד ינגח פעמים רבות, והוא נוהג כפי שהוא נוהג — יכולים פה ושם להעיר, אולי הוא אמר בטיט זה או אחר לא כל כך מתאים, אבל בסך-הכול מה הוא כבר אמר? אבל אותו שר מה הוא אומר? הוא אומר ש"אישיות רבנית אמרה מה שהיא אמרה". הוא אמר את זה על עצמו. אי לנו אם זה מה שמותר לאישיות רבנית להגיד. אבל האישיות הרבנית הזאת שוכחת, ולא רק לרגע, כל הזמן, שהיא איננה אישיות רבנית עכשיו, היא שר בממשלת ישראל, וכשר בישראל יש לו אחריות לא רק פרלמנטרית, יש לו אחריות אזרחית מוסרית כלפי העם כולו. והשר הזה מופיע בטלוויזיה ושוף סביבו שנאה, שנאה פרועה, שאינני יודע מאיזה מקור היא נובעת.

אני שומע תמיד שצריך לשמור על אחדות העם, שהדת צריכה ללכד אותנו והמסורת שלנו וההיסטוריה שלנו מראות שאנו חייבים להיות עם אחד. הוא האיש שמכניס פירוד יותר מכל אדם אחר.

אלי דיין (המערך):
מי?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אותו פרץ, אותו שר, השר לקליטת העלייה.

אבל אותו פרץ איננו צמח בודד, הוא שתול היטב באחו מכוער עד דשא מורעל, שזו כל הממשלה הזאת וכל התנהגותה.

ואם הביעו כאן, אדוני היושב-ראש, אי-אמון על שלושה נושאים, הרי זה מפני שחלפו רק חמישה ימים. אילו עברו עד העלאת הצעות האי-אמון עוד יומיים-שלושה ימים, זה היה על חמישה נושאים, מפני שהממשלה הנוראה הזאת טועה ומטעה ומכשילה את הציבור הזה כל יום, שעה שעה, ובכל התחומים. לכן היא צריכה ללכת. אין בה אמן לא רק בשביל הפרץ הזה, אלא בשביל כל אחד ממעשיה הכושלים והתנהגותה הכושלת.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, יש לך הערה?

אלי דיין (המערך):
"הפרץ הזה" — לא מכובד. כלומר, השר פרץ.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כאשר הוא ידבר כמו ששר בישראל צריך לדבר, גם אני אדבר עליו כמו שצריך לדבר.

היו"ר ש' וייס:
אני מבין. אני כבר שמעתי ביטויים יותר קשים מעל הכמות האלה.

חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת אריה גמליאל.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו אומרים במזמור שיר חנוכה הבית לדוד: "בערב ילין בכי ולבקר רנה". וכפרפראזה מהופכת הייתי אומר: בערב שמחה, קיבוץ גלויות, הללויה, ולבוקר, ימים ספורים לאחר מכן, והנה פרץ יללות וצווחה. וגם אם אין אדם נתפס בעת צער, וגם אם — כפי שאמר בצדק הרב הראשי לישראל, הרב אברהם שפירא שליט"א — אל תרין את חברך עד שתגיע למקומו, ואפשר להבין ואפשר לקרוא את האותות שמכוון פרצה ועקת הכאב של הרב פרץ, אי-אפשר, אי-אפשר לעבור לסדר-היום.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

עדנה סולודר (המערך):
רק כטבעון.

אלי דיין (המערך):
מה הסיבה?

משה גפני (דגל התורה):

— — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מה הזכות לבוא ולהטיף בעניין זה מוסר? מה הזכות לבוא ולצעוק כשהם מטילים ספק אפילו ביהדותם? אנחנו, עם כל הקשיים שבדבר, עם כל המאמצים הנתבעים מכך, פתחנו לרווחה את השערים.

עדנה סולודר (המערך):
רק בקריית-טבעון.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת סולודר, בקטע הזה את בוודאי לא צריכה להפריע.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

פתחנו את בתי-הספר, פתחנו את שערי החינוך הממלכתי-דתי, ואני מבקש לפתוח אותם עוד יותר, לרווחה.

אני יכול לומר דווקא לאנשי המערך: האמינו לי, ילדים אלה מופקדים בידיים נאמנות, בידיים שיחנכו אותם להיות אנשים הקשורים למורשת ולמסורת ואנשים הקשורים גם לציון, למדינת ישראל, להיות אזרחים נאמנים, חיילים נאמנים למדינה.

אני רוצה לסיים — — —

היו"ר ש' וייס:

אתה סיימת. משפט אחרון, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מרים דבריו של הרב פרץ. גם אם בשנות ה-50 ידענו שעות כאובות, לא נכון היה לגרד את הפצעים. לא נכון היה לפתוח פצעים שאולי כבר החלו להגליד ולעורר מחדש סערה בימים שבהם אנחנו נדרשים כל כך לקירוב לבבות, שבהם אנחנו נדרשים כל כך לאחים שיועדים לקרב לבבות לתורה ולמצוות וזה לזה באהבה. לא הוסיפו הדברים, לא הועילו, לא זאת דרכנו. אבל לא הייתי מציץ שבהזדמנות זו נוסיף חטא על פשע. ניצור סערה, נכנה בכינויי גנאי, ובוודאי שלאור זאת נצביע אמוץ לממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. חבר הכנסת אריה גמליאל, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת שמואל הלפרט.

הדבר אושר עליי השליחים מהארץ שפעלו בתקופות שונות באתיופיה". והוא מוסיף: "המועצה הדנה בעניין זה מורכבת מוותיקי בני העדה המכירים את הווי הארץ ומודעים לקיומן של מגמות שונות בחינוך. יש בהם מי שאינם שומרים תורה ומצוות, וגם הם שותפים להחלטה על הצורך בחינוך הדתי". מתוך כאן הוא מגיע למסקנה הכרוכה.

על כן, מורי ורבותי, בלא להחרף ויכוח, בלא ליצור נוגדנים, צריך היה להיות ברור, שגם אותם מבני העדה שהגיעו — אני מדגיש — לבתי-הארוחה ולמרכזי קליטה במסגרות הקיבוציות, כשם שנמצאים כאלה גם בטבריה ובחיפה, לאו דווקא בסביבה דתית מוכהת, חינוכם של ילדיהם אמור היה להיות, על-פי הסיכום של שר החינוך הקודם ובוודאי של שר החינוך דנן, במסגרות דתיות, מתוך הכנה ומתוך הכרה שלפנינו כאן עדה דתית.

והנה, מה נעשה כתוצאה מהדברים של הרב פרץ, כתוצאה מהחרפת הסערה ומיצירת האווירה של המתח הנורא הזה? באים היום אנשי הנגב ואומרים: על אפכם ועל חמתכם ילמדו הילדים בבתי-ספר חילוניים.

חגי מירום (המערך):

אל תבלבל. תלך לבדוק את העובדות.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

כך התפרסמו הדברים. זה בדיוק מה שאני רוצה לומר: אני מקווה שהדברים הללו, גם אם נאמרו בסערת רגשות, אינם משקפים את העובדות כשטח.

אלי דיין (המערך):

יש הצעה אחרת, לגייס את בחורי הישיבות.

משה גפני (דגל התורה):

מה קרה אתה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מכל מקום, דבר אחד צריך להיות ברור: ההחלטות שנקבעו תקפות ועומדות. אינני חושב שנכון לתפוס טרמפ גם על דברים אומללים שנאמרו ולשנות את הדברים שהוכחו כשטח.

יתר על כן, גם לציבור הדתי-לאומי יש בעניין זה תפקיד חשוב מאוד. לחנך את הילדים האלה במעגלים השונים, לרבות בישיבות חינוכיות, בישיבות הסדר, לתת להם מן המיטב המצוי בקרב החינוך הציוני הדתי.

ייאמרו הדברים כאן, ובמלוא הכנות, אני רוצה לומר אותם דווקא לרב חבר הכנסת גפני. שימו נא לב, רבותי: מערכת החינוך החרדית עד כה לא פתחה את שעריה בפני ילדי אתיופיה היהודים; לא חב"ד ולא מסגרות החינוך העצמאי.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(1) בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 23), התשנ"א — 1991; (2) בצו היטלי סחר (היטל כטחה על ייצוא טובין), התשנ"א — 1991. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גמליאל, אם אתה מרשה, סגנית מזכיר הכנסת תמסור הודעה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות —

חוכרת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

ה. הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה בשל דבריו של השר לקליטת העלייה על התנועה הקיבוצית הקולטת עולים מאתיופיה ודבריו על "סכנת שמד";

הצעות סיעות התנועה לזכויות האזרח לשלום, תנועת המרכז — שינוי והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש וממצאי דוח מבקר המדינה;

הצעת סיעת מפלגת הפועלים המאוחדת להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת הממשלה לנשיא בוש, ממצאי דוח מבקר המדינה ודברי השר פרץ;

הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש והקפאת התהליך המדיני;

הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש והקפאת התהליך המדיני;

הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה בעניין יוזמת השלום והמשך הקמת ההתנחלויות

היו"ר ש' וייס: אני רציתי להצביע עם האופוזיציה נגד הממשלה, אולם מאחר שאבי היה בין אלה שגזזו להם את הפיאות, אני אביע בהצבעתי את הזדהותי עם הרב פרץ ואת מחאתי הנמרצת נגד גזיות הפיאות ונגד מסע ההעברה על הרת בשנות ה-50. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת שמואל הלפרט, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת האשם מחאמיד.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לנוכח הסערה הציבורית המתחוללת במדינה זה ימים מספר, כרצוני לקרוא בתחילת דברי להרגעת הרוחות, לסובלנות, לסלחנות, ליותר אהבת ישראל ולהכרה בצורך הבילוי נמנע של חיים משותפים.

אינני חושב שמשפט כזה או אחר, שאולי נאמר ברגע ובהקשר לא מתאימים, ואולי לא הובן כראוי כלל, צריך להסעיר את המדינה, ובמיוחד את התקשורת, ללא כל פרופורציה לדברים החשובים באמת שעלינו לעסוק בהם בשעה זו.

אני חוזר וקורא לכל חלקי הציבור, ובמיוחד לאלו המדברים כאן וקולם נשמע בכל קצוות הארץ, להימנע מהסתה, ממחלוקת ומשנאה ולהגביר אהבת ישראל, סלחנות וסובלנות הדדית.

חברי הכנסת, שר הקליטה הרב יצחק פרץ הביע כאב אמיתי, כאב שחשו בני משפחות על בשרם. הוא אמר כי הוא אינו יכול לשכוח את המכתבים ששלחה אחותו מהמוסד החילוני, מכתבים קורעי לב שבהם כתבה, ואני מצטט: "אני ממלאת כל יום דלים של דמעות כדי שיוציאו אותי מהמקום החילוני הזה".

הרב פרץ דיבר על אמת כפי שהוא עצמו חש וראה אותה מקרוב, ועל מה שוועדות ממלכתיות כבר דנו בעבר לפרטי פרטים. מדובר, לצערנו, במסע שיטתי של העברה על הדת, אשר התבצע ברכבות בני נוער מעדות המזרח בשנים הראשונות שלאחר קום המדינה.

ייתכן שחלק גדול מאותם ילדים חונכו במסגרת הממלכתית, למדו והיו לעורכי-דין, לרואי-חשבון, לסופרים ולמנהלי עסקים. אבל במקביל למקצוע שהם למדו, הם התערטלו מקיום התורה והמצוות. וכאן היא הנקודה המרכזית בכאב שהביע הרב פרץ.

היו"ר ש' וייס: אנו חוזרים לנושא שעל סדר-היום: הצעות להביע אי-אמון לממשלה. חבר הכנסת אריה גמליאל, בבקשה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה): אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דבריו של השר הרב יצחק פרץ נגד שליחתם של עולי אתיופיה לקיבוצים הוכחו כנכונים. היום התפרסם ב"מעריב", כי קיבוצניקים הכריחו אתיופים לגלח את זקניהם. בקיבוצים טוענים, כי זוהי עלילה והם רק לימדו אותם כיצד לטפל בזקן ולהתגלח. איך שלא יהיה, גם לפי דברי הקיבוצים אין הקיבוץ המקום המתאים, כיוון שעקב שהייתם שם הם מגלחים את זקניהם. ייתכן שיש כאלה שגילחו את זקניהם גם בלי כוונה ובלי שידברו אתם אלא מרצונם האישי, כיוון שכאשר שהם נמצאים במקום כזה ובמסגרת כזאת הם מרגישים שלא בנוח עם הזקן ומגלחים אותו.

לפי דעתי, יש להאשים את הסוכנות אשר גרמה וגורמת לכל התסיסה, ויש גורמים אנטי-דתיים בסוכנות אשר חמדי יש להם רצון לנגח את ענייני הדת, ובמיוחד את השר הרב פרץ. אי-אפשר להאשים את הקיבוצים אשר אליהם הופנו עולים אתיופים והם קיבלו אותם, אולם אין ספק שהקיבוץ החילוני אינו מקום מתאים לאנשים דתיים, ועל כך לא יכולים להיות חילוקי דעות.

בתוכנית "חיים שכאלה" עם יעקב חזן, הוא אמר בשם ברל כצנלסון בעניין הטיפול בעולים: כוונתכם רצויה ומעשיכם אינם רצויים, ותדעו לכם שאתם עושים שמד. אם כן, אני מתפלל, אם מותר לברל כצנלסון לומר, מדוע אסור לרב פרץ לומר את הדברים שאמר? ואם כן, על מה הרעש הגדול? האם קם משהו וביזה בשכר-קצף את ברל כצנלסון?

השמאל שקם נגד הרב פרץ הראה שהוא קיצוני ופנטי, שאין הוא יכול לסבול דעות אחרות, ושחופש הביטוי הוא סלקטיבי, רק של מי שמסכים עם דעותיהם.

הרב פרץ מוכן להגיע לידי הידברות עם הקיבוצים, והקיבוצים, שאינם מוכנים ללכת לקראתו, עושים טעות גדולה. המלחמה שלהם מחזקת את הרב פרץ. היא הופכת אותו להיות גיבור לוחם של היהדות החרדית, ולא רק של היהדות החרדית, אלא הוא הפך להיות גיבור של כל יהדות המזרח אשר נגנעה בשנות ה-50, ובמיוחד של התימנים אשר גזזו להם את הפיאות. אין אחד מבין האנשים גזזי הפיאות אשר אינו מזדהה הזהות מלאה עם הרב פרץ.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

שנבחר אחר כך לנשיא המדינה, קבעה במסקנותיה, בין היתר: "א. גיוזת פיאות היתה שיטה ולא מקרה; ב. גם הפרעת לימוד התורה היתה שיטה; ג. לא דקדוקי בשמירת שבת ובתפילה ואף היו מקרים של הפרעת תפילה; ד. המאבק על החינוך במחנות לא היה נקי מנימוקים מפלגתיים. מצד אחד היה רצון להכשיר את העולה והנוער להסתדרות ולא לחזק את המפלגות הרתיות". אני מצטט מתוך מסקנות ועדת החקירה.

כך הועברו על דתם רכבות יהודים תמימים, שנשאו במשך דורות את התפילה "ותחזינה עינינו בשוכן לציון ברחמים" כדי להתעלות בארץ הקודש ולא, חס ושלום, להיפך. המצב הזה, שכפה על רבבות ילדים דתיים אורח חיים חילוני, הרס אלפי אלפי משפחות, חיסל מסגרות של חיים יהודיים ועקר יסודות של אמונה מיהודים שהגיעו לארץ-ישראל חזרי אמונה יהודית עמוקה.

לצערנו, יש לתנועה הקיבוצית חלק גדול בעניין הזה, החל מגיוזת פיאות ילדי עולי תימן ועד לחיוב הורים לרשום את ילדיהם למסדות חילוניים. את האמת המרה הזו אי-אפשר להכחיש. פצעי העבר רחוקים מלהגלית, ואלף הפגנות וכרזות מתחכמות לא ישנו עובדות אלו. במקום שהתנועה הקיבוצית תאזור אומץ ותודה על האמת, בכחינת "מורה ועוזב ירוחם", מלבים את אש המחלוקת ומאיימים לצאת ב"מלחמת תרבות". על מה ולמה? מפני שהרב פרץ רצה למנוע מהדורה חדשה של "ילדי טהרן" ו"ילדי מרוקן" משנות ה-50?

ראשי הקיבוצים והשמאל חייבים להסיק מסקנות, שהאידיאולוגיה שלהם פשטה מזמן את הרגל, ותורת ישראל היא הנצחית — "זאת התורה לא תהא מוחלפת".

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. אני מזמין את חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו — את חבר הכנסת גרשון שפט.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשה לי, אדוני היושב-ראש, להצטרף לכל אלה שגיננו את הדברים הבלתי-אחראיים של הרב פרץ. דברים שנאמרים היום על סקטור מסוים בישראל, מחר ייאמרו על סקטור אחר, ולכן אני מגנה את הדברים האלה.

ולנושא: ממשלת הסירוב הלאומי חייבת ללכת. ממשלת הלאומים אינה יכולה ואינה מסוגלת לאפשר כל תהליך לשלום, שכן מדיניותה מבוססת על — "לא" לנסיגה מן השטחים הכבושים, "לא" להפסקת ההתנחלויות, "לא" להידברות עם הנציג הבלעדי של העם הפלשתיני, אש"ף, "לא" להגדרה עצמית של העם הפלשתיני, "לא" למדינה פלשתינית עצמאית, "לא" לזכויות אלמנטריות של הפלשתינים ככני אדם ו"לא" לאומות המאוחדות; במלים אחרות: "לא" לשלום עם העמים הערביים ועם העם הפלשתיני, ו"כן" לאפשרות היחידה הנשארת, והיא המלחמה.

זוהי ממשלה הבנויה על חסדין "כל העולם נגדנו". על כן צריך, לפי המנטליות של הממשלה הזו, להילחם בכל העולם. זהו המוטיב המרכזי בדבריהם החוזרים והנשנים של שמיר, שרון ואיתן, אשר משפיע על קבלת ההחלטות בתחומי חוץ וכיטחון ועל השקפת עולמם של מרכיביה של הממשלה הזו. זוהי ממשלת מדיניות החמצת ההזדמנויות לשלום והתבצרות בדיפלומטיה של נשק במקום שיחות והידברות. לכן חייבים לסיים את המצור הזה אשר הממשלה הזו יוצרת כאן.

כל הדברים הללו אינם מורידים כמלוא הנימה מההערכה כלפי הקיבוצים על מה שעשו ועושים למען מדינת ישראל. איש אינו מבקש לפגוע בכך, אבל לא זה הנושא העומד לדין.

מזור מאוד לראות, שבראש המסע נגד הרב פרץ עומדים דווקא אותם כלי תקשורת ואישי ציבור, שכמשך כל ימות השנה אינם חדלים להטות לחופש הביטוי, והנה, אותם אבירים מתגלים כאן כמבקשים לסתום פיות, למנוע הבעת כאב אמיתי, שגם אם הם חולקים עליו, לא יעלה על הדעת שלא יאפשרו להביעו.

הרב פרץ ביקש למנוע אצל בני הנוער של העדה האתיופית חזרה על השגיאות משנות ה-50. הרב יוסף הדנה, הנחשב כרכה של הקהילה האתיופית בישראל, אכן אמר אותם דברים והזהיר שקליטתם של עולי אתיופיה בסביבה חילונית מובהקת עלולה לגרום להשלכות חמורות על עתיד העדה בישראל.

אינני יכול להבין מדוע דרישה צודקת ואלמנטרית כזו צריכה להיתקל, במדינה דמוקרטית וחופשית, בתגובות נזעמות ובאלימות מילולית בלתי פוסקת.

אני מצטט מדברי הרב פרץ: "הסתובבתי בין מחנות העולים והבחנתי מה שעשו לנערים אלה. זו היתה ממש גזירת שמד. עקרו מהם תורה, שבת"; "בתי-הסוהר מלאים נערים ונערות ספרדים כתוצאה מכך שהוליכו אותם לשמד בקיבוצים".

דבריו של הרב פרץ אין שום חידוש מהותי. מר יוסף שפירא, שהיה ראש עליית הנוער, מעיד על כך, שהערכת בני עדות המזרח על דתם ודעתם היא שהביאה להידרדרות המוסרית של נוער זה.

הרב ד"ר יצחק ערוסי, רבה של קריית-אנו, שחזר את התקופה שבה נגזזו פיאותיהם של ילדי תימן בקיבוצים; ומי שלא החזיק את פנקס המפלגה הנכון, לא קיבל עבודה.

הסופר החילוני אלי עמיר כותב בספרו "תרגול כפרות", כי המפגש בין הנוער הספרדי לבין הקיבוץ גרם להם לעקירת ערכי הדת והצניעות שעליהם חוננו.

כדאי לצטט את הווידוי של חבר קיבוץ ברקאי, שאמר בכנס היובל של עליית-הנוער, כי הועבר על כורחו לקיבוץ של השומר-הצעיר אף שבא מבית דתי. לראשונה בחייו הוא נתקל במאכלי חזיר, שגרמו לו עזווע, ואני מצטט: "נשמתי נפגעה קשות, והמדריך ניסה להסביר שאין, חס ושלום, בורא עולם, עפרא לפומיה". במפגש זה אמר חבר הקיבוץ בקול בוכים: אומנם אני ממשיך להיות חבר קיבוץ של השומר-הצעיר, אבל דעו לכם: אתם לא הצלחתם להרוג לי את האלוקים.

כמעמד זה היה נוכח גם מנהיג מפ"ם, יעקב חזן. האם אפשר להכחיש עובדות אלו ועוד רבות אחרות כדוגמתן?

בתוכנית הדרכה למדריכי השומר-הצעיר, שיצאה לאור ב-1956, וכתורתה "כיצד נהג בחניכים דתיים" יש הוראות מדויקות כיצד להעביר ילדים על דתם: "בין חניכינו אנו פוגשים חניכים דתיים. מובן שכונתנו להביאם להכרה כי אמונתם באלוקים משוללת היגיון והצדקה" — רחמנא ליצלן. וההדרכה מסתיימת במלים: "לאחר הסברה כזו, שלא כלולה בה התקפה ישירה על הדת, כי אם השמטת הבסיס מתחתיה, יגיע החניך בעצמו להכרה וייטוש את האמונה הרתית".

ועדת חקירה ממלכתית, שנתמנה על-ידי הממשלה אחרי האירועים הללו בשנת התש"י, ובה היה חבר מר יצחק בן-צבי,

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מזמין את חבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — את חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על סדר-יומנו עומדת כיום השאלה, האם חוקים אנו להעמיק פערים, לחדד מחלוקות וללכות שנהא בין חלקי העם השונים, או שמא מוטב לכבות שרפות ולגשר על חילוקי דעות, ואפילו הם יסודיים ביותר?

בגלל שנאת חינוס חרבה ירושלים. יש לנו די והותר שנאה מכל עבר, ועלינו לעשות הכול כדי שחילוקי דעות לגיטימיים לא ייהפכו לאש יוקדת שנאה.

חז"ל אמרו שמחלוקת לשם שמים, ללא כוונות אישיות וללא נטיות צדדיות, דוגמת מחלוקת הלל ושמאי, סופה להתקיים ולהתברר, כי אלו ואלו דברי אלוהים חיים. אבל מחלוקת שאינה לשם שמים ויש בה סממנים של גורמים אישיים או זרים, דוגמת מחלוקת קורח ועדתו, אין סופה להתקיים ומחוללה נעשים.

אני מתקומם נגד צורת ההתבטאות של הרב פרץ. אין לו כל זכות לגנות את מי שהולך לקיבוץ, כאילו הוא הולך לשמור. יוצאי קיבוצים גם לא ממלאים את בתי-הסוהר. לא היה צריך להצית אש מחלוקת, וחבל.

אם הרב פרץ מביע צער על חלק מדבריו, יש להידבר אתו. יש להתנגד לחומות מכל הצדדים. מחד גיסא, לא צריך להחרים את הרב פרץ ולעלות על הבריקדות, ומאידך גיסא, אין כל מקום להחרים מוצרים של קיבוצים. עדיין זוכרים אנו כיצד רצו להחרים את התוצרת של חברון, והציבור התקומם נגד תופעות החרמה כאלה.

בעניין הקליטה, יש להודות שהיו שגיאות בעבר, שהשאירו משקע עמוק עד היום הזה. לא נוכל להתעלם מגזיות הפיאות לילדי חימן ומאי-מתן חינוך דתי לילדי עולי עדות המזרח בשנות ה-50.

מתוך רצון מוטעה לקליטה חפוזה, בדלית ברירה, נשכרה החברה המסורתית, שהתא המשפחתי היה במרכז. היה מעבר חד ומהיר מדי אל חברה פתוחה והישגית. מן הישן יצאו ואל החדש עדיין לא נכנסו.

הוקמה אז ועדת חקירה בראשותו של השופט גד פרומקין, והיה חבר בה יצחק בן-צבי המנוח, והיא קבעה פה-אחד, שאומנם לא נהגו בסדר כלפי ילדי עדות המזרח וחינוכם הדתי. אני מצטט: "איני מכחישי, ואני חושב שאין מי שיוכל להכחיש שעולי חימן והרוב המכריע של עולי המזרח הם דתיים וזכאים לחינוך דתי. הם אינם זקוקים לשום תעודת בגרות בנדון זה. כיצד נוכל למנוע מהם לחנך את ילדיהם לפי רוחם?" חבר הכנסת ציולינג המנוח טען אז, כי הוועדה היתה חרד-צדדית ועיוותה את הדין.

גם היום אין מי שחולק על כך כי העדה האתיופית שמרה על אורח חיים דתי במשך דורות וזכאית היא לקבל חינוך דתי בארץ, וכל מי שעוסק בקליטתה חייב להבטיח זאת. יש להבטיח קליטה נכונה על-ידי שיתוף פעולה הדוק בין הסוכנות ובין הממשלה, ויש פורומים מתאימים לכך.

יש להצטער על כי בשעתם היו מוסדות חרדיים שלא היו מוכנים לקלוט ילדים אתיופיים.

אפשר וצריך להיחלץ ממצב זה. ישראל נמצאת במשבר כלכלי, חברתי, ומה עושה ממשלה זו? טלאי כאן וטלאי שם, אין פתרון יסודי ומעמיק לבעיותיה, כי כזה לא ניתן כל עוד ישראל משחקת תפקיד של אימפריה, של מעצמה כוכבת, כל עוד אין בפניה של הממשלה הזאת אלא התכוננות למלחמות שאולי תבואנה. והרי אין פתרון לבעיותיה של ישראל אלא באמצעות שלום עם העם הפלשטיני והפסקת מצב הלוחמה עם מדינות ערב, וזאת עושים על-ידי ועידת שלום ובחסות האו"ם ועל בסיס החלטות האו"ם.

ובאן המקום לדרוש הכרעה, אדוני היושב-ראש, צריכים להכריע: האם הממשלה הזאת פועלת על-פי אותם סטנדרטים? האם ראש הממשלה פועל על-פי אותם סטנדרטים, או על-פי סטנדרטים כפולים? איפה היושר של הממשלה הזו? שמעו את ההודעה המשותפת של הנשיא כוש ושל ראש הממשלה שמיר מ-12 בנובמבר 1990, שבה נאמר: מר שמיר ומר כוש מחליטים שיש לממש את החלטות מועצת הביטחון. כמובן, לא לגבי הבעיה הפלשטינית, כמובן לא לגבי המזרח התיכון, אלא לגבי המפרץ. ולכן, מדוע אין ליישם את החלטות האו"ם גם לגבי הבעיה הפלשטינית, אדוני היושב-ראש?

איפה היושר של ראש הממשלה? איך תשכנע אותנו — אני פונה לראש הממשלה, הוא איננו פה; אבל לא חשוב, תמיד הוא איננו פה — שאתה רוצה שלום? אין פלא שהעולם אינו מובל שולל על-ידיך. כי העולם כבר יודע מי מכשיל את השלום, והעולם מבין שמדיניות הממשלה הזאת מבוססת על סיפוח השטחים הכבושים. אם לא, איך תגשים, אדוני ראש הממשלה, את מדיניותך ואת חלומך על עלייה גדולה הדורשת את ישראל גדולה, או ההיפך? אתה מבין, הממשלה מבינה והעולם מבין. אינך יכול לספח את השטחים ולהחזיק בהם וגם לנהל משא-ומתן על שלום. על מה משא-ומתן — איך לספח אותם? איך לדכא אותם? איך לשעבד אותם? איך לשגע אותם?

אל-חוללה, אדוני היושב-ראש, זה כפר קטן. שטח בלי עם, על-פי מדיניות ראש הממשלה, בלי תושבים. הקרקע והבחים שייכים לירושלים. תעודות הזהות של האזרחים — למינהל האזרחי, השטח — לירושלים. במלים אחרות: על-פי החוק הישראלי אולי ידרשו מהם בכתיבהם על-פי היתר מיוחד, כי הם שייכים לשטחים על-פי תעודת הזהות. האין זו התעללות ותכנון לגירושם מאדמותיהם?

אברדיס, אדוני היושב-ראש, אל-עוריה, אל-סואחרה — הכביש שייך לתחום שיפוט עיריית ירושלים, והוא הכביש היחיד שדרכו הם יכולים לצאת מכפרים. אין באפשרות התושבים האלה לנסוע לכל מקום שהוא בגדה או מחוצה לבתיהם. האין פה ניסיון כושל נוסף לשבור את רוחם של הפלשתינים?

היו כל כך הרבה ניסיונות, וכל אמצעי הדיכוי לא עזר. מי שחולם על קץ האינתיפאדה לפני קץ הכיבוש אינו אלא הוזה וחולם. העם הפלשטיני ימשיך להיאבק למען שחרור מעול הכיבוש ולמען הגדרה עצמית ומדינה עצמאית משלו לצדה של מדינת ישראל. אין מנוס, אין אלטרנטיבה אלא השלום. היות שהממשלה הזאת איננה מסוגלת, איננה יכולה ואיננה רוצה בשלום, אני מצטרף להבעת אי-אמון לממשלה זו.

היו"ר ש' וייס:

חשבתי שאולי תפתיע.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, לא אפתיע.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

והנהגה עומדים, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מול אחת התופעות היתר-קשות בחיינו, כאשר יוצא שר ותוקף בחריפות ובאכזריות שלא היה להן תקדים. האיש הזה זכה מן ההפקר במדינה הזו, בזכות דמם ומעשיהם של בני הקיבוצים. זאת חוצפה שאין כדוגמתה, שאדם שאיננו ציוני ולא שירת בצה"ל יצא בהתקפה חסרת תקדים על אנשי התפארת של המפעל הציוני כולו. הרי בזכותם ובזכות הקרבתם למולדת יושב הוא על כס המיניסטר. מיטב בחורי ישראל, מיטב לוחמי ישראל, ובהם מפקדים בכירים, רמטכ"לים, טייסים, אנשי רוח וחזון יצאו ממסגרות הקיבוצים; ומה מוציא הרב פרץ מהשיבות? הוא הוציא ומוציא צעירים, סרבני שירות בצה"ל, אנטי-ציונים, נצלנים, שלא רק שאינם משרתים את המדינה אלא אף בזוים את כספה. מי הם אבות המפעל הציוני, גואלי היהודים בתפוצות, מקימי הארץ הזאת? מי? הקיבוצים אלה שקבעו במקומותיהם את גבולותיה של המדינה הזאת או תלמידי בית-מדרשו של השר פרץ?

הוא בחר לדבר בשם עדות המזרח. אני בא משם. אני איש עדות המזרח. הוא פגע בהם יותר מכל אדם אחר. אני נצר למשפחת רבנים, ולא זכורה לי חרדות במשפחת הרבנים הספרדים. אם מישו יצא לשמד, הוא יצא לשמד ממשפחה של רבנות מפוארת שקראה לפשרות. קראה למציאת המשותף, וקראה לאהבת האדם ולאהבת המאחד.

הוא בחר לדבר בשם עדות המזרח; הוא שייך אליהן. הוא פגע בהן ביותר. הוא פגע בהן יותר מכל אדם אחר. רבנים מפוארים לימדו במשך שנים סבלנות. הוא העדיף את מלחמת התרבות על המאחד אותנו. רבני עדות המזרח לא נתנו לו מעולם מנדל לדבר בשםם. אדרבה, הם מקיאים אותו מקרבם.

אם ילכו העולים החדשים וייקלטו במדינה על-פי דרכו ואמונתו של האיש המסית הזה, כי אז אנחנו עתידים לראות כאן יותר, לצערי, אייטולות, ופחות חיילים.

כאדם שעלה לארץ וגדל בקיבוץ, התחנך על ברכי היהדות המסורתית, שירת עשרות שנים בצה"ל, ומיטב חיילי שנפלו למען המדינה חונכו אף הם בקיבוצים, אני קובע שלאדם הזה אין שום זכות להיות שר בממשלת ישראל. אין לו גם זכות לדבר בגנות הקיבוצים, ולדעתי אין שום צידוק לכך שהחברה הישראלית לא תקיא אותו מתוכה.

יו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בנימין כן-אליעזר. אני מזמין עכשיו אל הרוכן את חבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — את חבר הכנסת משה גפני; אם חבר הכנסת גפני לא יהיה, אחריו ידבר חבר הכנסת אליעזר מזרחי.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כשבוע הגישו סיעות ר"צ, מפ"ם ושינוי הצעת אי-אמון בממשלה, בגין מכתבו של ראש הממשלה לנשיא ארצות-הברית, מכתב אשר בו דוחה מר שמיר את מה שמכונה: הצעות הפשרה של הממשל האמריקני בעניין נוהלי ועידת השלום האזורית המתוכננת.

לפי הפרסומים בעיתונות עמדה סיעת המערך להצטרף להצעת האי-אמון של שלוש הסיעות האלה, או להגיש הצעת אי-אמון משלה באותו נושא. והנה נדרמנה למערך מציאה גדולה — הדברים הקשים והמעליבים שהשמיע שר הקליטה נגד התנועה הקיבוצית, עניין שגם לדעתי אסור היה לעבור עליו בשתיקה, אך חשיבותו פחותה בהרבה מזו של נושא היחסים

יש לי טענה קשה אל חלק מן התנועה הקיבוצית, אשר נלחם בשצף-קצף בהתיישבות היהודית בישי"ע, עד כדי כך שהתנגדו לקליטתם של עולים אתיופים, לפני שנים מספר, בקריית-ארבע, בעת "מבצע משה". גם התנגדות זו לוותה לעתים באללימות מילולית קשה.

אזכיר עוד את מלוחיו של עמוס עוז בכיכר מלכ"י-ישראל: "כת קטנה, כת משיחית, אטומה ואכזרית, הגיחה לפני כמה שנים מתוך פינה אפלה של היהדות והיא מאיימת להחרים את כל היקר והקדוש לנו ולהשליט עלינו פולחן דמים פראי ומטורף — — — הקרע הלאומי בעניין הגבולות והשטחים הוא רק פרצה אשר מבעדה עלה ביב השופכין של היהדות אל קדמת הבימה ההיסטורית" — סוף ציטוט מדבריו של עמוס עוז. דברים מסוג זה ובצורה כזו בוודאי לא תורמים לאחוות יהודים.

נתגבר על העבר ונפנה לעתיד. אם התנועה הקיבוצית, על כל המשכרים הכלכליים והחברתיים הקשים שהיא עוברת, משנסת מותניה ועוסקת בקליטת עלייה — אין לנו אלא לכרך על כך. תנועה מפוארת זו, אשר התגייסה בעבר להתיישבות, לעלייה, לעליית הנוער, להגנה על הגבולות, והיתה חלוצה כשנקראה לדגל, זכאית לכל העזרה והעידוד.

כחבר הקיבוץ הדתי וכנציג תנועת התחיה, שחרתה על דגלה ללכת ביחד — דתיים וחילונים, אני פונה לכולנו, ימין ושמאל, דתיים וחילונים, בעיר ובכפר ובכל רחבי ארץ-ישראל: אנא, סלקו את המפריד וקברו את המאחד ונתגייס כולנו למשימת הקליטה הנוכחית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גרשון שפט. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת בנימין כן-אליעזר, ואחריו — את חבר הכנסת יאיר שפרינצק.

בנימין כן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא נסיך. אני שייך לאותם ילדים שהובאו בסוף שנת 1949, ללא הורים, מעירק; בן למשפחה שיש בה גם רבנים. באתי למוד אהבת בית ואהבת תורה.

הקיבוץ הפך למקלטי, לשם הגעתי הישר משדה-התעופה. שם אומצתי. שם למדתי את אהבת האדם, ערך העבודה ואהבת מולדת. משפחתי החדשה נשתה אתי את שבילי עמק-יזרעאל, וכך למדתי אהבת הארץ.

היו"ר ש' וייס:

באיזה קיבוץ?

בנימין כן-אליעזר (המערך):

בקיבוץ מרחביה.

זכורה לי מכול השבת הראשונה, כאשר לקחו את כל הילדים שהגיעו למסיבה ראשונה, ולימדונו, לא אחר אלא את השיר "שבת מלכה".

היו לנו קשיי הסתגלות. בעצם, למי אין קשיי הסתגלות? למי אין קשיי הסתגלות במדינה הקולטת עלייה מכל מקום ומקום בעולם?

הקיבוץ לא הוציא לי את היהדות. הקיבוץ רק הוסיף לי על מה שהיה לי. את גאונות הישראל. כך צמחתי, כך גדלתי, ומכוח החינוך שקיבלתי וקלטתי הריני לפניכם תת-אלוף במילואים, חבר הכנסת, איש אוהב הארץ, איש גאה במוצאו וביהדותו.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

קנאתם של כמה מחברי הליכוד, ורווח להם רק לאחר שהפטרונים המצרים והאילו להזמין גם אותם ללקק למובארק כקהיר. נשאר רק לקוות שהם יתעשתו ויזמנו מעצמם ומאתנו את הביזיון הזה.

סיעת מולדת תצביע נגד הצעת האי-אמון.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שפרינצק. חבר הכנסת גפני איננו, הוא דווקא היה פעיל מאוד בקריאות ביניים. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר מורחץ. ואחריו — לחבר הכנסת יצחק פרץ: אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מיכאל קליינר, ואם הוא לא יהיה — לאחרון הדוברים, חבר הכנסת עמיר פרץ.

אליעזר מורחץ (גאולת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, הצעות האי-אמון לממשלה בשל תשובת ראש הממשלה לנשיא בוש, בשל ממצאי דוח המבקר ובשל התגברות האבטלה במשק והעדר פתרון ובשל הקפאת התהליך המדיני, ועוד כל מיני הצעות אי-אמון שלכאורה אין כל קשר ביניהן — חיפשתי ומצאתי שהקשר היחיד בין כל ההצעות הוא אי-אמון בעתיד מדינת ישראל. זאת ההרגשה שלי ושל רבים מאזרחי המדינה.

היות שזמני קצר אשתדל לעמוד על הנושא העיקרי, והוא עתיד מדינת ישראל. כל נשכח שארץ-ישראל היא ארץ אבות. היא הארץ המובטחת מימי קדם לכל ימות עולם, ואין אפשרות לכל מאן-דהוא לוותר על חלק מחלקי ארץ-ישראל. מכאן שואבת סיעתי, סיעת גאולת ישראל, את כוחה. באיזה לחץ מדיני אנו נמצאים כעת? לא די לנו מבעיות ביטחוניות, פנימיות קיומיות? לא די לנו מהבעיות הסובכות את מדינתנו — מדינות ערב השואפות לשחרר את אדמת אבותינו, שברוך השם זכינו אחר כל כך הרבה גלויות לחזור לביתנו. כמה וכמה פרקי היסטוריה נצטרך לספר כדי להראות עד כמה עם ישראל קשור לארצו ולמולדתו מימי קדם, וכמה הקרבה ודם הקונו למען הקמת הבית הקטן הזה, לעומת עמי ערב במרחבי ארצות שיש להם, עם ארצות טבע.

הנה, כל התנאים סוריה תתנה: שיתוף האו"ם, התחייבות לסיגה, פתרון הבעיה הפלשתינית — אילו תנאים הם? מי שחושב שבתנאים כאלה ניתן לשבת למשא-ומתן טועה הוא ומנסה להטעות, מפני שמלכתחילה הוא מזמין את התנאים שיחייבו אותו לסגת ולקדם את הרעה. מי זאת סוריה? סוריה היא מדינה, שחלק גדול מתקציבה מופנה להוצאות הביטחון שלה. בכוחה היא הצליחה לכבוש את לבנון ללא כל בעיות, כשכל העולם כמעט מברך אותה על זה. איזה מרחב אדיר הוסיפה סוריה על עוצמתה — הנשק הקונבנציונלי והכימי שברשותה, והמיתוס על זה יום יום. סוריה מחזיקה בני-ערובה, נעדרים מבנינו, וקהילה יהודית אף היא כבני-ערובה, הנאנקת על חירותה, מפחדת מהיום האיום שעלול להיות להם. היה לא תהיה.

מי הוא פטרונה של סוריה? אחותה הבכורה, הלוא היא מצרים, כעלת היסטון הגדול עם ישראל. מצרים מהווה דוגמה טובה לסוריה. היא זו שקיבלה את כל מה שרצתה; היא שקיבלה את מרחבי סיני, היא שקיבלה את אבר-ירוס, היא שהצליחה לחזור ולהיות יצואנית של נפט, כשכל זה יכול להיות והיה בשלטון ישראל; היא שהצליחה להוריד יישובים שהיו לתפארת בהפרחת שממה, לרוגמה לכל העולם; היא שהצליחה לקבל את טאבה ללא תמורה; היא שמצליחה בעידוד תירות נכנסת, כלומר מטבע-חוץ למצרים. אבל להוציא משם? כמה חיריים מגיעים משם? היא זו שמבזה

של ישראל וארצות-הברית בשעה זו. נושא הרב פרץ נוח למערך הרבה יותר, שכן הזעם על דברי הרב נגר הקיבוצים מקיף את כל חוגי הציבור כמעט, ואילו דרישת המערך, שישאל תקבל את תביעת הממשל האמריקני ותמסור לערבים חלקים משטחה של ארץ-ישראל, עשויה רק לקומם את רוב הציבור נגד המערך.

אדוני היושב־ראש, הרב פרץ מועלה על המוקד בימים האלה בקול תרועה גדולה, ואינני חש כל צורך להוסיף את כפית השמן שלי למדורה הגדולה. גם אינני יכול לשכוח את העובדה, שראשי הנזעקים והמוחים בקולי קולות נגד דברי השר לא הודעו ולא מחו בשעתם למשמע דברי הנאצה שיצאו מפיו המלוכלך של הסופר עמוס עוז נגד מחדשי ההתיישבות הצינית בימינו, תנועת "גוש אמונים" המפוארת, כשאמר מעל בימת כיכר מלכ־ישראל: "כת קטנה, כת משיחית אטומה ואכזרית, הגיחה לפני כמה שנים מתוך פינה אפלה של היהדות והיא מאיימת להחריב את כל היקר והקדוש לנו ולהשליט עלינו פולחן דמים פראי ומטורף. הקרע הלאומי בעניין הגבולות והשטחים הוא רק פרצה אשר מכבדה עלה כיב השופכים של היהדות אל קדמת הבימה ההיסטורית". עמוס עוז עוד הוסיף כהנה וכהנה, כשהכינויים "רצחנים", "מפלצות", "דיסטים", "פוגרומיסטים" ו"פרשעים נגד האנושות" חוזרים ונשנים בדבריו פעמים רבות.

חברי הכנסת, אין זה סוד שתנועת מולדת הוואה בממשלה הזאת את הרע כמיעוט, ובמלים אחרות, כל ממשלה אחרת שהרכב הכנסת הנוכחי היה עשוי להניב יכלה להיות רק גרועה יותר. את ביקורתנו על מהלכים מדיניים שונים של הממשלה, ובייחוד התבטאויות מדאיגות של כמה משריה, לא נרתענו מלהשמיע בריבים, כפי שעשנו, דרך אגב, גם חברים אחרים של הקואליציה, לרבות חברי המרכיב הראשי של הממשלה. בשעתנו גם הסברנו בגלוי, שהצטרפותנו לממשלה נועדה לבלום מגמות שליליות במדיניותה של ישראל, שראינו בהן פגיעה בעצמאותה וסכנה לקיומה.

חברי הכנסת, הממשל האמריקני נתון עכשיו במצוקה. מצעדי הניצחון הגדולים בושינגטון ובניו-יורק לא יוכלו לטשטש בתודעת הציבור בארצות-הברית את ההכרה, המתחזקת והולכת, שלאמיתו של דבר סדאם חוסיין הוא המנצח במלחמת המפרץ, ולא ה"קואליציה". בראשותה של ארצות-הברית. הממשל זקוק כעת למראית עין של הישג מדיני, ולצורך זה הוא מעוות לכלי הכר את המציאות במזרח התיכון ומספר לנו שנוצרה עכשיו הזדמנות פז לכונן סדר חדש במזרח התיכון, והמכשול הגדול בדרך להגשמת חזון אחרית הימים באזורנו הוא סירובה של ישראל להפסיק התיישבות של יהודים בלבנה של ארץ-ישראל.

אתם, האופוזיציה, משחקים לידיהם של בוש וכייקר, מלבים את חוצפתם ומעודדים אותם להתמיד בלחציהם הברוטליים על ממשלת ישראל. במקום להוקיע את השקר ואת העוול, אתם משגרים משלחות לארצות-הברית כדי להגביר את תמיכת הציבור שם במדיניות הנלוזה של ממשלתו. זה עתה שיגרם משלחת למצרים, ארץ אויב, משלחת אשר השפעתה האפשרית היחידה היא חיזוקה של מצרים בתביעתה שישאל תוסיף להתפרק מנכסיה ותמסור לערבים את יהודה, שומרון וחבל-עזה, כפי שמסרה כמתנה למצרים את חצי-האי סיני.

אך הרב המדאיג והחמור ביותר הוא, שממשלת המתרפסים הזאת של חברי הכנסת מהמערך, שאנשים בריאים כנפשם יכולים רק להתייחס אליה כשאט-נפש, עוררה את

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

אתם יודעים מה היה בשנות ה-50, איך התקבלו העולים? אינני רוצה לחזור על כך. אבל, רבותי, הלא ברור לכולנו, שעם ללא תרבות הוא לא עם, והעם היהודי תרבותו ביהדותו, ולא יעזור שום דבר, כמה שיצחקו — לא יעזור. בעולם כולו, כשיהודי רוצה להיות כמו כולם ומנתק את עצמו מכל שורשיות יהודית, מי מפסיד? אנו, העם היהודי היושב בציון, הקורא לכל קהילות היהודים בארצות העולם לבוא ולעבוד את ארצן. אבל מדוע שיבוא אם אין לו הקשר האמיתי, הנפשי, עם ארץ-ישראל ועם ישראל?

ולסיום, סיעת גאולת ישראל פונה לכנסת ולכל בתי-ישראל: אנא, רדו מהוויכוח הפומבי, מפני שהמשך הוויכוח גורם יותר ויותר פירוד, וחבל. יש לנו בקשה לתת לכל העולים להכיר את יופיה של היהדות, וכבודאי סביב היהדות יתאחד כל העם, אם לא היום הרי מחר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל קליינר — איננו.

חברי הכנסת, אנחנו מקפידים מאוד על הרשימה, אבל חבר הכנסת משה גפני ישב כאן באולם כל זמן הדיון, הוא יצא לרקות אחרות, וברידו אז קראתי בשמו. כדי שלא תהייה חליה, אי-הכנות, ולא תהיה הרגשה של חוסר איוון בדיון, אאפשר לך לפנים משורת הדין לדבר חמש דקות. אני מבקש להקפיד על הזמן. אחריו — אחרון הדוברים, חבר הכנסת עמיר פרץ. להיות אחרון בדיון כזה לפני הצבעה — זו זכות גדולה.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית אני מודה ליושב-ראש על שאפשר לי לדבר.

על מה נזעק הארץ? על מה זועקים בני הקיבוצים? וכי מה אמרו עליהם, שהם לא תרמו את חלקם בבניין הארץ? וכי מה אמרו עליהם? אמרו עליהם שהם אינם שומרי מצוות, שאורח החיים בקיבוץ איננו אורח חיים דתי. זו אינה הפעם הראשונה שאומרים את זה על הקיבוצים. אני מבין שכשואמרים ליהודי שהוא איננו שומר על אורח חיים דתי, שאיננו שומר מצוות, האמת הזאת היא אכן כואבת, ולכן זועקים.

מה אמר הרב פרץ? הוא אמר שהוא, כשר הקליטה בממשלת ישראל, איננו מוכן שמתחת ידיו תצא המכשלה הזאת שהיתה בארץ בשנות ה-50 וה-60, שעולים חדשים המגיעים בימים אלה ייקלטו על-פי אמונתם ועל-פי אורח חיים, ייקלטו במקומות מתאימים להם, ולאחר מכן יבחרו את דרכם באורח דמוקרטי, בניגוד למה שעשו בשנות ה-50 וה-60, בניגוד למה שעשו לעליית השגיוע ממרוקן, מתוניס, מאלג'יר, מתימן ומארצות המזרח האחרות. אף אחד לא דרש באותן שנים קשות, והיו עובדות שכולם מסכימים עליהם, וועדות חקירה קבעו מסקנות ברורות לעניין הזה, אף אחד לא דרש אז ששר הקליטה יתפטר, או שראש הממשלה יפטר אותו. והרי אז באמת היתה כפייה, היתה באמת העברה על הדת. והיום באים בטענות אל הרב פרץ, שכאב באותן שנים את הכאב הנורא.

אמר כאן קודם חבר הכנסת אליאב: אנחנו עשינו ותרמנו לקליטת העלייה. נכון שהם עשו והם קלטו, מכיוון שלהם נתנו לקלט. ליהדות הדתית, ליהדות החזרית של אותן שנים לא נתנו לקלוט. זרקו אותם ממחנות העולים.

עמיר פרץ (המערך):

למה אתם לא קולטים עכשיו?

ומנסה להחליש את ממשלת ישראל, וכל כלי התקשורת במצרים נוטפים ארס איום-יום נגד ממשלת ישראל והעומד בראשה; היא שמתפיסת עם ראש המרצחים, ומעודדת אותם יחד עם שאר מדינות ערב.

אילו רק מדינות ערב הקרובות לגבולותינו היו בעימות אתנו, אולי היינו מוצאים פתרונות כלשהם. אבל במצב כזה, שיש עוד רבות ממדינות האסלאם שאינן יכולות להשלים עם קיומנו, למי יש האומץ להיות השליח הרע ולקרוא דרור לכל הצעה וזדונית שעלולה להמיט אסון על עם ישראל?

פה המקום למחות נמרצות על אלה הרוצים בשינוי השלטון במדינה ועושים כל מאמץ לקעקע ולהחליש את מעמד הממשלה הזו, ומחפשים כל דרך, אפילו על-ידי גיוס אויבנו המושבעים ביותר, תראו, רבותי חברי הכנסת, הוכחה פשוטה. בירושלים, שלכל הדעות צריכה להישאר בירת ישראל, למה לא נתקיים דו-שיח אמיתי עם הגרים בין החומות ומחוצה להן? לא רק שאין ביניהם מי שישכימו לזה, אלא הם משליכים חיים מנגר. אפילו נערות, שלכאורה הן בנות חלשות אופי, ועתיד חייהן תלוי הרבה בהתנהגותן, משליכות חייהן מנגר ומעוללות פשעים איומים בהתאבדות וברציחות.

בשם סיעת גאולת ישראל הנני מצהיר בזה, שתנועתי לא תפסיק להתריע על כך שארץ-ישראל לעם ישראל, ובשום אופן לא נסכים לכל תכסיס של שינוי במצב הקיים. אוי להצהרה כזו של שטחים תמורת שלום. כבר ראינו כמה קשה היה להתגונן מפני ה"סקאדים", נכון, אבל זה במלחמת כוכבים, וגם שם, בעירק, לא יכלו האמריקנים להשלים בתקיפות מהאוויר על כוריית ולהבריח משם את העירקים, אלא היו צריכים להשתמש במלחמת רגלים. זו ההוכחה שצריכים שטחים נרחבים.

נוכח כל האמור, הנני מבקש מהכנסת לדחות את הצעות האי-אמון ולחזק את הממשלה ואת העומד בראשה.

את דברי אלה מסרתי בשם סיעת גאולת ישראל, התובעת תנאי מוקדם ויחיד: לפני כל משא-ומתן — לתת אפשרות להגירה חופשית ליהודי מדינות האסלאם. ללא התנאי הזה יש לדחות את פניות העולם.

עכשיו אני רוצה לעבור לנושא החשוב יותר מהנושא הקודם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מזרחי, עברת את זמנך. אני מוכן לתת לך עוד דקה.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

בלוח כתוב עשר דקות. אני אקצר.

רבותי חברי הכנסת, אין זה סוד ומהמפורסמות היא האמרה הידועה, שמלחמת תרבות קשה ממלחמה פיסית: מלחמת התרבות הנערכת כעת, בתקופה לא סימפתית במיוחד, בפרט שלפי מה שנשמע מחוגים מסוימים — זה ממש אכסורד נורא. מה אתם משתלחים? ממש מסלפים בראש כל חרצות ובעולם את העיקר. מהי ההכרזה? שיהודי הוא זה שעובד אדמה ומדבר עברית? מה הפילוסופיה הזאת? זהו חטא להיסטוריה היהודית. וכי כמה וכמה שאינם יהודים סובבים בארצנו ומדברים עברית ועובדים. לכן הם יהודים?

רבותי חברי הכנסת, בכל הזדמנות שבה נשמעת הקריאה לתת עולים קצת יהדות אתם משתלחים כנשוכי נחש וצועקים: מה הם דברי ההבל ומה הם דברי החלאה שנשמעים פה, ועוד ועוד. אינני רוצה להיכנס לוויכוח על זה, אלא לומר את האמת.

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי־אמון לממשלה —

רוצה לומר לו מה שאמר חבר הכנסת דאז פנקס מהמפר"ל, מהמזרחי: "אני קובע לפי הידיעה שבידי, שהפעולה אשר נעשית במחנות העולים, אם אציינה בציון הקל ביותר אפשר לציינה ככפייה מצפונית ואינקוויזיציה נגד דת ישראל; והרצח תרבותי ודתי". חבר הכנסת פורת, את זה אמר חבר הכנסת לא מדגל התורה, לא מש"ס לא מאגודת ישראל. אמר את זה איש מפר"ל באותם ימים קשים. אגא, לפחות תמשיכו את דרכם של מורי דרככם שקדמו לכם, אם אתם לא רוצים ללמוד מאתנו תרבות ודרך־ארץ. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גפני. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל קליינר, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק פרץ; אני אומר חבר הכנסת ולא השר, כי הוא מופיע כאן בשם סיעתו.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בשיבת ועדת העלייה והקליטה היום הודיעו חברי המערך, שהם יחרימו את ישיבות הוועדה שבהן ישתתף שר הקליטה יצחק פרץ. אם הם יממשו את כוונתם, תהיה זו פגיעה משמעותית בעבודת הוועדה. כל עוד שר הקליטה משמש בתפקידו, והוא יישמש בתפקידו אם לא ישיגו הצעות האי־אמון את הרוב שאתם מצפים לו, כל עוד הוא משמש בתפקידו, הדיונים הם חלק מרכזי וחשוב בעבודת הוועדה. החרמת הדיונים, יותר משתהווה עונש לשר, תפגע בפיקוח הפרלמנטרי של הכנסת על עבודת הממשלה, ובעקיפין, בתהליך הקליטה, כלומר בעולים עצמם.

היסחפות חברי המערך בוועדת העלייה לצעד קיצוני ולא שקול כזה, העומד בניגוד לאחריות שאותה מגלים בדרך כלל חברי האופוזיציה בוועדה בנושא הקליטה, היא סימפטום לטירוף שאחז בציבור שלם נוכח דבריו של הרב פרץ ב"מבט".

אברהם בורג (המערך):

מי המטורף?

מיכאל קליינר (הליכוד):

האם צריך היה לעבור על דבריו בשתיקה? בשום אופן לא! התנועה הקיבוצית יכלה, בצדק, לראות עצמה נפגעת מאוד מהכללות, מהקונטוציה החרדית של הביטוי שמר, מהטלת מטל המשא של פשעי המשטר בשנות ה־50 על התנועה הקיבוצית, ואפילו מה"אל תיגע ב"י".

קריאה:

מיכאל קליינר (הליכוד):

אבל עוצמת התגובה, התזוית שאחזה כל מי שעט בידו, עשרות המאמרים וההכללות נגד, מגלות תופעה שלילית, שהיא חמורה בעיני לא פחות מההתבטאות החמורה של השר. כאן קמו הרבה אנשים לבקר ולבוא חשבון עם אותה התבטאות. אף אחד לא קם לגנות את ביטויי הרפש שבהם השתמשו נגד השר.

קריאה:

לא היה מספיק.

מיכאל קליינר (הליכוד):

את מי גייסו העיתונים נגד הרב פרץ? את יצחק בן־אהרון. ומה עושה הדמוקרט הדגול הזה? מכנה את הרב פרץ — לצערי אני מצטט, התלבטתי אם לחזור על הביטוי הזה, אבל הוא נאמר בעיתון רב־תפוצה, אני מצטער ומצטט את בן־אהרון — "חולה נפש החוקק לטיפול פסיכיאטרי". ובהמשך לזיכוכות

משה גפני (דגל התורה):

חבר הכנסת פרץ, נגיע לעכשיו.

כיצד יכולים לעמוד כאן היום ולומר "אנחנו קלטנו וכיצד אתם באים בטענות"? על זה אנחנו באים בטענות. על אלה אני בוכייה בימים אלו. אותן עליות התפרקו מעדיין, מהמסורת המפוארת שאותה הביאו מארצות מוצאן, ופרקו אותן כאן בכפייה.

הרב פרץ הוא שר הקליטה שנבחר באורח דמוקרטי, לא על־ידיכם, נכון, לא על־ידי השמאל, לא על־ידי הקיבוצים, אבל הוא נבחר על־ידי האזרחים במדינת ישראל ועל־ידי הכנסת כשר הממונה על קליטת העלייה, והוא עושה את זה באופן הטוב, וכפי שצריך לעשות.

מכיוון שהדברים נדושו עד דק, וכוונת השמאל ידועה, הוא איננו רוצה את הממשלה הזאת, זאת זכותו — —

עמנואל זיסמן (המערך):

למי אתה קורא שמאל?

משה גפני (דגל התורה):

שמאלה מהליכוד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אתה צריך לסיים את דבריך. אתה יודע שנתתי לך רשות דיבור לפנים משורת הדין.

עמנואל זיסמן (המערך):

— — —

עמיר פרץ (המערך):

— — —

משה גפני (דגל התורה):

חלילה, לא התכוונתי שאתה שמאל. הרי אתה משלנו.

אכן צריך להוריד את רמת המתח, את הדיבורים שהם דיבורי סרק, שאין מאחוריהם ולא כלום.

אבל, איני יכול לסיים בלי להזכיר לירידי חבר הכנסת חנן פורת, חבל שהוא איננו כאן, שביקש שנדבר במתינות

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אני מבקש לסיים. עוד משפט אחד.

משה גפני (דגל התורה):

אני מבקש לסיים ולומר לחבר הכנסת חנן פורת, שדיבר פה על מתינות; אני רוצה לקרוא לו קטע — — —

היו"ר ש' וייס:

זמן חם.

משה גפני (דגל התורה):

אני חייב.

היו"ר ש' וייס:

אתה חייב הכול, אבל זמן חם.

משה גפני (דגל התורה):

רק שניים־שלושה משפטים.

אני רוצה להזכיר מה שאמר איש המזרחי וחבר הכנסת לשעבר המנוח פנקס. אני רוצה להזכיר דברים אלה לחבר הכנסת פורת, שבכל פעם שיש ויכוח בין היהדות הדתית ליהדות שאיננה כזאת הוא מגלגל עיניים ומדבר בצדקנות, אני

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

הישרה. אילו נקרא שר הקליטה צור, או שרון לצורך העניין, חלק מהאנשים היו קושרים לו כתרם; חלק לא. היו מי שהיו קושרים כתרם על כך שמשדר שהיה בנוי לקלוט 14,000 עולים התמודד בהצלחה עם רבע מיליון עולים וקלט אותם. אבל היות שזה השר פרץ, ולא משנה מה הוא יעשה ומה יעשה המשדר שלו, כי מראש יש סטיגמה שהוא לא יכול להצליח — סוחפים לעניין ותולים את הכישלון בקליטה במשדר הקליטה, כאילו הוא אחראי לדירור ותעסוקה. הוא הרי גם רב וגם בא ממקום מסוים, ברור שהוא נכשל, מה חשובות העובדות... אפילו השר אריק שרון מולד תמיד יצדק גם בעיניכם, זמנית כמובן.

אני מוצא את עצמי, במקום לכעוס על פרץ, וזה מה שהרגשתי ביום חמישי, מזדהה מבחינה מסוימת — בלי קשר לביקורת שלי — עם קורבן שמבחינתו, כמאבק שיהודים אתיופים לא יישלחו לקיבוצים, הוא כסך הכול מייצג את בורחיו.

יש ביקורת — והיא מגויימה — המשתמשת בכלים שלא היתה משתמשת בהם מול מישהו אחר, שמוכילה לתגובה הפוכה. זו, לפחות, היתה התחושה שלי. עד כמה משתמשים בדמגוגיה, אני רוצה להשתמש בנקודה אחת. אומרים: מה זה, כטירת-צבי לא היה חינוך דתי? כאילו מישהו לא הבין שההתייחסות של פרץ איננה נוגעת לקיבוצים הדתיים בהקשר של האתיופים אלא לקיבוצים החילוניים. למה בכלל מצפים, שהוא יתמוך בשליחת ציבור דתי לקיבוצים לא-דתיים? איזה מין צביעות היא זו?

משפט אחרון — אני כעד קליטת עולים בקיבוצים, הרבה יותר. אם יש לי ביקורת מסוימת — ואמיתי אותה לחברי בקיבוצים — היא על כך שהם קולטים פחות מדי. תקופה מסוימת היתה לי תחושה שיש איוו הסתגרות, ושלא היתה מספיק התלהבות לקליטת עולי בריית-המועצות. דרשו כל מיני תנאים, אולי מבחינה זו הקריאה שלי לקיבוצים היא, שילמדו מערים רבות בישראל, מערי פיתוח, ולא יחכו לתקציבים, יפתחו את השערים, ונחזור לקונסנסוס שלנו בקליטת העלייה.

שמעתי הבוקר ברדיו את הרב פרץ, שמעתי את הקריאה שלו לקיבוצים לקיים דיאלוג.

יעקב צור (המערך):
על איזה בסיס?

מיכאל קליינר (הליכוד):
הוא יענה. הוא מדבר אחר. אני לא העורך-דין שלו. אם הבנתי נכון את דבריו של הרב פרץ היום בתקשורת — אני קורא לכם, אל תפריעו, אל תדחו את היד המושטת, אל תחפשו מלחמות חינוך, אל תחפשו שנאת חינוך.

קריאת:

מיכאל קליינר (הליכוד):
אמר מה שאמר, יגיד היום מה שיגיד.

יעקב צור (המערך):
שלא יעשה שקר בנפשו.

הי"ר ש' וייס:
אני מבקש שלא להפריע.

מיכאל קליינר (הליכוד):
חבר הכנסת יעקב צור, כמה שהוא יגיד היום הוא לא

ה"אידיאולוגי" המעמיק הזה, מסתבר שהוא מתמחה לא רק בפסיכיאטריה אלא גם בוותרנייה ואומר — ואני מצטט את בן-אהרון, לצערי — "רק אדם נשון כלבת יכול להטיל אשמה כזו בקיבוצים". ומי הדובר? אותו בן-אהרון שקרא למרי אזרחי נגד דין הבחור לאחר המהפך ב-1977.

לרמה כזו של גידופים במקום ביקורת עניינית לא הידרדרו החקשורות וחלק מהפוליטיקאים אחרי "נפולת של נמושות", אחרי ה"צ'חצ'חים", אחרי שנאמר לאב שכול על-ידי ראש ממשלה בישראל "לך לגלות".

אולם היות שדמם של דתיים בישראל מותר, אפשר לחרוז בשם שר בישראל גם חרזיו גן-הילדים, ואני מצטט: "פרץ שרץ" "בפתח של השרץ השרץ" — דנקנר ב"חדשות". על זה לא שמעתי גינוי היום.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

קריאה:

אשרי, יתום אני.

מיכאל קליינר (הליכוד):

חברי הכנסת, חורבן הבית-השני אירע בגלל שנאת חינוך. גם העקבות הלאומית הזאת, נס העלייה ותהליך קיבוץ הגלויות, שלהם היינו עדים בשנה הראשונה, יתמוטטו ויקרסו אם ניתן לשנאת החינוך הזאת, לחוסר הסובלנות הזה, להימשך.

כסך-הכול אנחנו מדברים על דמוקרטיה ומדברים על בחירות ישירות. האם זה לא לגיטימי — ואני לא מדבר על ההתבטאות, כבר דיברתי עליה — מבחינתו של הרב פרץ להיאבק על כך שיהודים אתיופים שומרי מצוות לא יישלחו לקיבוצים בלי לבדוק אם יש בהם סידורי כשרות מספיקים, עירוב, מקוואות? זה מאבק לגיטימי, ואגב, הוא התחיל בתכתובת עם דיניץ. מי שהפך את העניין לפומבי במגמה לדוג במים עכורים היה דיניץ, ולא פרץ. אחרי זה בא "מבט", ויש להצטער, ועל זה אמרתי את דברי.

אלי דיין (המערך):

כל הזמן הוא תוקף את דיניץ.

וכאל קליינר (הליכוד):

אני מוכרח להגיד דבר נוסף, ואמיתי זאת בוועדה. אפשר להתמודד עם הרב פרץ, אבל לכוז ולהטיל את כל בעיות הקליטה על משרד הקליטה — זה פשוט לא מדויק. אני כיושב-ראש הוועדה, יכול להגיד, שאם יש חלק אחד במערכת הקליטה שהוא הצלחה — זו הקליטה הישירה.

אברהם בורג (המערך):

מיכאל קליינר (הליכוד):

משרד הקליטה לא אחראי לשיכון.

אברהם בורג (המערך):

מי כן?

מיכאל קליינר (הליכוד):

כדי לתקוף את הדתיים אתם תורידו כל אחד מעץ התלייה באופן זמני. כשהיה מנגנון שבנוי ל-14,000 עולים, והוא קלט השנה למעלה מרבע מיליון — אני יודע שיש בזה חלק גם לחבר הכנסת יעקב צור, הוא כשר הקליטה לחם על השיטה הזו של קליטה ישירה, אבל היא הצליחה תחת האחריות ותחת הניהול של משרד הקליטה. אם יש חלק שהצליח, זו הקליטה

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט
— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום,
המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, נאמת נאום קשה, איש לא הפריע לך.
אבקש שלא להפריע.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

היור"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לו זמן מוקצב. עכשיו אין שאלות.

יעקב צור (המערך):

איש לא חטף אותם.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יעקב צור, לך לא הפריעו. היה לך נאום חזק

וקשה.

יעקב צור (המערך):

איש לא חטף אותם. לא חטפתי אף אחד.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, אני שמח שהצטרפת לסיעת המערך,
אבל נא לא להפריע.

אורה נמיר (המערך):

מה אתה שמח?

היור"ר ש' וייס:

כל קול נוסף חשוב. אגב, אני לא יזמתי את ההצטרפות
הקודמת.

אורה נמיר (המערך):

שיצטרף לליכוד.

יעצוק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
הנערים והנערות, שבאו מבתיים דתיים, סיפרו לי,
בין השאר, איך אולצו לאכול טרפות ונבלות, איך אולצו

אברהם בורג (המערך):

זאת אידיאולוגיה של גטו. הצטרדות.

אורה נמיר (המערך):

היור"ר ש' וייס:

חברת הכנסת אורה נמיר, אבקש לא להפריע.

חיים רמון (המערך):

האם זה הבסיס להירכרות?

היור"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אי-אפשר לקיים כך דיון. אני אפסיק את
הישיבה אם המצב הזה יימשך.

אריה אליאב (המערך):

הוא מוסיף חטא על פשע.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אליאב, גם אתה נאמת.

חיים רמון (המערך):

האם זה בסיס להתפייסות?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מאמין? ובמה שאמר הכומר הוא לא מאמין? תפסיקו לחפש
את המלחמות.

היור"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת קליינר.

לפני שאני מוסר את רשות הדיבור לנואם הבא, אני רוצה
לומר משהו. חבר הכנסת יצחק פרץ מופיע כאן בשם סיעת
מוריה, בתוקף היותו גם חבר כנסת, עם זמן מוקצב. אני מרגיש
את המתיחות באולם. אני פונה אליכם בכל לשון של בקשה
להתרסן, כי אני אצטרך לנקוט את כל הצעדים כדי שיתקיים
כאן דיון כיאה לפרלמנט. חבר הכנסת יצחק פרץ, בבקשה.
אחריו, אחרון הדוברים, חבר הכנסת עמיר פרץ.

אלי דיין (המערך):

יש פרץ ויש זוועה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתח דברי ברצוני
לשחזר איך התחילה כל הפרשה. ביום שלישי האחרון, כלילה,
הגיעו אלי ידיעות מכיוונים שונים, שהסוכנות היהודית
החליטה להעביר חלק מעולי אתיופיה מבתי-המלון לקיבוצים
השונים, כאשר מדובר בקיבוצים חילוניים. פנו אלי, גם הרבנים
הראשיים לישראל, להתייצב מול המגמה הזאת. פנו אלי רבנים
מאזור הצפון שהיו עדים להתרחשות.

למחרת בבוקר פניתי לראש הממשלה וביקשתי ממנו
להתערב בנושא כדי שלא תתעורר סערה ציבורית. ראש
הממשלה הבטיח לי לעשות כן.

פניתי במברק ליושב-ראש הסוכנות, מר שמחה דיניץ. אני
חושב שזה מברק מכובד, מנומס. אמרתי לו שהנושא עלול
לעורר פרשה, ושאני מבקש למנוע את העברתם של יהודי
אתיופיה לקיבוצים חילוניים, שכן מדובר בעדה דתית והקיבוץ
הוא חילוני, ולפי אופיים של העולים האתיופיים המקום לא
יתאים להם.

במקום לקבל תשובה עניינית מיושב-ראש הסוכנות,
יושב-ראש הסוכנות יצא לתקשורת. גם יושב-ראש מחלקת
העלייה בסוכנות, אורי גורדון, יצא לתקשורת. גם מוקי צור יצא
לתקשורת, ובתוך שעות מספר חזרו על עצמם דברי השתלחות
מחוסרי רסן מפי הנציגים הללו, מי יותר ומי פחות.

בעקבות זאת החלטתי לצאת לתקשורת, לאחר
שהתאפקתי שעות מספר. הבנתי שצריך לעשות סוף לעניין
ולהשיב. הופעתי בטלוויזיה. ראיתם את ההופעה. אני מודה
ומתוודה, ההופעה לא היתה גשרית, אבל היא מעידה על
עומק הכאב שמפעפע בלבי זה כ-30 שנה.

בהיותי בחור צעיר, כבן 18-19, שמעתי שהגיעו עולים,
בני נוער, בעיקר ממרוקו ומשאר עדות המזרח. משום-מה כולם
הופנו לקיבוצים חילוניים, איש מהם לא הופנה לקיבוצים
דתיים. חרשתי את כל קיבוצי הצפון. נכנסתי לקיבוצים ללא
כובע, ישבתי עם הצעירים ושוחחתי אתם. אם אצטרך,
בהזדמנות מסוימת, לציין את שמות הקיבוצים ולפרט מה
שמעו אזוין, אעשה זאת. אבל אני רוצה לומר: שמעתי שם
דברים שגרמו לי קריעת לב, ללא גזומה. ראיתי את הדמעות,
ראיתי את הכאב, ולא יכולתי לעשות מאומה. דיווחתי על מה
שראו עיני לגורמים הדתיים במדינת ישראל בשעתם. יחד עם
חבר הפעילים עשינו אז מסיבת עיתונאים, ודיווחתי לעיתונאים
על מה שראו עיני.

הכאב הזה, במשך 30 שנה — — —

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, נאמת נאום קשה וחזק ואיש לא הפריע לך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, חבר הכנסת רן כהן, מן המקום הזה נאם כל חבר כנסת שיש לו זכות דיבור.

אברהם בורג (המערך):

אתה לא מצפה שיישא נאום של אנטישמיות רבנית ואיש לא יאמר מלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בורג, אני מצפה לכך שבכנסת כל אדם יאמר מה שהוא רוצה לומר.

אברהם בורג (המערך):

זאת אנטישמיות רבנית.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אברהם בורג, האם אתה מצפה שאני אאפשר לכם שלא לאפשר לו לדבר? זאת הדמוקרטיה שלך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אני אוציא אותך. חבר הכנסת אליעזר מזרחי, נא לשבת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צריך לעקור את השנאה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דדי צוקר, נוסף על עניין השנאה יש כאן כנסת. אני מבקש שלא להפריע.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל): שמעתי נערות צעירות, שסיפרו בעיניים דומעות, איך אילצו אותן ללבוש מכנסיים קצרצרים וחולצות ללא שרוולים

עדנה סולודר (המערך):

אפילו אותי לא אילצו.

היו"ר ש' וייס:

אל תשיב.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דדי צוקר, האם אתה רוצה שהישיבה תימשך עד חצות?

משה גפני (דגל התורה):

חיים רמון (המערך):

עד היום אתם — — —

יעקב צור (המערך):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חיים רמון, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת יעקב צור, אני קורא אותך לסדר.

חגי מירום (המערך):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, הצעה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אל תיתן לי עצות. אל תעזור לי. חברי הכנסת, אם זה יימשך כך אפסיק את ישיבת הכנסת.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל): אני מצהיר כאן, שאם יהיה צורך אהיה מוכן להסיר את החסינות שלי ולהתייצב בפני כל פורום משפטי ולהציג עובדות, ראיות, מסמכים ועדים, שהיה מסע של שמד בקיבוצים בארץ-ישראל.

אריה אליאב (המערך):

איך אתה מדבר?

אברהם בורג (המערך):

תתפטר, עוכר ישראל.

יעקב צור (המערך):

אברהם בורג (המערך):

אתה עוכר ישראל.

אריה אליאב (המערך):

איך אתה מוציא מלים כאלה מפיו?

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל): אני מבין שהאמת כואבת. האמת כואבת לכם.

עדנה סולודר (המערך):

חגי מירום (המערך):

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

אני מודיע על הפסקה של חמש דקות. הישיבה נפסקת לחמש דקות. בעוד חמש דקות תתחדש הישיבה.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:50 ונתחדשה בשעה 19:55).

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הישיבה החלה. נא לשבת. חברי הכנסת, אני רוצה למסור הודעה. חבר הכנסת רמון, תאפשר לקיים את ישיבת הכנסת. חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

אני לא אתן לו לדבר.

היו"ר ש' וייס:

לי תיתני לדבר?

חברי הכנסת, לפני שאני מעביר את המשמרת ליושב-הראש הבא של הישיבה, אני מבקש למסור הודעה: אנחנו

חוברת ל"ד. ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ש' וייס:

או לא נכון, תעיר לו אחר כך בפתק. זה לא מבחן פה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
מטרת הוועדה היתה לבדוק את כל ההאשמות בדבר כפייה דתית במחנות העולים ולברר אם הקטרגים בעיתונות נכונים ומי אחראי להם.

מסקנות הוועדה היו, בין היתר: א. היתה שגיאה פטלית במסירת חינוך לידי המחנות לידי המחלקה לקליטה תרבותית בקרב העולים; ב. בהטמעת נימוסי חברה, שאומנם אין בהם משום חילול דת, היתה קיימת סכנה באשר להשפעתם על אותם ילדים שעלולים לערער בהם את יסודות המוסר הכלליים; ג. גזיות הפיאות היתה שיטה ולא מקרה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איפה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת פלדמן, הואל לשבת במקומך בבקשה, לא שם.

אליהו בן-מנחם (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פלדמן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת פלדמן, הואל בבקשה לעבור למקומך.

אליהו בן-מנחם (המערך):
הוא מרגיש פה טוב.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אני מצטט מתוך מסקנות ועדת-פרומקין.

חגי מירום (המערך):

מה זה קשור לקיבוצים?

עדנה סולודר (המערך):

מה זה קשור לקיבוצים?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צור, אני מבקש להירגע.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
ד. גם הפרעת לימוד התורה היתה שיטה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, המחן בבקשה. חבר הכנסת צור, הוא ידבר ואני מבקש ממך להירגע.

יעקב צור (המערך):

תלוי במלים שהוא יבחר.

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש ממך להירגע ובכל זאת לשקול את בקשתך.

יעקב צור (המערך):

אני אשקול.

עדנה סולודר (המערך):

כל מה שהוא קורא לא קשור לקיבוצים.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת סולודר, חבל על קולך.

את ישיבת הכנסת נקיים, הרי זה ברור. אין זה תפקידו של יושב-ראש ישיבה להתערב בתוכן של הנאומים. אינני חושב שיש פה חבר כנסת אחד שהיה רוצה, שכל יושב-ראש של ישיבה יתערב בתוכן של נאומיו. כבר היו על כך מאבקים. אני רק פונה אליכם לאפשר את קיום הישיבה.

אני רוצה לפנות אל חבר הכנסת פרץ, כי הוא צריך להמשיך את נאומו.

קריאה:

לשר פרץ.

היו"ר ש' וייס:

לא, הוא מופיע כאן כחבר הכנסת. אני מבקש לקרוא לו, כי הוא צריך לסיים את נאומו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איש לא רוצה לשמוע אותו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, אתה בוודאי לא היית רוצה שיתערבו בתוכן נאומיך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איש כאלם הזה לא רוצה לשמוע אותו עוד הפעם.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לפנות אליכם בבקשה. אני גם מפנה את הבקשה לחבר הכנסת פרץ. חבר הכנסת פרץ, אני רוצה לפנות אליך בבקשה: זו שעה קצת מיוחדת, מצב מיוחד, אני לא זוכר הרבה מקרים כאלה. אני פונה אליך, אם אפשר, למצוא את המלים המתאימות כדי שתיווצרנה נסיבות שאפשר יהיה להידבר. ומכס, חברי הכנסת, אני מבקש לא להפריע את נאומו, כי אנחנו נקיים את ישיבת הכנסת.

עדנה סולודר (המערך):

אני לא אתן לו לדבר.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם: אם האופוזיציה תגרום לכך, שאנחנו נצטרך להפסיק את ישיבות הכנסת — אני אומר זאת כיושב-ראש וגם כאיש האופוזיציה — אני חושב שבסיכומי של חשבון זו תהיה שגיאה קשה לדמוקרטיה הישראלית. גם במצבים הקשים ביותר, אם האופוזיציה תגרום להפסקת ישיבות הכנסת, תרשמו את זה לפניכם, גם כרגעים הקשים — זהו מבחנה של הכנסת וגם של האופוזיציה.

בבקשה, חבר הכנסת פרץ, אנא, תעשה מאמץ כדי שאנחנו נצליח לקיים את הישיבה באופן פרלמנטרי. בבקשה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
כנסת נכבדה, אמשך בדברי.

בתחילת שנות ה-50 היה משבר בממשלה שהוכרז על-ידי החזית הדתית המאוחדת, הוקמה ועדת חקירה עליידי הממשלה בראשותו של השופט העליון גד פרומקין, וזיכרוננו לברכה, ועליה הוטלו התפקידים הבאים —

שמעון שטרית (המערך):

— — — שופט עליון.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לא להפריע.

שמעון שטרית (המערך):

זה לא נכון.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
— — — לימים הודו על משגים אלה מנהיגים, עיתונאים ואנשי ציבור.

ברשותכם, ציטוטים מספר. חבר הכנסת לשעבר אריק נחמקין אמר בכנס ברחובות: קרענו 250 מושבי עולים ממסורת אבות וניתקנו בנים מחיק אבותיהם. כתוצאה מזאת גדל דור שולול באבותיו ופרק מעליו כל עול.

אברהם בורג (המערך):
מה זה שייך? זאת תעמולה מה שאתה עושה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת בורג, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אברהם בורג (המערך):
נחמקין אינו קיבוצניק. הוא מושבניק. האם זה חלק מחובות המושבים?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת בורג, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אהרון שבתאי, משורר, איש מפ"ם — — —

חגי מירום (המערך):
נחמקין גר במושב ולא בקיבוץ.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מירום, אתה מכיר את חבר הכנסת והשר לשעבר נחמקין, גם את דעותיו.

יגאל הורביץ (הליכוד):
אתה יודע כמה שנים היה נחמקין במושב עולים? כל המשפחה שלו.

עדנה סולודר (המערך):

אריה אליאב (המערך):
— — — למה אתה עוזר לו?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אליאב, זכותו של השר לדבר. אני מבקש להתרסן.

עדנה סולודר (המערך):
זכותו לדבר, אבל לא זכותו להיות שר ולא זכותו להיות שר הקליטה.

היו"ר ד' תיכון:
אני לא אתן לו לדבר עד שחברת הכנסת עדנה סולודר תאפשר לנו.

חגי מירום (המערך):
שייבר ולא ינבל.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אני מבין שיש כמה חברי כנסת שרוצים שאני אקרא אותם שלוש פעמים לסדר. אני עומד לעשות זאת.

גד יעקבי (המערך):
מי שקם ומשמין את מדינת ישראל, את ההתיישבות, את ההיסטוריה של מדינת ישראל — — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גד יעקבי, לא מתאים לך. הוא לא לשבת.

מיכאל איתן (הליכוד):
עכשיו הוא מדבר על ההתיישבות? החברים שלו משמיצים את ההתיישבות.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אל תעזור לי. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
הסופר אלי עמיר, שחונך בקיבוץ, כותב — — —

חיים בר-לב (המערך):
שמענו אותו אומר שהוא לא מקבל את הגרסה שלך.

יהושע מצא (הליכוד):
איזו התנהגות זאת?

עדנה סולודר (המערך):
כמה אתה חושב שאפשר לשמוע זאת?

אריה אליאב (המערך):
הוא משמין אותו, יורק עליו — — —

היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת עדנה סולודר, חבר הכנסת אליאב, הוא יכול לומר שהוא רוצה.

יהושע מצא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, הם כבר שילמו פעם אחת את העונש, הם באופוזיציה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יהושע מצא, אני מבקש ממך שלא לעזור לי. תודה.

עדנה סולודר (המערך):
בזכותנו העולים — — —

היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת עדנה סולודר.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
בריאיין עם הסופר אלי עמיר, לרגל הוצאת ספרו "תרגול כפרות", בעיתון "ידיעות אחרונות" ב-17 בפברואר 1984, הוא אומר: קודם כול הניתוק הדרסטי שהם ביקשו לנתק אותנו מהמשפחות, הם רצו לשבור את העולה בתוכנו, להביא אותנו אליהם, אל המרד בהורים, אל המרד בגלות, אל המרד במסורת והדת — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
עכשיו יגרשו אותו גם מ"העבודה".

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת צירלי ביטון.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
מתוך ספרו של העיתונאי תום שגב, 1949, הישראלים הראשונים — על גזיות הפיאות לילדי העולים במחנה, וזאת בשל חשש מחלת עור וגזוזת: במחנות אחדים העריכו שכ-60%

חוברת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לובה אליאב, לא נאה.

יעקב צור (המערך):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צור, את תשומת לבך אני מבקש.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
בסיום דברי, ברל כצנלסון, שהיה מגדולי הוגי הדעות של
מפא"י דאז, מצוטט בתוכנית "חיים שכאלה" למנהיגה של
מפ"ס, יעקב חזן, וכך הוא אומר שם: שליחת נוער לקיבוצים
עלולה להביאם לשמד. ובכן, הרב פרץ לא היה הראשון
שהשתמש במטבע זה. גדול הוגי הדעות של מפא"י דאז קבע

עדנה סולודר (המערך):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת עדנה סולודר, בלאו הכי הוא לא שומע.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

ברל כצנלסון לא היה ב"חיים שכאלה" לחזן.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
יעקב חזן ציטט דברים שאמר לו ברל כצנלסון בתוכנית
"חיים שכאלה".

אברהם בורג (המערך):

הוא היה בתוכנית?

חיים בר"ל (המערך):

ברל כצנלסון בתוכנית?

שמעון פרס (המערך):

העולים לא באו לארץ. זה היה לפני הקמת המדינה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
לא ביחס לנוער של עדות המזרח.

שמעון פרס (המערך):

אלא ביחס למי?

יעקב צור (המערך):

— — — רק השנאה שלך — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צור.

יצחק רבין (המערך):

לא היתה עלייה — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רבין, אני מציע שלאחר מכן תתקנו את
הטעות, לא כזה הרגע.

חגי מירום (המערך):

אי-אפשר לתקן את החרפה; את הטעות כן, אבל לא את
החרפה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, אני קורא אותך לסדר בפעם האחרונה.

חגי מירום (המערך):

לא קראת לי לסדר כלל.

ואולי יותר נגועים במחלות כאלה. שור, שהיה אז שר החינוך
והתרבות, קיבל את ההסבר. אחר כך התברר לו שהוא הוטעה.
הסרת הפיאות היתה שיטה.

ובמקום אחר, כתוב בדוח ועדת-פרדומקין, שכל אלה
שנחקרו חזרו על המשפט, שבכל מקום במחנות נאמר להם:
בארץ-ישראל אין צורך בפיאות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
זאת סיבה ללכות שנאה היום?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רובינשטיין.

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

אני לא מאפשר לשאול שאלות.

אורה נמיר (המערך):

למה לא?

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו רוצים לסיים את הדיון היום, הלילה, ברשותך.

אורה נמיר (המערך):

אתה ממחר? אני לא ממחרת.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
הסופר א.ב. יהושע כותב בעיתון "דבר" בשבוע האחרון:
אכן אתה צודק, הרב פרץ, אנחנו רוצים לשנות רוחנית את
עולמם הפנימי של העולים הבאים אלינו.

אברהם בורג (המערך):

אבל גם אתה רוצה לעוות נפשות. אתה המטיף הגדול
ביותר שיש בארץ, הפונדמנטליסט, צייד נשמות. איך אתה
מעז?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אברהם בורג, אני קורא אותך לסדר.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום שישי האחרון רואיין
הקייס האתיופי ברוך גובאזה, וכך הוא אומר: שמרנו על הדת
הרבה דורות — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צוקר, הרי הוא לא מצליח להשלים משפט.
והרי הוא ידבר כאן עד שהוא יסיים, רבותי, לא יעזור לאיש. אני
אאפשר לו לדבר. בבקשה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
ובכן, הקייס האתיופי, ברוך גובאזה, מצוטט ב"ידיעות
אחרונות" של השבת: שמרנו על הדת הרבה דורות וזכינו
לעלות לישראל הודות לכך ששמרנו את התורה. לכן נמשיך
לשמור על התורה, כי היא שומרת עלינו. אני פוחד שתעשו לנו
מה שעשו הקיבוצים לעולים הדתיים בשנות ה-50.

ובסיום דברי — — —

אריה אליאב (המערך):

— — —

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

- היו"ר ד' תיכון:
אני יודע. הפעם אני קופץ ישר לשלישית.
- חגי מירום (המערך):
זה לא מקובל.
- היו"ר ד' תיכון:
אני יודע שזה לא מקובל. לא מקובל להפריע.
- אורה נמיר (המערך):
— — —
- היו"ר ד' תיכון:
אני מציע לך שתליני בפני ועדת האתיקה לאחר מכן.
- יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
בסיום דברי, אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם. מי שהוציא שדים מהבכבוק הם אנשי הסוכנות ואנשי הקיבוץ.
- אברהם בורג (המערך):
זה אתה.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת בורג.
- אורה נמיר (המערך):
זה רק אתה.
- היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת אורה נמיר, חבר הכנסת פרץ עומד חמש דקות ומבקש להשלים משפט אחד.
- אברהם בורג (המערך):
הוא לא יכול להכניס שד חזרה לבכבוק.
- היו"ר ד' תיכון:
אבל הוא ישלים את המשפט. יכול להיות שאת השד הוא לא יחזיר, או כן יחזיר. את המשפט האחרון הוא יאמר.
- אברהם בורג (המערך):
אבל בבזש פנים.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת בורג.
- גד יעקבי (המערך):
שישמור על זכות השתיקה.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יעקבי, מה קרה לך היום? הרופא רומז לי שאני צריך להתחשב כך.
- גד יעקבי (המערך):
שילך בעקבות חבריו וישמור על זכות השתיקה.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גד יעקבי, מה קורה לך? לא מתאים לך.
- יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
כפי שאמרתי בפתח דברי, אני חוזר ואומר: שלחתי מברק מכוונו ומנומס למר שמחה דיניץ — — —
- אברהם בורג (המערך):
אתה מתחסד.
- יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אני מבין אתכם. כואב לכם לשמוע את האמת, אני מבין אתכם.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת צור, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית, ואני מבקש ממך לעזוב את האולם.
- היו"ר ד' תיכון:
אני מציע לך שתליני בפני ועדת האתיקה לאחר מכן.
- יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
המושג שמשום-מה הכעיס אתכם, המושג שמד, כנראה אינו מובן דיו.
- גאולה כהן (התחיה):
— — —
- היו"ר ד' תיכון:
אל תעזרי לי, חברת הכנסת גאולה כהן.
- יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
זה לא מושג שטבעו אותו עיתונאים, אפילו לא אליעזר בן-יהודה, עם כל הכבוד לו — — —
- אריה אליאב (המערך):
טורקוומדה טבע אותו.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת לובה אליאב, זה 500 שנה, אבל לא זה המקום.
- אריה אליאב (המערך):
אני מלמד אותו היסטוריה.
- יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
זהו מושג תלמודי, שהמשמעות שלו אינה המרת דת. המשמעות שלו היא, אם עוקרים תורה ומצוות מיהודי, בתלמוד זה נקרא שמד.
- שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה פירוש כורח.
- היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת שולמית אלוני.
- יעקב צור (המערך):
אתה מטעה את הכנסת. לא היו אז אנשים חילונים.
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת צור, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.
- יעקב צור (המערך):
— — —
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת צור, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.
- יעקב צור (המערך):
— — —
- היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת צור, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית, ואני מבקש ממך לעזוב את האולם.

חוכרת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חר"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

משה שחל (המערך):
לא.

חגי מירום (המערך):
אין לך פה ידידים.

אורה נמיר (המערך):
לא.

עמנואל זיסמן (המערך):
איזהו מכובד? המכבד את הזולת. הוא לא מכבד את הזולת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שחל, חברת הכנסת אורה נמיר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למדת את הפטנט. השתמשת בשנאה.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי חברי הכנסת. חבר הכנסת זיסמן.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
שימו לב, רבותי, שימו לב, כבר למעלה מחצי שעה מנסים לסתום לי את הפה כדי שלא אדבר. החוגים הללו סבורים שזכות הדיבור ניתנה רק להם ולאחרים צריך לסתום את הפה, שימו לב.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
התגובה על המברק שלי היתה — — —

שמעון שטרית (המערך):
לא הסתה.

משה גפני (דגל התורה):
— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שטרית.

חיים רמון (המערך):
אתם תשבו בשקט.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
חצי שעה לא נותנים לי לדבר. איפה הסובלנות? איפה זכות הבעת דעה? איפה חופש הדיבור? רוממות הדמוקרטיה כפיכם והדיקטטורה בידכם.

אברהם בורג (המערך):
אתם גזענים חרדים. איך אתה מעז לפתוח את הפה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בורג, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית.
אני מבקש ממך לעזוב את האולם.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אתה מדבר על סובלנות?

(חבר הכנסת א' בורג יוצא מן האולם.)

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
לא יעזור לכם, לא יעזור לכם. אתם לא תסתמו לנו את הפה. נאמר מה שאנחנו חושבים. כל היום אתם זורקים שיקוצים על הציבור הדתי. אתם תופסים כל היום את הציבור הדתי — — —

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
התגובה על המברק המנומס והמכובד שלי היתה השתלחות חסרת רסן בכלי התקשורת. טוב לזכור מי התחיל במערכה הזאת.

חגי מירום (המערך):

תראה איך אתה משתולל.

חיים רמון (המערך):
רק אתה.

אורה נמיר (המערך):
מה זה?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
הרב של רעננה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
כשמישהו עומד לענות לכם, אתם מאבדים את הראש, אתם מאבדים את שיווי המשקל. לא יעזור לכם. לא תסתמו לנו את הפה, אנחנו נדבר, נאמר את דברינו. אני לא מפחד מכם.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
ואני מצטער לומר, דווקא חוגי השמאל, שמרבים לדבר על זכות הבעת הדעה, על זכות הדיבור, על חופש הבעת דעות — — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אתה איבדת את הראש.

שמעון שטרית (המערך):
איזה חופש?

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
השיטות שלכם היו שיטות של הפחדה, שיטות של הפחדה. יש לכם עסק עם יהודי שהוא בן לאנוסי ספרד, שהוא לא נבהל ואינו מפחד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הרי כל המחנה הלאומי גינה אותו. כל הימין גינה אותו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דוד צוקר, חבר הכנסת חיים אורון, גם אתה רוצה שאקרא אותך לסדר, כדי לשמור על השוויון? אני מבקש שתירגע.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אולי תיקח שופרות?

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
לא אבהל מכם, רבותי חברי האופוזיציה.

יצחק חיים פרץ (מוריה — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
מכובדי וידידי חברי הכנסת — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, הואל לשבת.

חיים רמון (המערך):
אל תיגע בנו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
בחרמות ובשופרות.

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז.

יצחק חיים פרץ (מוריה) — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אבותי עברו את כל האינוויזיציה בספרד, והם לא נבהלו מאיש, כדי לשמור את התורה. אני לא אבהל.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פנחס.

חגי מירום (המערך):

מה הנהיג זה?

יצחק חיים פרץ (מוריה) — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אני רוצה לומר: אתם לא תבהילו אותי, לא תסתמו את הפה. לנו יש זכות דיבור, אני בארץ-ישראל.

אריה אליאב (המערך):

אל תיגע בו.

יצחק חיים פרץ (מוריה) — עם ישראל על-פי תורת ישראל):
אני בארץ-ישראל, אני בן לעם ישראל. אני לא נבהל מכס. ככל שתנסו לסתום לי את הפה, אני חוזר וקובע: בקיבוצים בארץ-ישראל היה מסע של שמד.

חגי מירום (המערך):

תתבייש לך.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת. הדובר האחרון — חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דדי צוקר, הרי הנואם כבר ירד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה צריך ענישה קולקטיבית?

היו"ר ד' תיכון:

הרי אתה יכול לצאת, איש לא הכריח אותך לשמוע את הדברים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל עמדתי בפרץ.

היו"ר ד' תיכון:

עמדת בפרץ, בפרץ הבא. רבותי, פרץ מחליף את פרץ.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, לא תיתן לו לדבר, לחברך? הרי כבר התחלף הנואם.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני שמי פרץ.

שר המשטרה ר' מילוא:

רוח פרצים.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני, חבר הכנסת פרץ, רוצה אני לומר לך, שמשפחת

פרץ היא משפחה ממושלת בית ישי, משפחה מזרעו של דוד המלך. ואתה, אדוני חבר הכנסת, שמת את שם משפחתנו למרמס ברחובותיה של מדינת ישראל. עושים אותנו ללעג ולקלס, לשמצה ברחובות. משרכטים סביבנו כפלי לשון ארסיים וקשים. אתה יודע מה? יצחק פרץ הנכבד, כל זה, עם כל הכעס שזה היה אמור לעורר באדם כמוני, לא עומד אל מול פצצת התרעלה של שנאת החינם שהטלת אל תוך העם, והפצצה שאתה הטלת מסוכנת יותר מכל דבר אחר, כי אתה יודע מה יהיו תוצאותיה.

אתה, אדוני, מנסה לדבר בשמם של אותם בני עדות המזרח. אתה, אתה בתורתך, ניסית להכניס את כל יוצאי מרוקו לגטאות ליטאיים. לא היתה לך שום כוונה לשמור על המסורת שלהם. אתה לא מסמל את מה שהם מסמלים, אינך דומה להם לא במראך, לא בלבושך, לא בסגנוןך. מי נתן לך את הזכות לדבר בשמם?

גם אני יכולתי פה לומר שאחי ואחיותי בקיבוץ הם, ואחי מנהל בית-ספר תיכון של התנועה הקיבוצית, בגאון. אבל לא זה העניין.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שאני מתקשה להשלים עם העובדה שהיום, אחרי 40 שנה, אתה מעלה שוב את הוויכוח הקשה שאתם, כל הצד הזה, כבר עשיתם ממנו הון פוליטי מספיק. לצערי הרב, יש פה גם חברים אחרים, כמו חברי צירלי ביטון, שנקרא לאותה דמגוגיה. כמה זמן אתם חושבים שנקויר את עתידם של בנינו על חשבון זה שאתם תאמרו לנו שסידרו את הורינו? כמה זמן?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

גם הם שונאים אותנו. בדיוק אותו דבר הם שונאים אותנו.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צירלי ביטון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עמיר פרץ (המערך):

גם אני הייתי אחד מאלה שהגיעו למעברות, וגם אני הייתי אחד מאלה שחיו ליד הגדר של הקיבוץ, ואף אחד שלא יספר סיפורים. בני ערי הפיתוח ייחלו לרגע שבו הם יוכלו להצטרף לאותו קיבוץ, כשהטענה המרכזית שלנו כלפי הקיבוצים היתה — מדוע לא עושים בתי-ספר משותפים, מדוע פניות המושקים לא משותפות, מדוע המדשאות לא מחוברות? מעולם לא היתה לנו טענה שמגרשים אותנו מהם, מעולם לא היתה לנו טענה שממירים את דתנו. איזה שקרים, איזה שקרים מופצים כאן, איזה רעל. לא מספיקה שנאת החינם שקיימת גם כן? כמה אפשר? שנה ועוד שנה. דברו על העתיד.

ואני רוצה לומר לך: אם בשמה של התורה אתה מדבר, יש לי מה לומר לך גם כזה. מה חשבת, שתבחר לך את החוקים וההלכות על-פי נוחותך שלך? תגיד לי, אדוני השר, כיבוד אב ואם הוא מצווה שרשומה בתורה? האם היא לא אחת מעשרת הדיברות? האם היא לא אחת מחמשת הדיברות של "עשה"?

אני רוצה לומר לך: אני שכבתי שנתיים בבית-החולים "סורוקה", אחרי שנפצעתי בשירותי בצה"ל. יום אחד התעוררתי, ומעל דפי העיתונות אני רואה את תמונתו של הפרופסור שניתח את רגלי, והכתרת: "הלך לנו בן". ואמרתי: אל אלוהים, אולי לא ידעתי, אולי הוא שכל את בנו, אולי איבד את בנו באיזה מבצע. והוא התכוון לאותם כוחות של חרדים,

חוכרת ל"ד, ישיבה ש"ט

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה —

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה מתחיל בספורים — — —

היו"ר ד' תיכון:

אדוני, סגן שר האוצר, אתה אדם מכובד.

עמיר פרץ (המערך):

תסלח לי מאוד, מי שעומד כאן ומנסה לתאר איוו פתיחות, מנסה לדבר בשם הדמוקרטיה, תובע זכויות לאפשר לו לדבר — אתה ניהלת מאבק נגד ישיבותיו של הרב גפני, אותן ישיבות גזעניות שמנחות את בנייהן שלא להתחתן עם בנות מעדות אחרות, שלא נותנות לילדי בני הספרדים להיכנס לאותן ישיבות? מתי אתה ניהלת את המאבק הזה, שאתה מדבר בשם הספרדים? מי נתן לך את הזכות הזאת?

משה גפני (דגל התורה):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

עמיר פרץ (המערך):

אני רוצה לסיים, אני רוצה לסיים בכך — — —

משה גפני (דגל התורה):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גפני, הוואל לשבת. חבר הכנסת גפני, חבר הכנסת גפני, חבר הכנסת גפני.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מיכאל איתן, באמת, אתה חסר למה שקורה כאן? אתה מרגיש מחסור בלחץ?

עמיר פרץ (המערך):

אני רוצה לומר, שידעו כולם, אותם בני שהגיעו לחברות הנוער בקיבוצים היו בני ראשונים שסימלו, בשביל יהדות צפון-אפריקה שהגיעה אחריהם, את מי שנתנו לנו את הזכות לבוא ולהיות במדינה הזאת כאחד מכולם. הם היו בני תנועות הנוער של "הבונים", של "דורון", בני שעלו לבדם, הגיעו ארצה, הגיעו לקיבוצים ושימשו סמל, סמל של מאבק ועשייה. הם היו אלה ששימשו לנו תמיד דוגמה.

אני רוצה לומר לאדוני השר, אל תיקח את הכיפה ואל תיקח תיאור שאולי מצאת אותו באיזה מקום, של קיצוץ פיאור. הרי כולנו יודעים שראשי תנועת העבודה בכל השנים אמרו שאולי המסמך הסוציאליסטי הטוב ביותר שיש לנו הוא תורת ישראל. ואין דרכה של תנועתנו, ואין דרכה של התנועה הקיבוצית נוגדות את תורת ישראל.

קום, היה אמין, תמנע את המשך השנאה והתרעלה שהטלת לתוך מושבותינו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. רבותי, ככוונתי לערוך הצבעה אחת על כל שבע ההצעות. מי בעד הצעת סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ס, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה. מי נגד? נא להצביע. זו הצבעה מס' 1.

שבדרכי עורמה מפתים ילדים צעירים ומכניסים אותם לישיבות ואחר-כך מסיתים אותם נגד הוריהם.

שר הפנים א' דרעי:

אין דבר כזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי.

עמיר פרץ (המערך):

זו הקביעה האמיתית. אתה בא ומדבר על מאבק — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אילו טענות יש לך אליו עכשיו?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ריבלין.

עמיר פרץ (המערך):

אתה בא ומדבר על מאבק של נשמות, כשחוטפים נשמות — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פלדמן, אדוני היושב-ראש שלי, הוואל לשבת.

מיכאל חריש (המערך):

למה אתה לא מוציא אותו מהאולם?

עמיר פרץ (המערך):

אני כיכרתי בנוכחותי כמה פעמים הרצאות בנושאי חזרה בתשובה. לא דיכרו שם בסגנון של הבנה ו"בואו אל הדת היפה". אמרו שם: אנחנו קוטפים נשמות. כך התבטאו. יש פה עדים, אבל אין לי צורך להביא אותם.

אתם מדברים על הסתה? אתם מדברים על יצירת שנאה בין אב לבן? יש פה פרשה אחרי פרשה. כתוב פה כך: "לפני קרוב לשנה הבחינו נוסעים בטרמינל בשדה התעופה בן-גוריון במחזה יוצא דופן: שלוש מכוניות נוסעים נעצרו בחריקת בלמים בכניסה לאולם הנוסעים, מתוכן פרצו כמה אברכים מלווים כאשר חרדית והתנפלו על זוג מבוגר וחטפו ילד בן 14". אתם רוצים שאני אמשך?

ראובן ריבלין (הליכוד):

תקרא את "הפרוטוקולים של זקני ציון".

עמיר פרץ (המערך):

"שלומי נעדר, החרדים יודעים איפה הוא"; "המשטרה חוקרת מהדורה חדשה של — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ריבלין.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היקר, אני לא אתן לו לרחוץ בניקיון כפיו. מנסים לתאר איוו ניסיון של קבוצה — — —

— הצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש, מפ"ם, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, המפלגה הדמוקרטית הערבית והפנתרים השחורים להביע אי-אמון לממשלה; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה; הצעת חוק המים (תיקון מס' 8) —

המאוחדת, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלו.

ה צ ב ע

כעד ההצעות להביע אי-אמון

לממשלה — 49

נגד — 59

נמנעים — אין

ההצעות של סיעות המערך, התנועה לזכויות

האזרח ולשלום, תנועת המרכז — שינוי,

הפנתרים השחורים, מפלגת הפועלים

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 49, נגד — 59, אין נמנעים, כל שבע הצעות האי-אמון נדחו.

1. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991 * (קריאה ראשונה)

היו"ר ד' תיכון:

לועדת הפנים, רבותי, אנחנו נשאר, כמוכן, את ההחלטה בידי ועדת הכנסת. מי בעד העברת הצעת החוק לועדה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? זו הצבעה מס' 2.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מתקדמים. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה, תשובת השר והצבעה.

קריאות: —

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לועדה — 58

נגד — 50

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991,

לועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי, חבר הכנסת גל, נא לשבת. אדוני השר, בבקשה.

שר התחבורה מ' קצב:

אני מבקש לגשת להצבעה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה.

מיכאל חריש (המערך):

העברת הצעת החוק לועדת הכלכלה.

היו"ר ד' תיכון:

מבקשים להעביר את הצעת החוק לועדת הכלכלה.

שר התחבורה מ' קצב:

אני מבקש להעבירה לועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 58, נגד — 50, אין נמנעים, הצעת החוק עוברת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת. תודה.

2. הצעת חוק המים (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1991 * * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, הצעת חוק המים (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1991, קריאה שנייה וקריאה שלישית. תציג את החוק יושבת-ראש ועדת הכלכלה. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמולוני (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק המים (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991, נדונה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת ביום 13 בפברואר 1991, והועברה לועדת הכלכלה לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. ההצעה הונחה על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית כתיקון מס' 8 לחוק המים. בינתיים נדחתה ההבאה לקריאה שנייה ושלישית של הצעת החוק אשר סומנה כתיקון מס' 7 לחוק המים, ולכן אבקש

לתקן את שם החוק המובא עתה לאישור, ושמו יהיה חוק המים (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991.

הצעת החוק באה לתקן כמה סעיפים בסימן א' העוסק במניעת זיהום מים ולהוסיף סעיפים שיאפשרו מלחמה יעילה יותר במזהמים.

במהלך הדיון בוועדה הוכנסו בהצעת החוק שינויים מספר, ואפרט את עיקריהם:

נוסף סעיף 2, המתקן שישה סעיפים בסימן א', בכך שהוא מעביר את הסמכויות המוקנות בהם משר החקלאות אל השר לאיכות הסביבה.

בסעיף 20א החדש הקטינה הוועדה את שיעור הקנס המרבי, מ-200,000 שקלים חדשים ל-150,000 שקלים חדשים.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2058).

** "דברי הכנסת", חוב' י"ח, עמ' 2243; נספחות.

אולי לא התכוון שר האוצר, אבל לא להצעת החוק הזאת. אני מבקשת שהאיהבנה הזאת תובהר, פשוטו כמשמעו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אדוני שר האוצר, אתה רוצה לומר משהו?

שר האוצר י' מודעי:

כן, אני רוצה להבהיר שזה חוק ענישה על זיהום מקורות מים. אני לא האזנתי להצגת הנושא וסברתי בטעות שמדובר על החוק של חבר הכנסת גולדמן. אין שום התנגדות לכך שהצעת החוק הזאת תעבור.

קריאות:

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לין, אתה רוצה לומר משהו? אם כן, תגיש בבקשה למיקרופון.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שבשלב זה כל דיון נוסף במליאה יהיה בבחינת בזבוז זמן. צריך להחזיר את החוק לוועדה. היתה הצבעה במליאה, ואין פרוצדורה לבטל אותה. אין פרוצדורה שמבטלת הצבעה במליאה, על כן הצעתי היא להחזיר את הצעת החוק לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני סגן השר, אני יושב כאן חמש דקות, ואם אני יכול כללל, טכנית, לחזור על ההצבעה, הרי זה רק לאחר שמישהו יאמר לי שנפלה טעות ולא הכינו. איש עדיין לא טען טענה כזאת. אני עומד עם התוצאות, ועדיין לא קראתי אותן. אם מישהו יטען טענה כזאת, אני אהיה מוכן לשקול. אבל במצב הנוכחי איש עדיין לא טען טענה כזאת.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש — — —

שר החינוך והתרבות ז' המר:

הצבעתי נגד בטעות.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת עדנה סולודר, אל תעזרי לי. מי שהצביע בטעות יאמר עכשיו שהוא הצביע בטעות. בבקשה, אדוני שר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

הצבעתי בטעות נגד; טעיתי בחוק. צריך לחזור על ההצבעה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אני חוזר על ההצבעה. מאחר שנמסר כאן שאנשים לא הבינו — אני חוזר על ההצבעה. מי כעד אישור החוק בקריאה שנייה — — —

קריאות:

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נא לשבת. יש כאן הרבה מהומה על לא מאומה, אבל נא לשבת. מי כעד העברת הצעת החוק להכנה לקראת קריאה שנייה — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):

לא — — —

בסעיף 20 ככב החדש, שעניינו אחריות נושאי משרה בתאגיד, קבעה הוועדה כי האחריות לא תוטל על כל עובד שהוא אחראי לעניין הנדון אלא רק על עובד בכיר. מדובר כאן רק על אחריות מכוח עצם מילוי התפקיד. ברור שאם עובד כלשהו, זוט או בכיר, עבר בעצמו במישרין עבירה של זיהום, הרי אחריותו הישירה לעולם קיימת. כמו-כן יוכל נושא משרה בתאגיד להשתחרר מאחריותו זו, אם יוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו, וזאת בדומה למקובל בסעיפי אחריות דומים בחוקים אחרים.

סעיף 20כג, שעניינו מתן צווים על-ידי בית-המשפט, עבר מהפך. מחד גיסא, יוסמך בית-המשפט ליתן צווי עשה ולא-תעשה גם לפני הגשתו של כתב-אישום; מאידך גיסא, נקבע נוהל מפורט, המבטיח שמיעתו של הנאשם או החשוד בגרימת זיהום מים עוד לפני מתן הצו ואפשרות של עיון חוזר וערר.

צו שניתן לפני הגשתו של כתב אישום יפקע בכל מקרה בתום שבועה ימים מיום שניתן, אם לא הוגש כתב אישום בתוך תקופה זאת.

לסימן 10 הוסף סעיף חדש, 20כו, הקובע כי דין המדינה לעניין סימן זה כדיון כל אדם. כן נוסף לחוק, סעיף 6, הקובע כי תחילתו של חוק זה תהיה ביום 1 ביולי 1991.

להצעת החוק אין הסתייגויות ואבקשם לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. לחוק, כמובן, אין הסתייגויות, ואני מבין שאת מבקשת לקרוא לחוק: חוק המים (תיקון מס' 7), וזאת טעות כמובן.

לסעיפים 1 — 6 אין הסתייגויות. מי כעד, מי נגד, אפשר להצביע, הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

קריאות:

היו"ר ד' תיכון:

קודם אני אקרא את התוצאות — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):
נפלה כאן טעות. יש איהבנה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי — — —

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
יש איהבנה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, זו הכנסת — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):

אני מבקשת להעיר הערת הבהרה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, הצעת החוק הזאת היא הצעת הממשלה שהובאה לקריאה ראשונה על-ידי הממשלה, ומתייחסת לנושא של זיהום מים; היא הובאה על-ידי סגן השר לאיכות הסביבה. יש הצעת חוק נוספת, הצעת חוק המים, שאיני מביאה אותה היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

— הצעת חוק המיס (תיקון מס' 8): הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7) —

היו"ר ד' תיכון: שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):
סליחה, בקריאה שנייה. אפשר להצביע, הצבעה מס' 4.

היו"ר ד' תיכון:

הצלחת לבלבל אותי.

ה צ ב ע ה

בכר סעיפים 1 — 6

נגד 11 —

נמנעים 1 —

סעיפים 1 — 6 נתקבלו.

ה צ ב ע ה

בכר החוק 17 —

נגד אין —

נמנעים 1 —

חוק המיס (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991,
נתקבל.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):
לא לוועדה — — —

היו"ר ד' תיכון:

בכר — 17, אין נגד, החוק נתקבל בקריאה שלישית.

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת להוסיף את קולי.

היו"ר ד' תיכון:

יש, כמובן, נמנע אחד.

כלבלבל אותי, רבותי, החוק עבר בקריאה שנייה. אני
עובר להצבעה בקריאה שלישית. מדובר כמובן בחוק המיס
(תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991. מי בכר אישור החוק בקריאה
שלישית? אפשר להצביע, הצבעה מס' 5.

ח. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1990 * (קריאה ראשונה)

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כיוון שיש הצעה להעביר את הנושא לכמה וכמה ועדות,
היא תועבר לוועדת הכנסת, והיא תקבע, בהתאם לנוהג. ועכשיו
אנחנו מצביעים. נא להצביע, הצבעה מס' 6.

האם יושב-ראש ועדת הכנסת נמצא כאן? אם הוא איננו,
נעבור לנושא הבא. אנחנו עוברים לסעיף הבא. אינני רואה כאן
את יושב-ראש ועדת הכנסת.

אני קורא לחבר הכנסת אברהם פורז — — —

קריאה:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

סליחה, זאת רק הצבעה.

חברי הכנסת, כלולו קצת נרגשים ממה שקדם — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני רק רוצה לומר, כי מדובר על ערוץ נוסף לרשות
השידור. אומנם יש לי זמן להשיב, אבל חבל על הזמן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. שמענו את בקשתו
של מציע ההצעה. נצביע על העברת הצעת החוק לוועדה,
לאחר הקריאה הראשונה. מדובר בהצעת חוק רשות השידור
(תיקון מס' 7), התשנ"א — 1990, הצעת חוק של חבר הכנסת
פורז. מדובר בוועדת הכלכלה, נכון?

שרה דורון (הליכוד):

ועדת הכספים.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2021).

— החלטת ועדת הכנסת בדבר ההרכב הסיעתי של ועדות הכנסת;
— הצעת חוק לחיקון פקודת הרוקחות —

ט. החלטת ועדת הכנסת בדבר ההרכב הסיעתי של ועדות הכנסת

שחבריהן היו בהן קודם לכן, ולמעשה כמעט שלא הבאנו לועזועים במערך הקודם שהיה אלא שיפצנו אותו פה ושם כדי להשלים את התמונה. שעיקרה: לסיעות הקואליציה יש רוב בוועדות הכנסת; כל סיעה וסיעה מיוצגת על-פי יחס כוחה בכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת קורפו, האם אנחנו צריכים להצביע על כך?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שחבר הכנסת נפאע ביקש לדבר. אם הוא איננו, אנחנו מצביעים על נוסח ההחלטה והחלוקה כפי שהביא יושב-ראש ועדת הכנסת לגבי ההרכב הסיעתי של ועדות הכנסת. חברי הכנסת, נא להצביע. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד הצעת ועדת הכנסת — 8

נגד — 9

נמנעים — אין

הצעת ועדת הכנסת בדבר ההרכב הסיעתי של ועדות הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ברוב של תשעה, נגד — שמונה, לא נתקבלה ההחלטה כפי שהובאה. חברי הכנסת, אני מצטער.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
מה החוכמות האלה?

אורה נמיר (המערך):

אנחנו קיבלנו הנחיה להצביע נגד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מצטער. אפשר להביא את ההצעה הזאת מחדש. תביא אותה מחדש. עכשיו אלה הן התוצאות, הן נתקבלו.

יעקב שמאי (הליכוד):
רציתי להצביע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

קראתי להצבעה. ראיתי את חבר הכנסת הנגבי רץ, אפשרתי לו לרוץ. לכולם היה זמן. אני מצטער, זאת התוצאה.

י. הצעת חוק לחיקון פקודת הרוקחות, התשנ"א — 1991 * (קריאה ראשונה)

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם רצית להצביע בעד?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
רציתי להצביע נמנע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני קורא לשר הבריאות להביא את החיקון לפקודת הרוקחות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני יושב-ראש, אפשר לשנות את ההצבעה הקודמת?

מכאן שההוראה הראשונה שאנחנו מבקשים לשנות היא ביטול המגבלה בקשר לבעלות על בית-המרקחת ולהסתפק בהוראת חוק המבטיחה ניהול ופיקוח מקצועי אמין של רוקח אחראי המתמנה במיוחד לשם כך.

אם נבטל הוראה זו נפתור, בין היתר, גם שורה של בעיות הנגזרות ממנה בכל הקשור לירושה של בני משפחה וזכויותיהם לבעלות על בית-המרקחת, המהווה מקור פרנסה למשפחות כאשר בין בני המשפחה אין אדם שהוא בעל הכשרה מקצועית כרוקח. מעתה ואילך הם יוכלו להישאר בעלים של בית-המרקחת, ובלבד שמי שפעיל את בית-המרקחת וימכור את התרופות, מי שישמש רוקח אחראי יהיה בעל הכשרה מתאימה לעשות כך.

הוראה נוספת שקיימת בחוק, ואינה קיימת בשום תחום אחר, קובעת שאין לפתוח בית-מרקחת חדש במרחק של פחות מ-500 מטר מבית-מרקחת קיים. צריך להבין שהמצב הוקפא לפני 25 שנה. לפני 25 שנה היו בית-מרקחת קטנים במרכזי הערים. כל מציאות החיים השתנתה, ריכוז האוכלוסין השתנה. במקום בתים של קומה אחת גרים היום אנשים בבתים של קומות רבות, לפעמים עשרות קומות, אבל אותו בית-מרקחת קטן ימשיך להיות בית-המרקחת היחיד, ועל-פי החוק לא יוכל לקום שום בית-מרקחת חדש לידו אלא בטווח של 500 מטר לפחות. למי זה טוב? לבעל בית-המרקחת. למי זה רע? לכל אלה שצריכים את שירותיו של בית-המרקחת. אני חושב שההוראה הזאת כל כך ברורה וכל כך פשוטה, שאין טעם להרחיב בה.

התיקון האחרון מתייחס למחירי התרופות. לפי הוראת הפקודה היום, יש מחירים אחידים. הוראת הפקודה על מחירים אחידים פירושה קביעת מסגרת נוקשה של מחירים הפועלת נגד האזור. מי שהיתה לו הזדמנות לאחרונה לראות את תוכנית "כלבוטק" בטלוויזיה ראה מה קורה בתחום מחירי התרופות בישראל, כמה עשרות אחוזים יותר מאשר במקומות אחרים. אנחנו משלמים לפעמים, בגלל ההוראה על מחירים אחידים, שאיננה מאפשרת שום מרחב של גמישות לבעל בית-המרקחת. גם אם היצרן מציע לו לפעמים תרופה במחירי מבצע מיוחדים, שנותנים לו מרווח של עשרות אחוזים אם לא יותר, הוא חייב למכור את התרופה הזאת במחיר הקבוע והאחיד, דבר שמזכר אותו כמובן מהכנסה שמנה על חשבון האזור הפשוט, שצריך לשלם בעדה מחיר מופרז ומופקע. אנחנו מציעים לבטל את המחירים האחידים ולקבוע מסגרת של מחירים מקסימליים עם גמישות מהתקרה ולמטה, לפי שיקול דעתו ורצונו של בעל בית-המרקחת.

צריך להזכיר בהקשר זה, שהיום מדובר בבית-מרקחת שאינם פועלים במתכונת שהיתה בעבר, כשהיינו צעירים יותר. אני לא מאמין שרבים מאתנו מתנסים בחוויה שבה באים לבית-המרקחת ומבקשים תרופה, והרוקח אומר להם: רק רגע, אני הולך לדלפק לרוקח את התרופה. והוא לוקח את החומר הזה וחומר אחר, מערבב אותם ומכין את התרופה. בדרך כלל באים לבית-מרקחת, מבקשים תרופה מסוימת, הרוקח מוריד מייד מהמדף תרופה ארוזה היטב, מוכנה מבית-החרושת, ובכך זה נגמר. 99% מהתרופות נמכרות כך. לכן, תחרות על מחירים במצב זה איננה מסכנת בשום צורה שהיא את האינטרס של הלקוח, כי אם להיפך.

אני חושב שאיננו יכולים להמשיך במציאות הקיימת במדינת ישראל, של מה שנקרא: מחירי בית-מרקחת. כל אחד יודע למה אני מתכוון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני יכול לצרף אותך לנמנעים, אבל זה לא ישנה את התוצאות.

אנחנו עוברים לנושא הבא. חבר הכנסת, עברנו לפי הפרוצדורה, אבל זו התוצאה. אבל זו לא החלטה שאי-אפשר להביא אותה מחדש, אם מגיעים להבנה.

אדוני שר הבריאות, האם אני יכול לבקש ממך שתבוא להביא את החוק?

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני, הייתי על הרוכן. ראיתי שאדוני עסוק וירדתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עניתי על שאלה של אחד מעמיתי חברי הכנסת. זה לא עיסוק.

שר הבריאות א' אולמרט:

אני לא מוחה על כך שאדוני היה עסוק. מפאת כבודו של היושב-ראש ראיתי לנכון לדרת ולהמתין עד שאדוני יתפנה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא ראיתי אותך ממתין. ראיתי אותך פעיל מאוד.

אנחנו עוברים להצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחות, התשנ"א – 1991, בקריאה ראשונה. בבקשה, אדוני שר הבריאות.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על רשות הדיבור.

אני מבקש להציג בפני הכנסת בקצרה, בהתחשב בשעה המאוחרת, את ההצעה לתיקון פקודת הרוקחות. העוסקת בשלושה נושאים. אבל לפני כן אני רוצה להעיר הערה לגבי העיקרון שמנחה אותי ביחס לשלושת הנושאים. יש הוראת חוק במדינת ישראל, הנוגעת להסדר פעולתם של בית-מרקחת, שהיא אנכרוניסטית ומשקפת מציאות שאינה קיימת לגבי שום תחום עסקי במדינת ישראל. לפי הוראת חוק זו יש הגנה טוטלית ומוחלטת מפני תחרות על ענף אחד, מעין הקפאה של מצב שהיה קיים לפני 25 שנים ויש רצון שהוא לא ישתנה, באופן שאיננו תורם דבר לטובתם של האזרחים הנוזקים לשירותי בית-המרקחת, כי אם לטובתה של קבוצה מסוימת של אנשים, שיש לה אינטרס טבעי ומוכן מאליו ליהנות מהמצב הזה כדי להגן על עצמם מפני תחרות. נדמה לי שהגיע הזמן, שבמסגרת השינויים שאנחנו עושים במערכת הבריאות ככלל נעשה שינויים גם בתחום ספציפי זה.

הוראת סעיף 12 לפקודה קובעת, שבעל בית-מרקחת יכול להיות רק רוקח מורשה. לכאורה, ההיגיון העומד מאחורי הוראה זו הוא, שמי שאיננו רוקח לא יהיה מעורב במכירת תרופות. ההיגיון נכון, הבעיה – לא. אין שום מניעה שמי שמוכר תרופות יהיה רוקח גם אם הוא איננו הבעלים הרשום של בית-המרקחת. המשמעות של הוראה זו היא חשובה במיוחד דווקא עתה, כשאנחנו רוצים לאפשר לאנשים צעירים ולעולים חדשים להיכנס לתחום הזה, ולתת אפשרות גם לאנשים שאין להם אמצעים כספיים לרכוש בית-מרקחת להיות פעילים בתחום המקצועי שלהם, גם אם מי שהוא בעל אפשרויות כספיות, שוחף או בעלים, איננו בעל המקצוע הזה, ובלבד שמי שמוכר תרופות, מי שמספק את התרופות הללו לציבור יהיה רוקח בעל כל הכשירויות כפי שקבע החוק בעניין זה. הניהול המקצועי, הפיקוח המקצועי, המכירה של התרופות – כל אלה ייעשו על-ידי רוקח. הבעלות איננה חייבת להיות בידי הרוקח.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני חושב שבחוק הזה אפשר לנמק את ההתנגדות העקרונית או את ההסכמה העקרונית, והיתר יעבור לוועדה, אם זה יעבור לוועדה. אני לא חושב שעכשיו יש מקום לדיון ממושך.

נאווה ארד (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר הערה עקרונית. מפעם לפעם דנים בנושא רציני מאוד, אומנם בשעה מאוחרת, ובעצם מונועים מחברי הכנסת לשאול שאלות בחוק שהוא, להערכתו, חוק חשוב.

אדוני השר, איש מאתנו — כך לפחות אני רוצה להאמין — אינו מתנגד לרפורמות. אבל בכל זאת, יש כמה סימני שאלה, שאולי מפאת הקיצור בדברים שלך לא ענית עליהם כלל.

דבר ראשון, פתחת ואמרת שהחוק הוא לטובת הצרכנים. מהדברים שלך לא היה אפשר להבין, בשום פנים ואופן, שהחוק הוא לטובת הצרכנים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם אני יכול סוף-סוף לבקש שקט שם?

נאווה ארד (המערך):

בינתיים הם סוגרים את בתי-המרקחת בשבת, זה יהיה פועל יוצא מכל הדיון הזה.

שר הבריאות א' אולמרט:

בתי-המרקחת התורנים ימשיכו לעבוד באותה מתכונת, לא יותר ולא פחות. שום סתגנות לא תשנה את זה לא לכאן ולא לכאן.

נאווה ארד (המערך):

אדוני השר, לצערי הרב, גם המפלגה שלי וגם המפלגה שלך נכנעו לא אחת לדברים מסוג זה. אני מקווה שזה לא יקרה.

אני רוצה לשאול, קודם כול, מה זה נותן לצרכנים? אני מפחדת שבשורה התחתונה זה יהיה נגד הצרכנים, וזה יכול גם להיות — לפחות בדרכי המסחר אצלנו — פתח ליתר שימוש בכל מיני תרופות. אנחנו רואים את ההתפתחות כבר בימים אלה. זה עלול להזיק לבריאות העם.

אני לא חושבת שזה היה מקרה, שהסעיף בחוק שהסדיר את האחריות המלאה של הרוקח לבית-המרקחת הופיע בחוק הזה. זה לא היה מקרי. בחוקים אחרים זה לא קיים. היתה כאן מחשבה שנושא הבריאות, נושא האחריות בתחום זה צריך להיות בידי אנשי מקצוע.

למרות חוקים קיימים, אנחנו רואים מה קורה בנושא כמו בתי-אבות, או מוסדות למפגרים. הכנסת דנה בזה לא פעם אחת ולא פעמיים. לאחר שנפרצה הדרך לאנשי עסקים לעסוק בנושאים חברתיים, נכנסו אלמנטים חברתיים שליליים לתוך המקצוע. אני מדברת לא על מקצוע הרוקחות אלא על נושאים חברתיים כמו בתי-אבות, כמו מוסדות למפגרים. אני מדברת על נושאים חברתיים. השר דיבר על כך שיקלטו עליה. האנשים בעלי האמצעים, אם הם רוצים להלכין את האמצעים שלהם, לא כל כך אכפת להם נושא הבריאות והם יכולים להשתלט על איה שוק. אני לא יודעת אם יש לך כאן תשובה או אין לך תשובה.

אתה יודע שיש לובי חזק מאוד של אותה קבוצה שאתה מדבר עליה, שהיא קבוצת אינטרסנטים. יכול להיות שאם אתה

יש הרבה מאוד מגבלות בבתי-המרקחת המתחייבות מטבע העובדה שהם עוסקים במכירת תרופות, אבל אי-אפשר להשתמש בנימוק הזה כדי להצדיק הפקעת מחירים שיטתית. מאורגנת במסגרת של קרטל שהחוק נותן לו הגנה טוטלית. אלה שלוש הוראות החוק.

הוועלה לפני החשש של מכירת מוצרים שונים אגב תורנות בתי-המרקחת בימי שבת ומועד. אם ממשלת ישראל והכנסת יחליטו בדרך של חקיקה לשנות את הנהלים לגבי שמירת שבת, מכירה ומסחר בשבת, כמובן הם יחליטו על כך במסגרת הוראת חוק מיוחדת. אני אינני רוצה שהאפשרות שיקומו בתי-מרקחת חדשים במסגרת הרפורמה הזאת תשמש עילה בידי מישהו לנצל את ההזדמנות הזאת שבית המרקחת התורן פתוח בשבת כדי למכור מוצרים שמלכתחילה לא היו מיועדים למכירה בשבת ובמועד. לא זאת הכוונה. אני אומר זאת לאותם חברי כנסת דתיים שהתעניינו בכך. הרפורמה אינה עוסקת בכך, זה לא בתחום שאני עוסק בו. אגב חקיקה של רפורמה בנושא בתי-המרקחת — אני לא רוצה לשנות בסטטוס-קוו לא לכאן ולא לכאן. זה עניין שיוסדר, אם יוסדר, על-פי רצונה של הכנסת בהליכי חקיקה מיוחדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סטטוס-קוו של סטטוס-קוו.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

מישהו מערער על הסטטוס-קוו בעניין בתי-המרקחת?

שר הבריאות א' אולמרט:

לא. אבל היו חברי כנסת דתיים ששאלו אותי אם זו לא דרך אחורית לאפשר מכירה של מוצרים אחרים שאינם סמי מרפא. אני אומר שזאת איננה הכוונה. מה שצריך לעשות בתהליך החקיקה ייעשה כדי למנוע אפשרות של ניצול מצב כזה שאיננו קיים היום ואין שום כוונה לשנותו.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהכנסת תעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. הדיון הוא אישי. הרשימה סגורה, והיא ארוכה מאוד.

אוריאל לין (הליכוד):

האם נקיים היום הצבעה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא רואה שום סיבה לכך שלא נקיים הצבעה, אלא אם השר יבקש.

אוריאל לין (הליכוד):

אני מבקש שלא לקיים דיון ולהצביע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש פרוצדורה ויש פרוצדורה. אני מוכן לקרוא את הרשימה. אם אנשים יוותרו, ידברו מעט אנשים. בלאו הכי אני עומד לקבוע לא יותר משלוש דקות לנושא, ואני אקפיד על כך. הרצונות שלנו משהתפתחו. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן — איננו רשות הדיבור לחברת הכנסת נאווה ארד, אלא אם כן את מוותרת. שלוש דקות.

עדנה סולודר (המערך):

למה רק שלוש דקות?

יש להבין דבר מרכזי וחשוב, בית-המרקחת אינו עסק מסחרי רגיל. רוקח שבכעולתו בית-המרקחת לומר ארבע שנים לפחות באוניברסיטה, ובמהלך שנים אלה והשנים הבאות יודע הרוקח כי עליו מוטלת האחריות לחייהם ולבריאותם של הלוקחות.

אחריות זו היא גדולה, לפעמים אפילו יותר משל הרופאים, ומכאן גם הרגישות למכירתן של פחות תרופות, וגם זאת כנגד מרשמים מתאימים. תרופה איננה מוצר צרכני רגיל. היא שייכת לאותה קבוצה של מוצרים חיוניים כמו מים וחשמל, שאין האזרח יכול לוותר על צריכתם.

ואכן, במקרים רבים יסרב בעל בית-המרקחת למכור ויוותר על הרווח עקב שיקולי אחריות מקצועית ואישית והתגברות על הדחף להרוויח.

ההשלכות השליליות של התיקון המוצע עלולות להביא להתרחשויות של שני תסריטים: התסריט האחד, שבו מעוררים את הציבור לצריכת יתר של תרופות, דבר שעלול להביא להצפה ולאגירה של תרופות בבתי האזרחים, מה שעלול לגרום למקרי מוות, במיוחד אצל ילדים, עקב צריכת יתר של תרופות.

התסריט השני מפחיד יותר. לא צריך לאמץ את הדמיון על-מנת להבין עד כמה יהיה קל לאלמנטים פליליים להשתלט, דרך אנשי קש, על בתי-המרקחת ולהפיץ תרופות אסורות וסמים במסווה הלגיטימי הזה. שכן, מעתה יכול בעל ההון להיות בעל בית-המרקחת.

שני התסריטים הללו עלולים להתרחש אם יעבור התיקון הזה לחוק.

אישור סעיף זה בחוק יגרום לכך, שבתי המרקחת ינוהלו על-פי שיקולי כדאיות כלכלית והנזק שייגרם לציבור יהיה רב. ביטול הצורך ברוקח כבעל בית-המרקחת הוא חסר-אחריות ומסוכן, הן מבחינה רפואית והן מבחינה המשטרתית, שכן תפקידו של רוקח בלולם מכירה בלתי מבוקרת של תרופות ולדחות עסקות שאינן לטובת בריאותו של הלוקח.

אם יתקבל התיקון, הרי שבקונפליקט בין הבעלים לבין הרוקח השכיר שלהם ינצחו הבעלים, שכן — בעל המאה הוא בעל הדעה.

אין זה ברור מדוע דווקא שר הבריאות, האיש שאמור להגן על האינטרסים הבריאותיים של הציבור בישראל, רוצה לקבוע כי בעל הון יוכל להיות בעל בית-המרקחת ויביא להצפת הארץ בתרופות. האם גם כאן עקרון התחרות צריך לקבוע?

סעיף 20 מדבר על פריסת בתי-המרקחת. אני חושבת שצריך לשקול את הנושא מחדש. עד היום נקבע, כי לא ייפתח בית-המרקחת אלא במוקד של כ-500 מטר לפחות מבית-המרקחת קיים. מעתה מוצע, כי השר יהיה רשאי לקבוע כללים לפריסת בתי-המרקחת, שיחולו על כל שטח המדינה, וזאת אם נראה לו הדבר דרוש לאספקה סדירה של תרופות. אם כן, מוצע לבטל את האיסור המוחלט והפטור שבהוראה האמורה, ולהסמיך את שר הבריאות לקבוע כללים בדבר פריסת בתי-המרקחת.

התיקון בסעיף זה הגיוני. כולנו מודעים לעובדה כי אוכלוסיית ישראל מתרחבת. יש עלייה רבת ממדים מברית-המועצות ומארצות נוספות, המגדילה את אוכלוסיית ישראל. רק השנה אני צופים כי יגיעו 300 — 400 אלף עולים חדשים לפחות. משמעות הנתונים האלה היא, שאוכלוסייה גדולה יותר תזדקק לתרופות. מסיבה זו אין הצדקה להשאיר

תוכית לנו, שמה שמדריך אותה הוא האינטרס הכלכלי, הרווחי והעסקי בלבד, אנחנו נתמוך בחוק. כרגע אני מעלה סימני שאלה. אם אותה קבוצה באה ואומרת — ואני לא יכולה להגיד שדבריה משוללי יסוד — שיש חשש להניח, שכתוצאה מהשינוי בחוק הזה אתה פותח פתח לעלייה גדולה מאוד בסחר לא-חוקי בסמים באמצעות כעין בתי-המרקחת, בבתי כול-כו וכו', לא שמעתי בדברי ההסבר שלך שדבר כזה לא יכול להיות.

שר הבריאות א' אולמרט:

לא נכנסתי לשאלה הזאת ולא להרכבה טענות דמיוניות נוספות, שהדמיון שלי לא יכול להשיג.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, לא נגמור את הדיון אם תשיב לכל אחד. תרשום לך את השאלות.

נאוה ארד (המערך):

לצערי הרב, אולי דמיון לא הגיע, אנחנו חיים במדינת ישראל, ומי שנמצא בשכונות רואה תחנות וידוע מי יכול להשתלט על בית-המרקחת. אל תהיה כל כך בטוח. אני יכולה להביא לך דוגמאות. אנחנו צריכים לראות אם אתה מכסה את זה בחוק או לא.

נקודה אחרונה, כאן אני חולקת עליך, חולקת ממש — אתה אומר, שאם אתה תכתוב מחיר מרבי, תביא למצב שבו אתה תגן על הצרכן. אתה אומר, שמחיר אחיד עובד היום לרעתו. יכול להיות שבמערכת הקיימת היום אתה אחראי במידה רבה לקביעת מחיר תרופות פלוס מרווח מסוים של רווח. לפי מיטב ניסיונו הצרכני, אם אתה מבטל את המחיר האחיד וקובע מחיר מרבי, אתה יוצר מצב שבו תתחיל להיות פרסומת לתרופות או הנחות לתרופות או כל מיני דברים שלא יהיו על-ידי ושיירותים אלא על-ידי אנשי מסחר, וזה יכול בעצם לסכן את בריאות העם.

לכן, גם אם תאשר הכנסת את החוק בקריאה ראשונה, אני סומכת על מי שיעסוק בנושא אחר כך, שאם משהו מהאזהרות שהוכחו בפנינו על-ידי הרופאים יהיה נכון בסעיף כזה או אחר, לא ניתן לחוק לעבור במתכונת שהוגשה. אני בעד דחייה על הסף, כי אני חושבת שדחייה על הסף איננה רצינית. הנושא של בתי-המרקחת ושיירותים הוא נושא רציני מאוד; אני לא בטוחה שהוא הראשון בסדר העדיפויות של הרפורמה במערכת הבריאות, ואני לא יודעת מהם המניעים שהביאו להבאתו, אבל חשוב שהדברים האלה ייאמרו בקול רם וחשוב שהכנסת תבדוק אותם, ואם הרוקחים צודקים, אסור יהיה לכנסת לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון. הוא איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת עמי פריץ. הוא איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג. הוא איננו. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלנו, ואחריה — לחבר הכנסת שבח וייס.

שושנה ארבל-אלמזלנו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעת חוק זו יש סעיפים שאני מתנגדת להם ויש סעיפים שאני תומכת בהם. לסעיף 12 אני מתנגדת. עד היום החוק קובע, שבעל בית-המרקחת יהיה רוקח מורשה. ההנחה העומדת ביסוד החוק היא, שרוקח הוא בעל חוש אחריות ציבורית, שהשיקולים המקצועיים והאנושיים קודמים אצלו לשיקולים מסחריים. יש לציין שתיקון בסעיף זה כפי שהוא מוצע יש לו השלכות חמורות, של אישור בעלות למי שאינו רוקח.

מרחק של 500 מטר, שכן יש צורך לספק את הצרכים של האוכלוסייה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלינו, עליך לסיים.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המעריך):

אעבור לסעיף האחרון שאני רוצה להתייחס אליו. היתה לי הזכות, בהיותי סגנית שר הבריאות, לעמוד בראש ועדה אשר בדקה את נושא התרופות. המלצת הוועדה היתה לשנות מחירים ולהפוך את מחירי התרופות האחידים למחירים מקסימליים; במקום שמחירי התרופות יהיו אחידים, יאושר על-ידי משרד הבריאות כי המחיר האחיד יהיה מקסימלי, ואם ירצה הרוקח, משיקוליו שלו, יוכל לתת הנחה לצרכן. הצענו אז, שהפער יהיה של 10%.

השיקול העומד מאחורי סעיף זה: כאשר מחירי התרופות גבוהים ומקסימליים, יוכל הרוקח לקבל בונוסים עבור רכישת תרופות בכמויות גדולות, ומכאן שיוכל גם לתת הנחה במחיר לצרכן.

אני רוצה להזהיר מפני תופעה שעלולה להתפתח עם פתיחת שוק התרופות לתחרות. יש להיזהר מכך שעלויות להיכנס לשוק תרופות באיכות נמוכה, ובעלויות נמוכה. הדמיון יכול לתאר מה יכולות להיות תופעות הלוואי של תרופות גרועות וזולות.

אני מצפה ממשרד הבריאות, שאם יאושר סעיף זה, הוא ינקוט את כל האמצעים הדרושים, יקפיד ויפקח שהתופעה תחוסל בטרם יתפתחו ניצניה הראשונים.

אתמון בהחלט בהעברת הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה, כדי שייבדקו הסעיפים וכל ההשלכות שלהם, וכדי שנקבל הצעה שלא תביא נזק לחולים שיצטרכו להשתמש בתרופות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה; אחריו — חבר הכנסת חגי מירום.

שבח וייס (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לי לבטים לגבי החוק הזה. אני בטוח שמשרד הבריאות, כאשר הוא מכין חוק כזה, לא מכין אותו בחיפזון. אני נמנה עם אלה הסבורים, שקבוצת המומחים שיושבת במשרדי הממשלה באמת עוסקת במאטריה, ללא לחץ של אינטרסים.

עם זאת, יש לי רתיעה, והבעתי זאת כמה פעמים בכנסת. מ"שופרסליזציה" של כל חיינו המסחריים והציבוריים. אני חושב שצריך לשמור על כמה מקדשי-עט בכמה וכמה תחומים. כאשר אדם נכנס לבית-מרקחת הוא מרגיש שם כמו במרפאה של רופא, וכך צריך להיות. הווי אומר, יש סוג של דברים שאנחנו עדיין צריכים לשמר. אין זאת אומרת שלא צריך להרחיב ולשפר את שירותי בתי-המרקחת. מה עוד שרובם בקופות-החולים. אני חושב שהם משוכללים. אני מקווה שעם העלייה הגדולה מברית-המועצות יצטרפו רוקחים נוספים לזירה.

יש לי רתיעה ממצב שבו יהיה אפשר למכור תרופות ב"שופרסל", אפילו תחת פיקוח.

דן חיכון (הליכוד):

למה לא? בכל העולם זה מקובל.

שבח וייס (המעריך):

יש עוד כל מיני דברים בכל העולם. לנו יש רשת בריאות ציבורית וממלכתית מפוארת כאמת — קופת-חולים וקופות-החולים האחרות. שהיושבת-ראש של אחת מהן יושבת כאן. אני חושב שהתגברנו על העניין הזה דרך הרשתות הקיימות.

מתוך הרתיעה הזאת — ואני אומר שהתלבטתי — לא אצביע בעד החוק הזה הפעם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורז.

חגי מירום (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם כל ההתלבטויות העולות במוחי, יש לי הרגשה שיש לתמוך בהצעת החוק הזאת. הצעת החוק מאפשרת לפרוס בתי-מרקחת בצורה סבירה. היא נותנת סמכות לשר לפקח. היא תפסיק השתוללות מחירים נוראה, כפי שקיימת היום בשוק התרופות בארץ, והיא תאפשר תחרות מתקבלת על הדעת.

הצעת החוק אינה נראית לי שלילית. בסך הכול יש כאן ניסיון של הסדרה.

אני רואה את החששות שעולים אצל חלק מהחברים, מפני פרץ וחוסר שליטה. כל אלה נראים לי אפשריים להתמודדות ולתיקון במהלך הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. על כן, בסיכומי של דבר אתמון בחקיקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. אני קורא לחבר הכנסת אברהם פורז; אחריו — לחבר הכנסת חיים קורפו, ובהיעדרו — לחבר הכנסת יהודה פרח.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נמנה עם אלה שיתמכו בחוק. אני חושב שאכן צריך לדאוג לבריאות הציבור, וצריך לדאוג לכך שמי שמכר תרופות יהיה רוקח. אבל, מעבר לזה, המגבלות על מרחק בין בתי-מרקחת אחד לשני, אם הבעלות תהיה בידי פלוני או בידי אלמוני, האם הרוקח יהיה הבעלים או לא יהיה הבעלים — אלה שאלות שאין זה מחובתנו להתערב בהן. המדינה לא צריכה להתערב בזה. אם תהיה תחרות בין בתי-המרקחת על מחיר, כל עוה שומרים על טיב התרופות, אינני רואה סיבה למגבלות. כל קרטל, כל מונופול, בעיני הוא דבר שלילי. לפעמים אין מונופול, הוא מונופול טבעי. הקרטל נוצר לפעמים בלי שרוצים בו. אבל, לדעתי צודק שר הבריאות בגישתו, שבמקרה זה היא גישה ליברלית ונכונה, לפתיחת העניין, ואנחנו נתמוך בהצעת החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז. חבר הכנסת חיים קורפו איננו נוכח. חבר הכנסת יהודה פרח איננו נוכח. חבר הכנסת אלי דיין איננו נוכח. חבר הכנסת וירשובסקי אומר שהוא תומך עקרונית בחוק. חבר הכנסת רענן כהן איננו נוכח. חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המעריך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בחוק מוצע כי יבוטל סעיף 12 לפקודת הרוקחים, שלפיו בעל בית-מרקחת יכול להיות רוקח מורשה בלבד. מכאן ואילך מי שאינו רוקח מורשה יוכל להיות הבעלים. עם זאת סעיף 10 הקיים איננו משתנה, ולפיו הניהול המקצועי של בתי-המרקחת ימשך להיות בידי רוקח אחראי.

אותה, שבדקה את כל הנושא. אני קצת מתפלאה שהיה צריך להזדקק לבג"ץ, אם הפרסומת נכונה, בשביל לקבל את מסקנותיה לגבי השינויים המוצעים.

שר הבריאות א' אולמרט:
פרסומת שטחית.

עדנה סולודר (המערך):
פרסומת שטחית? בסדר.

על כל פנים, גם ישבתי עם הרוקחים, גם קראתי את דעתה של הסתדרות הרופאים.

שר הבריאות א' אולמרט:
הסתדרות הרוקחים.

עדנה סולודר (המערך):

אבל יש גם חוות דעת של ההסתדרות הרפואית. אני קוראת בכתבה של עדנה ארידור מעיתון "הארץ" מ־10 במרס 1991 חוות-דעת של ד"ר ציונגן, יושבת-ראש ההסתדרות הרפואית. אבל, כמובן, את כל הדברים אפשר לבחון.

אם אני בודקת את שלושת השינויים המרכזיים שמציע השר בחוק, האחד הוא — הפיזור הגיאוגרפי. בעיני, 500 מטר הם לא מרחק גדול, בעיקר בעידן שממליצים לכולנו ללכת הרבה ברגל. אני מקבלת את המרחק הזה כמרחק מרכזי, ואני מכינה שיכול להיות גם מרחק קטן יותר, ובלבד שיהיה פיזור כפי שהאוכלוסייה מפוזרת. אנחנו יודעים שבית-מרקחת הוא כמעט בית פרטי לפעמים. ואני חושבת שבית-מרקחת שרוקח מנהל אותו, ואתה נכנס לבית-המרקחת, בדרך כלל לאותו בית-מרקחת במשך שנים, אתה מתייחס אליו באמון, כי אתה יודע שישב שם רוקח.

לכן, הסעיף השני, של אחריות הרוקח, אני רואה אותו כסעיף חשוב מאוד מאוד, ונראה לי שבעניין הזה לא צריך לשנות.

הנושא השלישי הוא לגבי מחיר אחיד והוגן עבור התרופות. נדמה לי שצריך לשמור על מחיר הוגן של התרופות. אני לא רואה את התרופה כמצרך עובר לסוחר שתהיה עליו תחרות, שכל המרבה במחיר, או המוריד במחיר, הרי זה משובח.

בגלל קוצר הזמן איני מדברת על סעיפים נוספים. אבל, בעיני, לניהול בית-מרקחת על-ידי רוקח, עם קריטריונים רפואיים, משקל רב יותר לעומת ניהול בית-מרקחת על-ידי איזו חברה מסחרית, שאיני יודעת מי היא. ואני עוד אשקול את הצבעתי נוכח ההערות שהערת.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו — לחבר הכנסת מיכה גולדמן, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת אריה אליאב, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, שאני רואה שהוא ישנו.

האשם מחאמיד (החיות הרמקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו דנים בעניין של רוקחות, של בית-מרקחת, ולא של מסעדות. אפילו מסעדה, על-פי הרוב מנהל אותה אדם שיוודע ומבין בענייני אוכל ותפריט. ומכאן תדהמתי על ההצעה לבטל את סעיף 12, האוסר על מי שאינו רוקח מורשה להיות בעל בית-מרקחת. כי אם בעל בית-המרקחת אינו מקצועי אלא בעל הון או סוחר, סביר להניח שהרווחיות תהיה גבוהה, דבר אשר עלול להשפיע, כמובן, לרעה על טיב המוצר ואיכותו.

בעקבות השינוי מוצא לבטל את סעיפים 13–17 לפקודה, הדנים בהעברת הבעלות של בית-המרקחת, לאחר מותו של הרוקח, ליורשיו. מכיוון שהבעלים, על-פי החוק המוצע, אינו חייב להיות רוקח מורשה, ממילא יכולים יורשיו של בעל בית-המרקחת להמשיך להחזיק בבעלות לאחר מותו. עד עתה ניתן היה להעביר בירושה את בית-המרקחת רק אם היורש עצמו הוא רוקח מורשה.

אדוני היושב-ראש ורבותי חברי הכנסת, בסעיף 20 לפקודת הרוקחים הוגבלה פתיחתו של בית-מרקחת חדש במרחק של 500 מטר לפחות מבית-מרקחת קיים. בחוק מוצע לבטל את ההגבלה.

כמובן מוצע בחוק לתקן את סעיף 63 לפקודה בדבר קביעת מחירים אחידים ולקבוע מחירים מרביים. אני רואה, אדוני היושב-ראש, בתיקון זה חשיבות ממדרגה ראשונה לטובתו הבלעדית של ציבור צרכני התרופות.

חברי הכנסת, 72% מאזרחי ישראל הם חברים בקופת-החולים הכללית ומקבלים תרופות במרפאותיה. על 28% הנותנים מתחרים 450 בית-מרקחת. לחלק גדול מאותם 28%, החברים בקופת-החולים "מכבי", "מאוחדת" ו"לאומית", מאפשרות הקופות ללקוח לשנות לבית-מרקחת פרטי ומשלמות לרוקח עבור התרופה בהנחה של 10% לפחות.

היקף שוק התרופות בישראל הוא 210 מיליון דולר. בין 56% ל-60% יבוא וכ-40% תוצרת הארץ.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת ואדוני שר הבריאות, הנויכוח האמיתי הוא על חלוקת נתחי רווח גדולים ביותר.

אני פתוחה לשינויים בחוק, ככפיפות לשלושה תנאים: האחד, שבתחרות זו לא תרד רמתן של התרופות. השני, שהשינויים ישרתו בלעדית את טובתו של הציבור תוך שימת דגש באוכלוסיות מצומצמות האמצעים. השלישי, שלא תיפגע משמעותית פרנסתם של בעלי בית-המרקחת הקיימים.

בוועדה נשמע את כל הגופים הנוגעים בדבר. ואני בטוחה, שנשלים את מלאכת החקיקה לטובתה של האוכלוסייה הנוקת לתרופות, שהיא למעשה רוב-רובה של האוכלוסייה.

אני רוצה לומר כאן, אדוני היושב-ראש, שאני אעשה את מיטב המאמצים, לאחר דיונים שיהיו דיונים מקיפים ויוזמנו כל הנוגעים בדבר לוועדה. אעשה הכול כדי להביא בהקדם האפשרי את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחברת הכנסת נמיר. אני קורא לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוכרחה לומר, שבדרך כלל אני בעד בחינת חוק ובעד שיפורו, ובתנאי שתישמר במקרה הזה רמת השירות, האחריות הכוללת של בעל המקצוע וההיענות לצורכיהם של החולים. אינני חושבת שבמסגרת שעושים שינויים בכלל, כמו שאמר השר, חייבים לעשות שינויים בפרט, אם הם לא תורמים.

היות שהזכר כאן הנושא הכספי, יכול להיות שיש קבוצה שזוכה לרווח, אבל אני חוששת, שעם השינוי תהיה קבוצה אחרת שתזכה לרווח. לגופו של עניין, אני מבינה שהיתה ועדה שהשר הציע

בתי־מרקחת נוספים שייתנו שירות טוב — זאת יוזמה ברוכה. אני פשוט מתקשה להבין איך אפשר להתנגד ליוזמה כזאת.

לחברי הכנסת הדתיים, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, שאלתי את שר הבריאות, והוא הראה לי שמתכוונים להוסיף בתיקון לסעיף 64 לחוק, שבתי־מרקחת יהיו בתורנות בשבת ויכולו למכור אך ורק סמי מרפא. אני חושב שהתיקון הזה עונה על הקושי שאחם מצביעים עליו, על החשש שלכם שמא יימכרו מוצרים נוספים.

בתנאים האלה, אני חושב שכל מי שירים את ידו בעד החוק יעשה שירות טוב לציבור, ישרת את הציבור, וסוף־סוף אנחנו נוכל לאפשר הקמת בתי־מרקחת נוספים, שייתנו שירות טוב לתושבים שלנו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אחרון המשתתפים בדיון — חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הבריאות, לתשומת לבך, אני פונה לחברי הכנסת בבקשה אישית. החוק הזה הוא חוק כלכלי ממדרגה ראשונה; הוא איננו חוק העוסק בענייני הרוקחים בלבד. כל אחד צריך לשאול את עצמו, לאן מועדות פני הכלכלה הישראלית. האם אנחנו רוצים כלכלה מודרנית או שאנחנו רוצים לחזור אחורה, לתקופת הגילדות והצ'כים.

אני בא ואומר לכם, לא אשכנע מדוע צריך את החוק הזה, אבל, רבותי, מי שרוצה ומקווה ומייחל לשינוי מבני בכלכלה הישראלית — זהו הצעד הראשון. עד כדי כך, רבותי, מפני שכלא משק חופשי, בלי שנתיר את הכבלים — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

איפה יש דבר כזה בעולם? אין דבר כזה בעולם.

דן תיכון (הליכוד):

הבעיה של המדינה בתחום הכלכלי נעוצה בעובדה, שאנחנו שבויים בידי כללים נושנים וישנים. אין דבר כזה בעולם, כפי שהוא מצוי בתחום הרוקחות.

אספר לכם סיפור מניסיוני. אני צעיר, לפני 25 שנים, מזכיר התאחדות הסוחרים בירושלים, ויש לי סקציה שנקראת הסתדרות הרוקחים בירושלים. רוקח אחד — אבירז — בעל רשת בתי־מרקחת הנפוצה ביותר בעיר, היום נשיא הסתדרות הרוקחים בישראל, בא ואמר לי: אדוני, תגיד לחברים שלך, אני אכניס לבתי־מרקחת שלי את כל מוצרי הקוסמטיקה ואמכור את התרופות במחיר שאני רוצה, ואיש לא יגיד לי; והיום הוא נשיא הסתדרות הרוקחים, והוא טוען כשם הגילדה הזאת — שאסור לנו לצעוד קדימה.

רבותי, מרבית התרופות היום מוכנות על־ידי בתי־החרושת והן מובאות כמוצר מוגמר, ואי־אפשר שלא לערוך את הרפורמה הזאת.

חברת הכנסת אורה נמיר וזכרת, שבכל חוק שעוסק בענייני רוקחים, אני שואל אותה מתי תבוא הרפורמה המיוחלת. מה זה עניין 500 המטר? איפה נמצא כדבר הזה באיזה מקום בעולם? מחר תבוא רשת ה"שופרסל" ותרצה אותו דבר, ומדוע הצלמים לא ירצו את זה, והאופוטומטריסטים? מה, הם לומדים פחות?

לכן, רבותי, כאן בעצם יבחנו כל אחד את עצמו, האם אנחנו רוצים לנוע קדימה או אנחנו רוצים להיות שבויים בידי העבר.

אשר לעניין של המרחק, אני מעדיף להשאיר את הפקודה הקיימת כדי למנוע כל פרצה אשר דרכה יהיה אפשר לנהל את העניינים בצורה לא־תקינה ולא־נקייה ולא־טוהרה.

אשר להצעה לביטול ההוראה בדבר מחירים אחידים והקביעה במקומה לעניין מחירים מרביים בלבד, הרי הדבר יביא למצב של שוק חופשי בבתי־המרקחת, אשר תוצאותיו עלולות להיות הרות אסון ללקוח, שכן בעל בית־המרקחת, המעוניין כמובן למכור כמה שיותר ממוצרי ובמחירים זולים יותר, עלול לעשות זאת לגבי מוצרים שטיבם יהיה מוטל בספק, וכל זה כמובן יהיה על חשבון בריאות הציבור.

לכן אינני יכול לתמוך בחוק הזה. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת גולדמן איננו נוכח. חבר הכנסת אליאב איננו נוכח. חבר הכנסת ורדיגר איננו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב צור; בהיעדרו — לאחרון המשתתפים, חבר הכנסת דן תיכון.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, זה מסוג החוקים הטובים שבאים כאן לאישור הבית הזה. ראשית כול, אני רוצה לברך את שר הבריאות על הכאת החוק הזה. אני רוצה לברך אותו על היוזמה המבורכת הזאת. מה שקורה היום, רבותי חברי הכנסת, זה פשוט קרטל לא הוגן, שלא מאפשר פתיחת בתי־מרקחת נוספים. מה קורה היום? עצם העובדה שמגבילים בחוק, שבמרחק של פחות מ־500 מטר מבית־מרקחת קיים אי־אפשר להקים בית־מרקחת נוסף, המשמעות של העניין הזה היא, שמי שיש לו זיכיון על בית־מרקחת, ולא חשוב מהי רמתו של בית־המרקחת הזה, אי־אפשר להקים בסביבתו הקרובה בתי־מרקחת נוספים. מה הצדק ומה ההיגיון בזה? אולי משהו יסביר לי, מה ההיגיון בזה? רוצים היום לפתוח בתי־מרקחת נוספים, מגבילים אותם באמצעות חוק אנכרוניסטי כזה ואומרים להם, שאם יש בית־מרקחת במרחק של פחות מ־500 מטר — אסור להקים שם בית־מרקחת כזה. יש בזה היגיון?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

זו לא סכנת אבטיחים, שנמצאת בכל מקום. זה בכל זאת בית־מרקחת שמשרת את הציבור.

עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת מיעארי, שאלת שאלה ואני אשיב לך. היום בערים גדולות, בערים שמתפתחות, המרכזים המסחריים מצומצמים מאוד, מוגבלים בשטחם. וכתוצאה מכך אתה בעצם מונע מהציבור שירות חיוני.

לדתיים אני רוצה לומר, שמדובר גם בפקוח נפש; אם בעיר כלשהי יש בית־מרקחת שלא עונה על הדרישות, שלא נותן שירותים ברמה טובה, והיום מיתוספים בערים שלנו עשרות אלפי תושבים, אלפי משפחות חדשות, למה למנוע מהם בערים אלה הקמת בתי־מרקחת חדשים שייתנו את השירות החיוני הזה לתושבים? אני פשוט לא מבין זאת.

בנושא השני, אני גם כן תמה שיש לו מתנגדים, שמדברים על כך שתהיה תחרות חופשית; לבטל את האפשרות של מחירים אחידים. למה לא לאפשר כאן תחרות חופשית? אנחנו מדברים היום על משק חופשי, על יוזמה חופשית, על משק ליברלי, כדי לאפשר תחרות חופשית, תחרות הוגנת. אני חושב שהבסיס הזה של תחרות הוגנת מצד אחד, ומצד שני הקמת

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת דוד ליבאי, היתה לך אפשרות לנאום. יכולת להירשם, לא עשית זאת.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנתה לקריאה שנייה ושלישית? נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה 18 —

נגד 12 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

הרוקחות, התשנ"א — 1991, לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של 18, נגד — 12, ללא הסתייגות, הועברה הצעת החוק — ואני קורא את השם המדויק שלה: הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחות, התשנ"א — 1991 — לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חברי הכנסת, בזה תם סדר-היום. אני עומד לנעול את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום שלישי, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, אני פונה אליך, בתחום הכלכלי אתה צועד קדימה. זהו המבחן שלך. יש בעיות, קרוב לוודאי, אשר לפתיחת החנויות הללו בשבת, כן או לא, אבל זו לא בעיה ספציפית. אנא, פעם אחת צעד קדימה. כואו ניתן סיכוי לכלכלה הישראלית. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני שר הבריאות, אתה רוצה להשיב או שניגש להצבעה?

שר הבריאות א' אולמרט:
אני מציע שתיגש להצבעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני לא מבין, אתה רוצה להשיב או שניגש להצבעה? אדוני שר הבריאות, אני שואל אותך. עכשיו לא עושים הסכמים קואליציוניים. אתה רוצה לדבר?

שר הבריאות א' אולמרט:
לא.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו מצביעים.

עדנה סולודר (המערך):
אבל לא צלצלת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, צלצלו.

דוד ליבאי (המערך):
מבית-המרקחת הזה עולה ריח רע מאוד, אני לא יודע למה. כל הרוקחות שהיתה בחוץ סביב ההצבעה מדיפה ריח לא טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 21:53.